

TWEEDE

STRUCTUURSCHEMA

MILITAIRE TERREINEN

DEEL 2 EN 3,
HOOFDLIJNEN UIT DE INSPRAAK
EN KABINETSTANDPUNT

Aan De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 1A
2513 AA Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

Datum 25 juni 2004
Orie kenmerk MG2004001266
Onderswerp Deel 2 en 3 van het Tweede Structuurschema Militaire Terrainen

Hierbij doen wij u het deel 2 (samenvatting van de Inpraak en adviezen) en 3 (kabinetstandpunt) van het Tweede Structuurschema Militaire Terrainen (SMT-2) toekomen. Het deel 2 en deel 3 zijn samengevoegd in die zin dat telkens na de weergave van een Inpraakreactie het standpunt van het kabinet volgt. Wij zijn van oordeel dat hiermee de leesbaarheid van het structuurschema wordt bevordert. In het SMT-2 zijn voorts de ruimtelijke consequenties van de "prinsjesdagbrief" opgenomen. Daarbij is onder meer van een aantal objecten de sluiting aangekondigd.

Wij verzoeken u een spoedige behandeling van het structuurschema te bevorderen.

De Staatssecretaris van Defensie,

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

I N H O U D S O P G A V E

I De planologische kernbeslissing. 6

Hoofdstuk 1.

Samenvatting van de Inspraak en het Kabinetsstandpunt hierover 10

Inleiding 10

1.1. Opbouw van de nota 10

1.2. De inspraak en de advisering 10

1.3. Ontwikkelingen na publicatie deel 1 (ontwerp-PKB) 11

1.4. Afbakening PKB en Toelichting 11

1.5. De verschillende categorieën uitspraken 12

Hoofdstuk 2.

De beleidsvelden defensie, natuur en ruimtelijke ordening 16

2.1. Algemeen 16

2.2. Defensiebeleid en natuurbeleid 17

2.3. De relatie met de Habitat- en Vogelrichtlijn 19

2.4. Ruimtelijke ordeningsbeleid 21

2.5. Waterbeleid 25

Hoofdstuk 3.

Strategie en omgeving 26

3.1. Inleiding 26

3.2. Interventiestrategieën 27

3.3. Defensie en haar omgeving 28

3.4. Afstoting 31

Hoofdstuk 4.

Oefenterreinen 34

4.1. Inleiding 34

4.2. De terreinkeuze 34

4.3. De terreinen 35

Hoofdstuk 5.		Hoofdstuk 9.	
Schietterreinen	46	Doorwerking naar streek- en bestemmingsplannen	68
5.1. Inleiding	46		
5.2. De verschillende schietterreinen	47		
 		III Bijlagen.	
Hoofdstuk 6.		Bijlage 1 Uitgebrachte adviezen	72
Vliegbases en vliegekampen	52	Bijlage 2 Lijst van sprekers	80
6.1. Inleiding	52	Bijlage 3 Verslagen van het bestuurlijk overleg	84
6.2. De verschillende vliegbases en -kampen	53	Bijlage 4 Lijst met kaartjes	98
6.3. Indirect ruimtebeslag	57		
Hoofdstuk 7.			
Vlootbases, kazernes en logistieke inrichtingen	58		
7.1. Vlootbases	58		
7.2. Kazernes	58		
7.3. Munitieopslag	58		
7.4. Bevoorradingsplaatsen en werkplaatsen	60		
7.5. Militair verbindingstelsel	61		
7.6. Militair brandstofleidingstelsel	61		
Hoofdstuk 8.			
Militaire luchtvaart	62		
8.1. Inleiding	62		
8.2. De laagvliegroutes	63		
8.3. De laagvlieggebieden	64		
8.4. Externe veiligheid	67		

DE PLANOLOGISCHE KERNBESLISSING

Het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT-2) is een planologische kernbeslissing die de hoofdlijnen bevat van het rijksbeleid voor militaire terreinen en complexen. Het ligt in het verlengde van het Eerste Structuurschema Militaire Terreinen, de beide partiële herzieningen daarvan en de Defensienota 2000. *De beslissingen van wezenlijk belang staan in kleur. De concrete beleidsbeslissingen zijn cursief weergegeven.* Het SMT-2 heeft een geldigheidsduur van tien jaar. De PKB is richtinggevend voor het ruimtelijk beleid van provincies en gemeenten.

Doelstelling van het SMT-2 is het scheppen van de noodzakelijke ruimtelijke voorwaarden voor de gereedstelling en instandhouding van de krijgsmacht. Verwezenlijking van de infrastructuur voor huisvesten, opleiden en oefenen van de krijgsmacht, doelmatige benutting van het ruimtebeslag, versterking van de ruimtelijke kwaliteit en verweving van functies waar mogelijk/scheiding waar nodig zijn sleutelwoorden bij het vastleggen van het ruimtegebruik door Defensie. Binnen dat kader wordt een bijdrage geleverd aan het rijksbeleid op het gebied van ruimtelijke ordening, natuur, milieu, recreatie en cultuurhistorie. Relevant rijksbeleid, zoals neergelegd in de Nota Ruimte, de Derde Nota Waddenzee, de nota Belvédère alsmede de Prinsjesdagbrief, is betrokken bij het opstellen van het SMT-2. Tijdens de geldigheidsduur van het SMT-2 zal verder worden gewerkt aan het samengaan van defensiegebruik met andere functies, bijvoorbeeld natuur en recreatie, om een verdere synergie te bereiken.

Op grond van de monitoring en inventarisaties die sinds 1996 op defensie terreinen worden uitgevoerd, in samenwerking met het Expertisecentrum van het ministerie van LNV, wordt een gericht beheer gevoerd om de aanwezige natuurwaarden in stand te houden en verder te ontwikkelen. Hierbij is de voorlopige versie van

de landelijke natuurdoelenkaart, die eind 2003 tussen het ministerie van LNV en het ministerie van Defensie overeengekomen is, het uitgangspunt.

Defensie wil met het oog op beheerskosten en doelmatig ruimtegebruik in beginsel niet meer terreinen aanhouden dan zij nodig heeft. Door de herstructurering en verkleining van de krijgsmacht kan opnieuw van een aanzienlijk deel van de oefenterreinen de militaire functie worden beëindigd. Het gaat om ruim 4.600 ha. van de ruim 16.000 ha.

De oefenbehoefte van de krijgsmacht is uitgangspunt voor de ruimtebehoefte in dit SMT-2.

In Nederland bestaat een behoefte aan de volgende ingerichte oefenterreinen: twee compagnieoefenterreinen voor gemechaniseerde eenheden (COT'n: Marnewaard en Oirschot), een oefenterrein primair voor compagnieën van de luchtmobiele brigade (OLB: Eder- en Ginkelse Heide), een oefenterrein primair voor pelotons van de luchtmobiele brigade (De Haar), twee dubbele eenheidsoefenterreinen (dEOT'n: Leusderheide, Havelte-West) en een eenheidsoefenterrein (EOT: Stroese Zand) (in totaal bijna 5.300 ha). De Eder- en Ginkelse heide wordt definitief het oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade. De regering heeft het voornemen ruim 6.100 ha. aan overige oefenterreinen aan te houden ten behoeve van de diverse elementaire opleidingen. Alle terreinen zijn reeds eigendom van of in gebruik bij Defensie.

Sommige militaire terreinen kennen een intensief gebruik. Daar wordt scheiding van functies voorgestaan; het intensieve gebruik valt moeilijk te rijmen met de doelstelling van de ecologische hoofdstructuur. De intensief gebruikte militaire terreinen die niet binnen Habitat- en Vogelrichtlijngebieden vallen, te weten de COT'n Marnewaard en Oirschot, de (d)EOT'n De Haar, Havelte-West en de Leusderheide en de overige oefenterreinen (OOT'n) de Vlasakkers en Oirschot vak B, worden buiten de netto ecologische hoofdstructuur

gehouden dan wel gebracht. Zij dienen een primaire bestemming "militair terrein" te krijgen. Defensie conformeert zich aan de vast te stellen natuurdoelen en neemt een inspanningsverplichting op zich deze doelen te realiseren en te handhaven. Opneming in de ecologische hoofdstructuur is gewaarborgd als de militaire functie voor (delen van) deze terreinen vervalt. Voor de COT'n en (d)EOT'n die zich wel kwalificeren als Habitat- en/of Vogelrichtlijngebied (het Stroese Zand en de Eder- en Ginkelse heide) zullen beheersplannen in de zin van deze richtlijnen worden opgesteld.

In Nederland bestaat een behoefte aan de volgende schietterreinen: het artillerieschietkamp (ASK) te Oldebroek, het infanterieschietkamp (ISK) bij Harskamp, de schietbaan voor het 25 mm wapen in de Marnewaard, de schietrange op de Vliehors en de schietgebieden voor beproeving bij Den Helder, Petten en op Breezanddijk, evenals de schietgebieden op de Noordzee voor de Koninklijke Marine en de Koninklijke Luchtmacht. De bovengenoemde schietterreinen worden gehandhaafd op hun huidige locatie. Het Cavallerieschietkamp (CSK) op Vlieland en het Lucht doelartillerieschietkamp (Luask) op Botgat (Zijpe) en op Falga (Den Helder) zullen buiten gebruik worden gesteld. Het CSK kan in bijzondere omstandigheden worden gereactiveerd.

Voor de schietterreinen met een onveilig gebied die zich kwalificeren als Habitat- en/of Vogelrichtlijngebied zullen beheersplannen worden opgesteld.

Voor de schietbanen voor kleinkaliberwapens geldt dat de schietbaan Anloo zal worden gesloten wanneer de milieuvergunning van de schietbaan Witten onherroepelijk is geworden. De open schietbaan op de Leusderheide zal worden gesloten na de modernisering van het infanterieschietkamp. De schietbaan Heumensoord blijft in gebruik totdat een alternatief is gerealiseerd. De schermeschietbanen Havelte, Harderwijk, Arnhem, Den Helder, Waalsdorp, Oirschot

en Budel en op de vliegbasis Volkel blijven in beginsel gehandhaafd. Dit geldt ook voor de handgranaatbanen op Havelte-West, het ISK, Arnhemse heide en Kruispeel-Achterbroek. Op de vliegbases Gilze-Rijen en Woensdrecht zullen schermenschietbanen worden gerealiseerd. De schermenbanen te Crailo en Vught zullen worden gesloten.

Het springterrein Schaijk blijft gehandhaafd.

Andere overheden dienen met de aanwezigheid van een schietterrein rekening te houden door geen ontwikkelingen toe te staan die in conflict kunnen komen met de aanwezigheid van het schietterrein. Er is voortdurend aandacht voor het bestrijden van de geluidsbelasting die een gevolg is van het schieten. Maatregelen aan de bron hebben prioriteit.

Voor het goed kunnen functioneren van haar bestand aan vliegtuigen, helikopters en geleide wapens heeft de krijgsmacht behoefte aan de volgende militaire luchtvaartterreinen: het vliegveld De Kooy, de vliegbases Leeuwarden, Volkel, Eindhoven, Gilze-Rijen, Woensdrecht, De Peel en Deelen.

Militaire luchtvaartterreinen kennen civiel medegebruik.

Het marinevliegveld Valkenburg, de vliegbases Twenthe en Soesterberg zullen worden gesloten

Het indirecte ruimtebeslag rondom militaire luchtvaartterreinen, zoals de verschillende geluidzones en obstakelvrije zones, en de daaruit voortvloeiende beperkingen dienen in bestemmingsplannen te worden opgenomen. Dit geldt ook voor beperkingen bij zend- en ontvangstinstallaties.

Conform de ICAO-normen wordt rondom de vliegbasis een obstakelvrij vlak gehanteerd dat begint met een horizontaal vlak van 45 m hoog met een straal van 4 km rond de landingsdrempels dat overgaat in een conisch

vlak met een helling oplopend van 45 m tot 145 m over een afstand van 2 km. Dit obstakelvrij vlak geldt naast de reeds bestaande invliegfunnel.

De vliegbasis Den Helder blijft op de huidige locatie gehandhaafd.

Naast de genoemde terreinen en objecten beschikt de krijgsmacht over kazernes, logistieke inrichtingen en andere complexen. Voor kazernes, werk- en opslagplaatsen groter dan 5 hectare die deels of geheel zijn gelegen in de ecologische hoofdstructuur, gelden binnen het hekwerk geen beperkingen aan veranderingen in de bebouwing en terreinverharding. Voor oefenterreinen, schietterreinen, vliegbases en vliegvelden geldt deze vrijstelling in beginsel alleen voor het verharde en bebouwde gedeelte.

Door de herstructurering en verkleining van de krijgsmacht kunnen enkele kazernes en een aantal munitie- en magazijnencomplexen worden afgevoerd. Hoeveel en welke is onder meer afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van de krijgsmacht, ontwikkelingen op het gebied van externe veiligheid en de mogelijkheden een geschikte vervolgbestemming te vinden. Dat geldt ook voor het tijdstip van afstoting.

Voor de externe veiligheid rondom munitiecomplexen geldt een veiligheidsbeleid zoals geformuleerd in de Circulaire Van Houwelingen uit 1988. De veiligheidszones rond munitiecomplexen en de daaruit voortvloeiende beperkingen dienen in bestemmingsplannen te worden opgenomen.

Defensie maakt niet alleen gebruik van objecten en terreinen op de grond maar ook van het luchtruim. Voor het ruimtelijk beleid is met name het laagvliegen relevant.

De laagvliegroute 10 voor vliegtuigen en de route voor

helikopters worden gehandhaafd. Het gebruik van de laagvliegroute 10A voor jachtvliegtuigen wordt opgeschort. Bij bepaalde oefeningen op de schietrange de Vliehors wordt nog wel laaggevlogen.

Voor de helikopters van de krijgsmacht bestaat de behoefte aan ongeveer 10.000 uren laagvliegen in Nederland per jaar, waarvan ongeveer 3.000 bij duisternis. Oefengebieden voor laagvliegen (laagvlieggebieden) dienen tezamen een verscheidenheid aan terreineigenschappen te bevatten waarmee alle aspecten van laagvliegtraining kunnen worden geoefend. De gebieden dienen voldoende ruim te zijn om te voorkomen dat laagvliegen de lokale bevolking onevenredig hindert. De bebouwde kernen van Harderwijk, Ermelo en Putten (laagvlieggebied VII), Spijkenisse, Brielle en Hellevoetsluis (laagvlieggebied Voorne-Putten), Oss (laagvlieggebied Maaswaal) en Venlo (laagvlieggebied VIII) worden buiten de laagvlieggebieden gebracht. Verder wordt door gebruiksbepalingen binnen de laagvlieggebieden te grote overlast voor de bevolking vermeden. Indien mogelijk worden ook kwetsbare natuurwaarden vermeden. Opheffen van een of meerdere laagvlieggebieden is vooralsnog niet mogelijk. Aanpassen van de ligging van gebieden en routes is bespreekbaar mits de trainingswaarde niet afneemt en de vliegveiligheid niet in gevaar komt.

Het gebruik van de oefengebieden voor nachtzichtapparatuur, de nachtvluchtgebieden Ia, Ib, II, III, IV, VIa en VIb, wordt opgeschort.

Gegevens over het laagvliegen met helikopters worden sinds 1 januari 2000 ingevoerd in een registratiesysteem. Tijdens de eerste helft van de geldigheidsduur van het SMT-2 zullen deze geregistreerde gegevens worden geëvalueerd. Aan de hand van de uitkomsten zal worden bezien of het mogelijk en wenselijk is de laagvlieggebieden anders te situeren.

Laagvlieggebieden en laagvliegroutes zijn indicatief op een kaart opgenomen. Laagvlieggebieden en de helikopterlaagvliegroute dienen als indicatieve aanduiding in het streekplan en het bestemmingsplan te worden opgenomen. Onder de laagvliegroutes voor vliegtuigen dient het bestemmingsplan zeer terughoudend te zijn in het voorzien van bouw mogelijkheden voor masten, windmolens en andere hoge objecten onder de route.

In een zone rond de defensiebrandstofleidingen gelden beperkingen ten aanzien van bebouwing en diepwortelende beplanting. De omvang van de zone wordt bepaald door de NEN (Nederlandse Norm) 3650. De beperkende bepalingen dienen in bestemmingsplannen te worden opgenomen.

SAMENVATTING VAN DE INSPRAAK EN HET KABINETSSTANDPUNT HIEROVER

HOOFDSTUK 1.

INLEIDING

OPBOUW VAN DE NOTA

1.1

In het voorliggende Tweede Structuurschema Militaire Terreinen zijn deel 2 (hoofddijnen uit de inspraak en de advisering) en deel 3 (Kabinetsstandpunt) samengevoegd. Dat betekent dat de verschillende onderwerpen die ter sprake komen bestaan uit een onderdeel "**a. reacties**", een onderdeel "**b. kabinetsstandpunt**" over deze reacties en tenslotte, voor zover dat aan de orde is, een onderdeel "**c. gevolgen voor de tekst van de PKB**". De ondertekenaars zijn van mening dat de toegankelijkheid van het structuurschema wordt verbeterd, wanneer op een onderdeel van de inspraak meteen de opvatting van het kabinet volgt. Het antwoord op een inspraakreactie uit deel 2 hoeft dan niet meer te worden gezocht in deel 3 en bovendien worden overlappingsen in de tekst van deel 2 en deel 3 voorkomen.

DE INSPRAAK EN DE ADVISERING

1.2

Deel 1 van de PKB SMT-2 (kamerstuk 28.114 nr. 1) heeft van 2 januari tot 1 maart 2002 op 58 locaties in het land ter inzage gelegen. Deze ter visie legging is aangekondigd in de Staatscourant en in de vijf grootste landelijke dagbladen. Ook zijn de PKB en de Nota van Toelichting op de website van Defensie gepubliceerd. In die periode zijn er drie landelijke voorlichtingsavonden gehouden (Ede, Eindhoven, Den Helder) om geïnteresseerden nader te kunnen informeren over het SMT-2 en de PKB-procedure.

Naar aanleiding van de ter visie legging en de voorlichtingsavonden zijn 236 schriftelijke reacties ontvangen, waarvan één per e-mail. 125 reacties over een terrein voor de motorcrossvereniging SALZ, 17 reacties over het oefenterrein Havelte en nog 2 reacties over dit oefenterrein waren gelijkloidend.

De reacties zijn afkomstig van (samenwerkende) overheden, van organisaties op het gebied van natuur en landschap, van organisaties uit de recreatiesector en van particulieren en bedrijven. Zij komen daarmee uit allerlei geledingen van de samenleving. De reacties zijn afkomstig uit het hele land. In vrijwel alle gevallen staan de behandelde onderwerpen in een regionale context. De landelijke spreiding van de reacties levert daarmee globaal een zelfde beeld op als de spreiding van de ruimtelijk relevante militaire belangen in Nederland.

De aard van de reacties loopt uiteen van zeer uitgebreid en divers tot gericht op een enkel specifiek onderwerp. Sommige reacties betreffen onderwerpen die niet direct in het SMT-2 aan de orde komen. Dan gaat het vaak om een zeer specifiek onderwerp of om een onderwerp dat elders wordt geregeld. Voor zover relevant, wordt concreet gereageerd op reacties. Alle reacties zijn betrokken bij de voorbereiding van het kabinetsstandpunt, al wil dat niet zeggen dat op alle reacties concreet wordt ingegaan.

In de voorliggende tekst ligt de nadruk op de hoofdlijnen van de inspraak. Daarom zullen niet alle reacties afzonderlijk herkenbaar zijn. Wel zijn alle reacties opgenomen in het overzicht van insprekers in bijlage 2. De nummers in de tekst verwijzen hiernaar.

Voorts heeft de Waddenadviesraad op 13 maart 2002 advies uitgebracht (integraal opgenomen als bijlage 1). Het advies is betrokken bij het opstellen van het kabinetsstandpunt.

1.3

ONTWIKKELINGEN NA PUBLICATIE DEEL 1 (ONTWERP-PKB)

Naast de inspraakreacties, de adviezen en de bestuurlijke overleggen, zijn er na het verschijnen van deel 1 van het SMT-2 twee ontwikkelingen geweest die een forse invloed hebben gehad op de tekst van het kabinetsvoornemen: nieuwe inzichten van het nieuwe kabinet op het gebied van ruimtelijke ordening en bezuinigingen die voortvloeien uit het Strategisch Akkoord en het Hoofdlijnen Akkoord.

Het Kabinet Balkenende heeft besloten de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte, met een aantal beleidswijzigingen, te integreren in een nieuwe Nota Ruimte. De teksten van de Nota Ruimte en van het voorliggende SMT-2 zijn op elkaar afgestemd.

In de Prinsjesdagbrief heeft het kabinet zijn visie op de herstructurering van de krijgsmacht en de ruimtelijke consequenties die daaruit voortvloeiden uiteengezet. Onderdeel hiervan is de sluiting van de vliegbases Twenthe, Soesterberg en van het vliegveld Valkenburg alsmede het buiten gebruik stellen van het cavalerie-schietkamp op Vlieland en het luchtdoelartillerieschietkamp in de kop van Noord-Holland. Tenslotte heeft het besluit de eenheden van de in Duitsland gelegerde brigade naar Nederland terug te halen consequenties voor de oefenterreinbehoefte. In de desbetreffende hoofdstukken wordt hierop nader ingegaan.

AFBAKENING PKB EN TOELICHTING 1.4

Informatievoorziening

a. reactie

In een paar reacties wordt melding gemaakt van onvoldoende, of gebrekkige informatievoorziening over het SMT. Met name zouden er niet voldoende publicaties zijn geweest waarin werd gewezen op de georganiseerde informatieavonden (152, 163, 209).

b. kabinetsstandpunt

Er zijn ongeveer 1.500 exemplaren van het SMT-2 verspreid onder overheden, media en belangenorganisaties. In vele perspublicaties is melding gemaakt van de inhoud van het SMT-2. De tekst is geplaatst op het internet. Het bekendmaken van informatieavonden gebeurt bij het ministerie van Defensie standaard door advertenties in regionale kranten. Er zijn voor de drie informatieavonden advertenties geplaatst in de Staatscourant en in relevante regionale dagbladen (totale oplage: 1.863.000). Verder is er een persbericht uitgegeven waarin de data zijn aangekondigd en zijn de data op de website gepubliceerd. Niettemin was

de opkomst matig, in het bijzonder in Ede. Bezien zal worden of door een andere wijze van bekend maken in de toekomst een grotere opkomst kan worden bereikt.

Betrokkenheid gemeenten

a. reacties

Een inspreker is van mening dat in de voorbereiding van het SMT-2 gemeentebesturen betrokken hadden moeten worden (223).

b. kabinetsstandpunt

In de voorbereiding van het SMT-2 is, ter oriëntering, gesproken met de provincies en met enkele landelijk maatschappelijke organisaties. In de gesprekken ging het over de hoofdlijnen van het SMT-2. Om die reden is er voor gekozen om in dat stadium niet met gemeenten te spreken. Gemeenten hebben over het algemeen vooral belangstelling voor concrete voornemens en besluiten over militaire activiteiten in hun eigen gemeenten. Het vooroverleg was daarvoor juist niet bedoeld. In de formele overlegronde na de tervisielegging van het deel 1 van het SMT-2 heeft overleg plaatsgevonden met die gemeenten waarin ten aanzien van militaire activiteiten of terreinen een concrete beleidsbeslissing wordt genomen (Ede) of eerdere voornemens zijn aangepast (Westerveld). Overigens heeft een aantal gemeenten gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot inspraak op deel 1 (zie bijlage 2).

Onderscheid PKB/Nota van Toelichting

a. reacties

Een inspreker wijst erop dat de ontwerp-PKB geen toelichting bevat en (kennelijk) het hele boekwerk PKB-status heeft (alle 112 bladzijden). Dit zou verwarring en rechtsonzekerheid scheppen over de status van de verschillende uitspraken (152).

b. kabinetsstandpunt

In de inhoudsopgave van deel 1 wordt de "Nota van toelichting" genoemd, maar deze is abusievelijk met de regel "Ontwerp planologische kernbeslissing" omgewisseld. Zodoende lijkt het bij oppervlakkige beschou-

wing alsof de tekst van de PKB doorloopt. Bij hoofdstuk 1 is niet expliciet aangegeven dat hier de Toelichting begint. Uit de opbouw van de tekst blijkt dit onderscheid echter duidelijk. De tekst van de PKB, de pagina's 6 tot en met 9, bevat onderwerpsgewijs uitspraken van een beleidsmatig karakter. Vanaf hoofdstuk 1 (blz. 10) heeft de tekst een toelichtend karakter over dezelfde onderwerpen die in de PKB aan de orde komen. Ook heeft de PKB-tekst een andere achtergrondkleur (blauw) dan de Nota van toelichting (groen) en de bijlagen (oranje). Het kabinet constateert dat het misverstand bij geen van de andere insprekers heeft gespeeld.

DE VERSCHILLENDE CATEGORIEËN UITSPRAKEN 1.5

In een paar reacties wordt de opzet van het SMT en de status van de gedane uitspraken aan de orde gesteld.

Definiëring (I)

a. reacties

Een inspreker vraagt om een verduidelijking tussen de categorieën beslissing van wezenlijk belang en de concrete beleidsbeslissing. Men vindt dat eventuele procedurele verschillen tussen de (mogelijkheden om af te wijken van de) verschillende beslissingen moeten worden aangegeven (152).

b. kabinetsstandpunt

Uitspraken in de categorie beslissing van wezenlijk belang acht het kabinet van zodanig belang dat voor een wijziging van deze uitspraak de PKB-procedure moet worden doorlopen. Deze procedure is beschreven in artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Het houdt tervisielegging van het voorstel in, de gelegenheid tot inspraak en een Kabinetsstandpunt dat door het parlement goedgekeurd moet worden. Wijziging van de andere uitspraken kan eenvoudig door een mededeling hiervan aan de Kamer te doen. Het zou ondoelmatig zijn om voor alle wijzigingen de zware PKB-procedure voor te schrijven. Overigens wordt met wijziging alleen uitbreidingen bedoeld. Voor sluiting of afstoten hoeft geen PKB-procedure te worden

gevolgd. Het kabinet bestrijdt niet dat bijvoorbeeld sluiting van een vliegbasis grote ruimtelijke consequenties kan hebben, maar dergelijke beslissingen maken ruimtelijke ontwikkelingen eerder mogelijk dan dat zij die belemmeren.

In het SMT is de oefenterreinbehoefte, uitgedrukt in compagniesoefenterreinen, eenheidsoefenterreinen en overige oefenterreinen, als beslissing van wezenlijk belang aangegeven. Van de beide eerste categorieën worden de terreinen met name genoemd evenals het oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade; van de overige oefenterreinen wordt het totaaloppervlak aangegeven. Voorts zijn de meeste schietterreinen, de met name genoemde vliegbases en vlieggkamp en tenslotte de vlootbasis te Den Helder een beslissing van wezenlijk belang. Wijziging, met name een toename, van aantal en omvang van deze terreinen en complexen wordt van dusdanig ruimtelijke belang geacht dat een PKB-procedure gerechtvaardigd is. Dat geldt bijvoorbeeld niet voor kazernes en opslagplaatsen.

Definiëring (II)

a. reacties

Een aantal (152) insprekers is van mening dat deel 1 van het SMT-2 meer concrete beleidsbeslissingen bevat dan alleen de aanwijzing van de Eder- en Ginkelse heide als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade. Genoemd wordt de beslissing om een aantal terreinen niet in de netto begrensde ecologische hoofdstructuur op te nemen. Ook wordt genoemd het besluit om bepaalde terreinen aan te houden, dan wel geheel of gedeeltelijk af te stoten.

b. kabinetsstandpunt

In het SMT-2 wordt een groot aantal besluiten genomen. Sommige daarvan zijn zeer concreet: er wordt besloten om met name genoemde oefenterreinen, schietterreinen en militaire luchtvaartterreinen aan te houden. Vrijwel steeds houdt dit een voortzetting van het bestaande gebruik in. Ditzelfde kan worden gezegd van de oefenterreinen die buiten de ecologische hoofdstructuur gehouden zullen worden. Daarmee is echter

nog niet gezegd dat deze beslissingen concrete beleidsbeslissingen zijn in de zin van de jurisprudentie die zich daarover heeft ontwikkeld. De jurisprudentie heeft voor een concrete beleidsbeslissing de volgende kenmerken geformuleerd: ten eerste dient het plandeel concreet tot uitdrukking te brengen dat daarmee is beoogd een afgewogen beslissing te nemen; ten tweede moet de plaats of het gebied van de beslissing voldoende concreet zijn bepaald; ten derde moet het beoogde project of ruimtelijke ingreep voldoende concreet zijn aangegeven. De laatste twee aspecten worden in onderlinge samenhang gezien. De betekenis van een concrete beleidsbeslissing is het bieden van rechtsbescherming tegen een besluit van een projectmatig karakter van het rijk of een provincie op het moment dat dit besluit een dusdanig concreet en afgewogen karakter heeft dat een gemeente geen beleidsruimte meer heeft het besluit in haar bestemmingsplan opnieuw aan een afweging te onderwerpen. Met de besluiten om bepaalde terreinen aan te houden dan wel (gedeeltelijk) af te stoten beoogt het SMT zeker een afgewogen beslissing te nemen. De plaats en de omvang van het gebied of het terrein zijn vrijwel steeds ook exact bekend en dus concreet bepaald. Er is echter geen sprake van een project of ruimtelijke ingreep. Het handhaven van een bepaald terrein kan moeilijk als zodanig worden gezien. Een ander oordeel zou inhouden dat iedere voortzetting van een bestaande situatie in elk ruimtelijk besluit een concrete beleidsbeslissing is, waarmee het begrip zijn onderscheidende betekenis zou hebben verloren.

Wanneer een terrein aan het militair gebruik wordt onttrokken, en/of geheel of gedeeltelijk wordt afgestoten, is het denkbaar dat de bestemming wordt gewijzigd. Hoewel in een aantal gevallen een bestemming "natuur" voor de hand zal liggen, met name bij oefenterreinen, staat de toekomstige bestemming niet geheel vast. De toekomstige bestemming is echter niet een beslissing die in het kader van het SMT wordt genomen. In ieder geval staat niet vast dat er sprake zal zijn van een project of ruimtelijke ingreep. Daarom ziet

het kabinet in een besluit om een terrein aan het militair gebruik te onttrekken evenmin een concrete beleidsbeslissing.

Ook aan het besluit om enkele met name genoemde terreinen buiten de netto ecologische hoofdstructuur te houden ontbreekt een projectmatig karakter; evenmin wordt een ingreep voorgesteld. De gevolgen van dit besluit zijn van juridische aard doordat het in het tweede Structuurschema Groene Ruimte beschreven regime van de ecologische hoofdstructuur niet van toepassing is op deze terreinen. Dit regime is bij PKB in het leven geroepen en kan bij PKB voor een categorie worden uitgezonderd. Er is overigens geen sprake van dat Defensie hier de vrije hand heeft, zoals in een enkele reactie wordt gesuggereerd. Het bestemmingsplan blijft het geldende toetsingskader en alle overige vergunningvoorwaarden blijven van kracht.

In het SMT is alleen het besluit om de Eder- en Ginkelse heide definitief als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade aan te wijzen als concrete beleidsbeslissing aangegeven. Ook hier zijn aarzelingen mogelijk of er wel voldoende sprake is van een project of ruimtelijke ingreep. De facto treedt er geen verschil op met het bestaande gebruik. Het verschil ligt hierin dat bij de Partiële Herziening van het SMT in 1996 de Eder- en Ginkelse Heide tijdelijk is aangewezen als oefenterrein voor de luchtmobiele brigade en dat deze aanwijzing nu definitief wordt. Zelfs dit verschil is betrekkelijk; "definitief" betekent in dit verband de geldigheidsduur van het SMT-2 en dat is tien jaar. Het kabinet heeft echter gemeend duidelijkheid te moeten verschaffen over zijn voornemen ten aanzien van het gebruik van de Eder- en Ginkelse heide. Het aanmerken van dit besluit als concrete beleidsbeslissing lijkt de meest geëigende vorm daarvoor.

Reikwijdte

a. reacties

Een inspreker stelt dat het besluit om een aantal intensief gebruikte terreinen buiten de ecologische hoofdstructuur te brengen als een beslissing van

wezenlijk belang moet worden aangeduid (152).

b. kabinetsstandpunt

De terreinen die buiten de ecologische hoofdstructuur zullen worden gebracht dan wel gehouden, zijn terreinen die intensief en met zwaar materieel worden gebruikt. Dit zijn met name de terreinen die voor manoeuvreoefeningen worden gebruikt: de Compagniesoefenterreinen en de (dubbele) Eenheidsoefenterreinen. Daarnaast betreft het twee met name genoemde terreinen: de Vlasakkers bij Amersfoort en het Vak B van Oirschot (het vroegere EOT Oirschot). Het eerste terrein wordt dagelijks gebruikt door het nabijgelegen Opleidingscentrum Manoeuvre waar de eerste oefeningen met rupsvoertuigen worden gehouden. In vak B van Oirschot worden de OOT-oefeningen gehouden die niet op het COT Oirschot kunnen plaatsvinden.

Het buiten de ecologische hoofdstructuur brengen van terreinen met het oogmerk om een bepaald beschermingsregime niet van toepassing te laten zijn, is een uitzondering op algemene regels. Het is de consequentie van de onmogelijkheid om in Nederland reële alternatieven voor oefen- en schietterreinen buiten de ecologische hoofdstructuur te vinden en de wens om niettemin een geoefende krijgsmacht te willen hebben die zich kan voorbereiden op de inzet, onder meer bij vredesoperaties. Voor de genoemde terreinen wordt de uitzondering aanvaardbaar en noodzakelijk geacht omdat het beschermingsregime de militaire activiteiten te zeer fixeert in het bestaande gebruik op het moment van vaststelling van de PKB. Het regime is immers conserverend van karakter. Voor een dynamisch bedrijf als de krijgsmacht is een dergelijk gebrek aan flexibiliteit onaanvaardbaar. Zij kan immers door de regering op zeer korte termijn voor een bepaalde taak worden geroepen. Het kabinet is van mening dat de bijzondere positie van de krijgsmacht hier een ruimere jas voor militaire activiteiten rechtvaardigt dan zij voor andere gebruikers nodig en wenselijk acht.

Aan inspreker kan worden toegegeven dat met uitzonderingen terughoudend moet worden omgegaan.

Daarom is de uitspraak in de planologische kernbeslissing opgenomen, waarbij er tevens een verwijzing is gemaakt naar de vast te stellen natuurdoelen, waaraan ook Defensie zich conformeert. Opname in de tekst van de PKB houdt in dat het rijk zich gebonden acht aan het gestelde. Van een dergelijke uitspraak kan het rijk zich niet zomaar distantieëren. Een status van beslissing van wezenlijk belang voor deze uitspraak is echter niet in lijn met de bedoeling van de wetgever voor dit begrip. Bovendien wordt door het toekennen van deze status het weer terugbrengen in de EHS van één van de genoemde terreinen sterk bemoeilijkt; inspreker zal dit niet hebben beoogd.

DE BELEIDSVELDEN DEFENSIE, NATUUR EN RUIMTELIJKE ORDENING

ALGEMEEN 2.1

HOOFDSTUK 2.

Een relatief groot aantal insprekers ziet alleen negatieve aspecten in de combinatie van militaire activiteiten en natuur. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de ene of de andere activiteit, of tussen het ene en het andere terrein. Deze inspraakreacties worden met weinig argumenten ondersteund. Waar de oorzaak ligt van de negatieve beeldvorming rondom militaire terreinen en natuur, blijft vooralsnog onduidelijk. Vermoedelijk is de beleving van de (rustzoekende) recreant debet aan het negatieve beeld dat om militaire terreinen heen hangt. Een zeer groot deel van de militaire terreinen kwalificeert zich niettemin, na decennia-lang gebruik als militair oefenterrein, als speciale beschermingszone in de zin van de Vogel- of Habitatrichtlijn. Het gaat om terreinen in de Waddenzee, de duinenrij, de Veluwe en andere gebieden. Alle grote schietterreinen en enkele grote oefenterreinen liggen binnen deze gebieden. Gebieden die op grond van de richtlijnen als speciale beschermingszone worden aangewezen krijgen een beschermingsregime dat verwoord is in artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Verschillende insprekers menen dat militair gebruik op gespannen voet staat met dit beschermingsregime. Het uit vele reacties naar voren komende beeld is in tegenspraak met een toenemend aantal publicaties waarin de positieve aspecten van militair gebruik voor de natuur worden uiteengezet. Uit de inventarisaties van natuurwaarden op defensieterreinen blijkt dat veel terreinen hoge natuurwaarden herbergen. Op de meeste terreinen zijn natuurwaarden aanwezig die zeker niet onderdoen voor die van overeenkomende natuurterreinen. Vaak worden defensieterreinen op dezelfde manier beheerd als andere natuurterreinen. Er zijn ook verschillen, voortvloeiend uit de militaire functie van defensieterreinen. Soms heeft deze militaire functie een negatieve invloed op natuurwaarden, maar

het blijkt evenzo vaak positief uit te pakken. Sinds het begin van de inventarisaties in 1996 zijn op defensie-terreinen een aantal zeldzame plant- en diersoorten ontdekt, waarvan sommige zelfs tot voor kort als in Nederland uitgestorven werden beschouwd. Vaak is het voorkomen van deze soorten direct of indirect een gevolg van het militaire gebruik of het daarmee samenhangende beheer (kleine wrattenbijter, zadelsprinkhaan, bijenwolf, glad biggenkruid). Verder heeft het militaire ruimtebeslag in een aantal gevallen voorkomen dat onomkeerbare ontwikkelingen zoals woningbouw of ontginning in gang werden gezet waardoor waardevolle gebieden behouden zijn gebleven voor toekomstige generaties.

2.2 DEFENSIEBELEID EN NATUURBELEID

Defensie terreinen uit de ecologische hoofdstructuur

a. reacties

Verschillende insprekers wijzen op de ongelijkheid die zou ontstaan wanneer een aantal defensie terreinen uit de ecologische hoofdstructuur wordt gehaald terwijl andere gebruikers van natuur terreinen deze mogelijkheid niet hebben (162, 187, 207). De Waddenadviesraad vraagt een onderbouwing voor het buiten de EHS houden van het COT Marnewaard. De provincie Utrecht stelt tevens de vraag of het niet de taak is van de provincies om de ecologische hoofdstructuur vast te stellen.

b. kabinetsstandpunt

De krijgsmacht neemt een bijzondere positie in de samenleving in. Zij dient in de Grondwet omschreven taken uit te voeren, zoals voorbereiding op territoriale verdediging, al dan niet in bondgenootschappelijk verband, en het uitvoeren van vredes- en crisisbeheersingsoperaties. Het zijn deze taken die de bijzondere positie van de krijgsmacht rechtvaardigen, ook binnen de ruimtelijke ordening. Aan een goede uitvoering van die taken kan het “nee, tenzij-beginsel” afbreuk doen. Weliswaar beoogt het “tenzij” een ontsnappingsmogelijkheid te geven, maar de procedures die daarvoor moeten worden gevolgd kunnen dusdanig tijdrovend zijn dat een doelmatig optreden van de krijgsmacht in gevaar wordt gebracht. Het kabinet verwacht niet dat dit vaak het geval zal zijn, maar wil niettemin voor die situaties ruimte bieden. Deze flexibiliteit is geenszins onbeperkt en wordt begrensd door de bestaande regelgeving die onverkort van toepassing is.

In het SMT wordt gesteld dat bepaalde, met name genoemde, intensief gebruikte militaire terreinen geen deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur. Dit zijn de compagniesoefenterreinen (COT'n), de eenheidsoefenterreinen (EOT'n) en enkele specifieke oefenterreinen die buiten de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden liggen: Marnewaard, De Haar, Havelte-West, de Leuserheide, de Vlasakkers, het COT Oirschot en Oirschot Vak B (het vroegere EOT). Ook de bebouwde en verharde delen van de schietbanen, van de vliegvelDEN en de bebouwde complexen vallen buiten de ecologische hoofdstructuur. Het intensieve en gevarieerde gebruik dat deze terreinen kenmerkt, valt moeilijk te rijmen met het nee-tenzij beginsel. Dat intensief gebruikte militaire terreinen niet in de ecologische hoofdstructuur thuishoren is consistent rijksbeleid en is eerder verwoord in de Evaluatienota SMT uit 1991 en in het Structuurschema Groene Ruimte uit 1996. Ook de Nota Ruimte spreekt zich in deze zin uit. Over de bevoegdheidskwestie wordt in hoofdstuk 4 meer opgemerkt. De terreinen worden verder door Defensie beheerd als waren zij wel ecologische hoofdstructuur, zodat de terreinen na beëindiging van het militair gebruik die status zonder meer terugkrijgen. Verder heeft het buiten de ecologische hoofdstructuur brengen geen gevolgen voor de ecologische hoofdstructuur als samenhangende structuur. Daarom kan het kabinet niet inzien dat genoemd besluit een ernstige aantasting van de basisbescherming van de ecologische hoofdstructuur tot gevolg heeft. Tenslotte merkt het kabinet op dat uitplaatsing van militaire terreinen om verschillende redenen niet mogelijk is gebleken. In die richting wordt dan ook geen oplossing van de problematiek gezocht.

Weliswaar beoogt het “tenzij” een ontsnappingsmogelijkheid te geven, maar de procedures die daarvoor moeten worden gevolgd kunnen dusdanig tijdrovend zijn dat een doelmatig optreden van de krijgsmacht in gevaar wordt gebracht. Het kabinet verwacht niet dat dit vaak het geval zal zijn, maar wil niettemin voor die situaties ruimte bieden. Deze flexibiliteit is geenszins onbeperkt en wordt begrensd door de bestaande regelgeving die onverkort van toepassing is.

Over het algemeen is bij de defensie terreinen een verenigbaarheid van de functies militair gebruik en natuur goed mogelijk. Daar zijn kenmerkende voorbeelden van, zoals de schietterreinen. Echter, op de genoemde, intensief gebruikte terreinen wil het kabinet een scheiding van functies doorvoeren. Het type optreden op deze terreinen is onderhevig aan veranderende visies en doctrines, vaak op grond van opgedane ervaringen in het buitenland. Dit kan leiden tot aanpassing van de wijze van oefeningen. De doorvoering daarvan kan op korte termijn gewenst zijn. Handhaving van de status van ecologische hoofdstructuur zou betekenen dat elke wijziging in optreden getoetst wordt aan het “nee, tenzij”-beginsel. Voor deze terreinen en de oefeningen die daar plegen plaats te vinden acht het kabinet een scenario waarbij een lange, want zorgvuldige, procedure moet worden doorlopen en een rechterlijk oordeel moet worden afgewacht onverenigbaar met de nodige flexibiliteit.

Voor militaire terreinen (en activiteiten) die wèl binnen de EHS gelegen zijn, geldt dat wijziging in het gebruik (inclusief modernisering) en beperkte wijziging in de inrichting die nodig zijn om de bestaande functies (redelijkerwijs) te kunnen voortzetten, mogelijk zijn. Alle andere functiewijzigingen en nieuwe activiteiten worden getoetst aan het afwegingskader voor de EHS. Over voorgenomen wijzigingen zal overleg plaatsvinden met andere overheden.

Compensatie

a. reactie

Een inspreker is van mening dat voor die terreinen die buiten de ecologische hoofdstructuur worden gebracht compensatie moet worden gegeven (152).

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet ziet niet goed welke natuurwaarden verloren gaan bij het buiten de ecologische hoofdstructuur brengen en die daarom voor compensatie in aanmerking zouden moeten komen. Het enige verschil is dat het “nee, tenzij-beginsel” op deze terreinen niet van

toepassing is. Hierboven is beschreven dat dit nodig wordt geacht voor de gewenste flexibiliteit. Het staat verder niet vast dat van de geboden mogelijkheid ook daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt. De terreinen blijven beheerd als waren zij ecologische hoofdstructuur; Defensie heeft zich geconformeerd aan de voor die terreinen beschreven natuurdoelen. Verder komen deze oefenterreinen weer terug in de ecologische hoofdstructuur wanneer het militair gebruik wordt beëindigd.

Verstoring

a. reacties

Een inspreker meent dat militaire activiteiten aantasting van significante natuurwaarden veroorzaken (door verstoring). Zij meent dat het risico moet worden uitgesloten dat deze verstoringen opnieuw plaatsvinden. Een andere inspreker doet de suggestie om in het broedseizoen niet te vliegen boven vogelrichtlijngebieden, terwijl weer een andere inspreker er juist voor pleit om militaire activiteiten zoveel mogelijk in richtlijngebieden te laten plaatsvinden nu blijkt dat deze combinatie zoveel voordelen heeft.

b. kabinetsstandpunt

Van militaire activiteiten kan een bepaalde verstoring uitgaan. Niettemin zijn als gevolg van de verstoringen geen significante effecten op door de richtlijnen beschermde waarden gebleken. Het tegendeel lijkt het geval; als gevolg van de beperkte toegankelijkheid van sommige militaire terreinen, in het bijzonder de schietterreinen, worden deze niet door grote aantallen mensen betreden en dat heeft weer ontegenzeggelijk een positief effect op de natuurwaarden, ondanks het militaire gebruik. De ene vorm van verstoring is kennelijk de andere niet. Inventarisaties bevestigen dit beeld (zie hiervoor de literatuurlijst in bijlage 6 van deel 1 van het SMT-2). Anders dan een inspreker meent, spreekt de richtlijn niet van aantasting van significante natuurwaarden, maar van significante effecten op de te beschermen natuurwaarden. Verschillende activiteiten vinden in het broedseizoen niet plaats of worden op een andere plaats gehouden.

Milieueffectrapportage

a. reactie

Een inspreker stelt dat voor verschillende onderdelen van het SMT-2 een milieueffectrapport had moeten worden opgesteld. Genoemd wordt het definitief aanwijzen van de Eder- en Ginkelse Heide als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade en de intensivering van het gebruik van het luchtruim. Voorts wordt duidelijkheid gemist over de vraag of, en zo ja in hoeverre, de activiteiten gericht op aanleg, inrichting en gebruik van luchtvaartterreinen alsmede wijziging, verlenging of verbreding van start- en landingsbanen onder de MER-plicht vallen (152, 163).

b. kabinetsstandpunt

Het Besluit Milieueffectrapportage is bepalend voor de vraag in welke gevallen een milieueffectrapport moet worden opgesteld. Relevant voor de Eder- en Ginkelse Heide is het gegeven dat wanneer sprake is van een daadwerkelijke inrichting van meer dan 100 ha er een milieueffectrapport opgesteld moet worden. Daarbij is niet van belang of het oefenterrein een omvang heeft van 100 ha, maar of het daadwerkelijk in te richten deel die omvang heeft. Dat is bij geen enkel oefenterrein het geval, met uitzondering van het oefenterrein in aanleg De Haar en de herinrichting van het compagniesoefenterrein Oirschot waarvoor destijds dan ook milieueffectrapportages zijn opgesteld. Omdat aan het criterium voor een milieueffectrapport niet wordt voldaan of omdat al eerder een rapport is gemaakt, is voor deze onderdelen van het SMT geen nieuw milieueffectrapport opgesteld. In 1996 heeft dezelfde discussie plaatsgevonden bij de Partiële Herziening van het SMT 1 en ook toen heeft het kabinet geoordeeld dat een milieueffectrapport niet aan de orde was. Destijds is er wel een natuur- en geluidseffectenonderzoek gedaan op basis waarvan het kabinet besloot de Eder- en Ginkelse Heide als oefenterrein voor de luchtmobiele brigade te bestemmen.

Het Besluit Milieueffectrapportage geeft verder aan dat voor een wijziging van het gebruik van een luchtvaartterrein dat een verlenging van de startbaan tot meer

dan 1800 meter met zich meebrengt of een vergroting van de geluidzone een milieueffectrapport opgesteld moet worden. In dit SMT worden echter geen voorstellen gedaan die hiertoe leiden.

Voor vier vliegbases wordt thans een milieueffectrapport voorbereid ter voorbereiding van de vaststelling van de vereiste geluidzone. Het SMT heeft hierop geen invloed.

DE RELATIE MET DE HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN 2.3

Verenigbaarheid algemeen

a. reacties

Veel insprekers zijn kritisch over de relatie tussen militaire activiteiten en de status die bepaalde terreinen soms hebben op grond van de nationale ecologische hoofdstructuur en de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. De wijze waarop de ecologische hoofdstructuur en de Europese richtlijnen worden aangehaald, lopen nogal uiteen, maar de teneur van de meeste reacties is dat een en ander niet of nauwelijks samen gaat. Niet altijd is men even concreet in het aangeven waarom militaire activiteiten strijdig zijn met de genoemde status. Vaak blijft het bij de stelling dat de activiteiten overlast, of anderszins verstoringen veroorzaken en daarmee een inbreuk maken op de gebieden die vallen onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. (151).

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst erop dat de status van Habitat- of Vogelrichtlijngebied op zichzelf weinig zegt over wat wel en wat niet is toegestaan. De gebieden worden aangewezen op grond van het voorkomen van een bepaalde habitat of soort. De aanvaardbaarheid van bepaalde vormen van verstoring is geheel afhankelijk van de gevoeligheden van die bepaalde kwalificerende soort of type. Die kan groot zijn of minder groot en bovendien per seizoen sterk variëren.

Bij een voorgenomen ruimtelijke ingreep in een Vogel- of Habitatrichtlijngebied geldt de 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt in dat een voorgenomen plan of project dat

wezenlijke natuurkenmerken en -waarden aantast alleen wordt toegestaan bij het ontbreken van alternatieven, de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang en het uitvoeren van compenserende maatregelen. Als een voorgenomen ingreep de wezenlijke kenmerken en waarden niet aantast, is de ingreep in beginsel toegestaan. Deze afweging geldt ook voor militaire activiteiten.

Verenigbaarheid bestaand gebruik

a. reacties

Door sommigen wordt de kwalificatie voor Vogel- of Habitatrichtlijngebied of ecologische hoofdstructuur van een terrein gezien als voldoende reden om het militair gebruik te beëindigen (165), dan wel dat een nadere afweging voor verplaatsing van de activiteit daardoor voor de hand ligt, ongeacht of verplaatsingsmogelijkheden eerder zijn onderzocht (189). In sommige reacties wordt gesteld dat op grond van artikel 6.2 van de Habitatrichtlijn ook het bestaande militaire gebruik van terreinen moet worden afgewogen, aangezien effecten op de te beschermen gebieden niet zijn uit te sluiten (141, 145 e.a., 210, 223). Men vraagt zich af wie de afweging zal moeten maken en in hoeverre daarbij keuzes kunnen worden gemaakt, gelet op de genoemde richtlijn. Kritiek is er daarom op de in het SMT gehanteerde formuleringen in de trant van “zo goed mogelijke afwegingen” (209). De gemeente Zijpe is teleurgesteld dat het SMT niet een zwaarder gewicht aan de genoemde richtlijnen toekent, maar blijft uitgaan van continuering van bestaande activiteiten. Zij meent dat de Vijfde Nota in feite aankondigt dat in het SMT 2 andersoortige afwegingen zullen worden gemaakt. Sommige reacties stellen dat militair gebruik zelfs per definitie in strijd is met de status van Habitatrichtlijngebied. De Stuurgroep Waddenprovincies (183) is het meest expliciet door te stellen dat militaire activiteiten “ten principale niet toelaatbaar” zijn in het waddengebied, want voor een groot deel aangewezen als Vogel- en Habitatgebied en vallend in de ecologische hoofdstructuur. De Waddenadviesraad beveelt aan om alle activiteiten in het waddengebied te monitoren.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet gaat er van uit dat bestaande activiteiten in richtlijngebieden in beginsel kunnen worden voortgezet. Het vaak decennialange bestaande gebruik heeft immers niet in de weg gestaan dat de gebieden zich hebben gekwalificeerd. Dit gaat op voor zowel verkeer, agrarisch gebruik, militair gebruik als wonen en recrea-

tie. Bestaande activiteiten worden niet als een plan of project in de zin van artikel 6.3 van de Habitatrichtlijn (HR) beschouwd. De bestaande activiteiten dienen echter wel te voldoen aan de bepalingen van art 6.2 HR. Dit artikel legt een algemene plicht bij de lidstaat om ervoor te waken dat de kwaliteit van de habitats niet verslechtert en verplicht de lidstaat ervoor te zorgen dat er geen storende factoren optreden voorzover deze een significant effect hebben op de te beschermen waarden. Deze toets is impliciet uitgevoerd. Anders dan door het Overlegorgaan Waddeneilanden wordt gesteld, eist artikel 6.2 HR dus niet dat een toetsing moet plaatsvinden wanneer effecten niet zijn uit te sluiten (dat is immers vrijwel nooit het geval), maar wanneer er sprake is van een verslechtering van de kwaliteit of van significant negatieve effecten. Het kabinet beschikt niet over materiaal waaruit blijkt dat significant negatieve effecten als gevolg van militaire activiteiten optreden, evenmin is dit materiaal door insprekers aangeleverd. Het wél beschikbare materiaal geeft geen aanleiding tot een dergelijke conclusie, integendeel. Op grond van de beschikbare gegevens is geconcludeerd dat de kwaliteit van de habitats niet verslechtert ten gevolge van de militaire activiteiten en dat deze activiteiten evenmin significante verstoringen opleveren. Overigens zijn er voor veel activiteiten al maatregelen getroffen om verstoring en dergelijke zoveel mogelijk tegen te gaan, veelal vastgelegd in vergunningen en convenanten. In die zin wordt al op veel plaatsen gehandeld in de geest van art 6.2. Tenslotte wijst het kabinet op het voornemen om voor militaire terreinen die binnen richtlijngebieden zijn gelegen beheersplannen op te stellen waarin de relatie tussen de militaire activiteiten en de natuurwaarden wordt vastgelegd.

Het kabinet beschikt over voldoende materiaal inzake de natuurwaarden op militaire terreinen en van grotere gebieden waarbinnen zich militaire terreinen bevinden. Met name kan hier het project "Inventarisatie en monitoring van natuurwaarden op Defensieterreinen" worden genoemd, waarbij de natuurwaarden op de belangrijkste defensieterreinen in beeld worden gebracht en

gevolgd, zodat duidelijk wordt hoe deze waarden zich onder het militaire gebruik en het gevoerde beheer ontwikkelen. Of er sprake is van significant negatieve effecten kan dan blijken uit deze monitoring. Deze inventarisatie en monitoring dekken voor wat betreft de Vogelrichtlijn alle kwalificerende soorten, maar (nog) niet alle kwalificerende soorten van de Habitatrichtlijn. Met de monitoring kunnen wel de kwalificerende habitats worden gevolgd. Daarnaast zijn er verschillende andere rapportages waaruit ontwikkelingen kunnen worden gesignaleerd. Voor het waddengebied kan worden gewezen op het Jaarboek Waddenzee en het gedetailleerde Quality Status Report dat om de vier jaar verschijnt.

Het kabinet meent dat hiermee ook de opmerking van de gemeente Zijpe voldoende is weerlegd dat het SMT-2 alleen op formele wijze omgaat met de strekking van de richtlijnen.

Tenslotte nog de volgende overweging: Er bestaat een duidelijk vermoeden dat de aanwezigheid van militaire activiteiten andere vormen van verstoring en negatieve ontwikkelingen tegengaat, althans afremt. Zeker voor schietterreinen is dit het geval. Het beëindigen van de militaire activiteiten neemt deze barrière weg en opent mogelijk de deur voor andere, wellicht meer schadelijke activiteiten. De vraag dringt zich op hoe deze onbedoelde effecten zich verhouden met de eisen die het voorzorgbeginsel uit artikel 6.3 van Habitatrichtlijn stelt. Die activiteiten zullen ook moeten voldoen aan het toetsingskader.

Volledigheidshalve zij vermeld dat aan het Europese Hof van Justitie een prejudiciële vraag is voorgelegd over hoe het bestaande gebruik binnen richtlijngebieden zich verhoudt met het afwegingskader van de Habitatrichtlijn. De uitspraak van het Hof kan van invloed zijn op de hierboven weergegeven stellingname.

Alternatieven

a. reacties

Een inspreker leidt uit de Habitatrichtlijn af dat oefenin-

gen in richtlijngebieden alleen gecontinueerd kunnen worden wanneer er geen alternatieve locaties voorhanden zijn.

b. kabinetsstandpunt

Uit de richtlijn valt niet af te leiden dat bestaande activiteiten (in dit geval oefeningen) alleen gecontinueerd kunnen worden wanneer geen alternatieve locaties voorhanden zijn. Was dit wel het geval dan zouden de gevolgen voor vele sectoren in de samenleving zeer verstrekkend zijn. Nergens blijkt dat de richtlijn dit heeft beoogd. Voor nieuwe projecten gaat dit wel op: In artikel 6.3 van de Habitatrichtlijn is het ontbreken van alternatieve oplossingen één van de criteria voor de toelaatbaarheid van een project.

2.4

RUIMTELIJKE ORDENINGSBELEID

In 2001 is deel 3 van de PKB voor de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening uitgebracht evenals deel 3 van de PKB Tweede Structuurschema Groene Ruimte. Het kabinet heeft besloten beide nota's te integreren in één Nota Ruimte. Op een aantal punten is het beleid aangepast. De Nota Ruimte gaat ook in op militaire activiteiten. Uitgangspunt daarbij is dat militaire activiteiten worden beschouwd als een nationaal belang dat zich niet leent voor een nadere afweging door decentrale overheden.

Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening

a. reacties

Het contourenbeleid uit de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening levert enkele reacties op voor zover dat is vertaald naar contouren voor bepaalde militaire objecten. Door de gemeente Leusden (166) wordt aangegeven dat niet akkoord kan worden gegaan met een rode contour rond een specifiek object (werkplaatsencomplex in Leusden) aangezien de bebouwing tezamen minder dan 5 ha. zou omvatten. De provincie Utrecht (198) stelt dat de rode contour altijd rond de aaneengesloten bebouwing en verhardingen moet liggen om de ook binnen hekwerken aanwezige natuurterreinen te beschermen. In deze reactie wordt dus niet ingestemd

met het verschil dat in de Vijfde Nota wordt gemaakt tussen militaire luchtvaarterreinen en schietterreinen enerzijds (rond bebouwing en verhardingen) en kazernes, werk- en opslagplaatsen anderzijds (op het hekwerk).

De in de Vijfde Nota aangewezen Nationale Landschappen worden in sommige inspraakreacties aangehaald als grond om niet in te kunnen stemmen met bepaalde militaire activiteiten. Ook de Provinciale Landschappen die in de Vijfde Nota en het Structuurschema Groene Ruimte worden aangeduid, worden op gelijksoortige wijze aangehaald in sommige andere inspraakreacties (145, 173, 199, 223). De instelling van die landschappen wordt gezien als van belang voor de ontwikkeling van recreatie en toerisme. Zonder dat het met zoveel woorden wordt gezegd, moet uit de reacties worden geconcludeerd dat men voortzetting van het militaire gebruik daarmee strijdig acht.

b. kabinetsstandpunt

De reacties op dit onderdeel hebben betrekking op de Vijfde Nota en het SGR2. Beide nota's zijn inmiddels geïntegreerd in één Nota Ruimte. Bovendien is het beleid op onderdelen gewijzigd. Zo wordt in het kabinetsstandpunt op de Nota Ruimte niet meer gesproken van rode en groene contouren. Wel geeft de Nota Ruimte duidelijkheid over de positie van de militaire terreinen in de EHS. Voor kazernes, werk- en opslagplaatsen groter dan 5 hectare die deels of geheel zijn gelegen in de ecologische hoofdstructuur, gelden binnen het hekwerk geen beperkingen aan veranderingen in de bebouwing en terreinverharding. Voor oefenterreinen, schietterreinen, vliegbases en vliegvelden geldt deze vrijstelling in beginsel alleen voor het verharde en bebouwde gedeelte.

Voor de bescherming van eventueel binnen de hekken aanwezige natuurwaarden geldt het gewone vergunningstelsel.

De oppervlakte van het intensief gebruikte werkplaatscomplex in Leusden is 19,5 ha. en valt dus onder bovengenoemde regeling.

De suggestie dat nationale landschappen strijdig zijn

met militair gebruik wordt door het kabinet niet onderschreven. Binnen de landschappen zijn rode functies (wonen, werken, transport) mogelijk, evenals activiteiten in groene gebieden zoals agrarisch en militair gebruik.

Waddenzee

a. Reacties

Het ruimtelijk beleid voor de Waddenzee geeft aanleiding voor overwegend negatieve reacties over de militaire aanwezigheid in het waddengebied. De Waddenadviesraad beveelt aan om het streven te handhaven om de militaire activiteiten in dit gebied te verminderen. De Stuurgroep Waddenprovincies is van mening dat het SMT-2 onvoldoende aangeeft welke activiteiten kunnen worden verminderd en is daarom van mening dat er geen sprake is van een duurzaam ontwikkelingsperspectief voor militaire activiteiten. Het streven dat Defensie in 1989 formuleerde om in 2000 de milieubelasting van militaire activiteiten met 25% te hebben verminderd, acht zij niet concreet genoeg vertaald in cijfermateriaal. Verdere opmerkingen van de

stuurgroep, alsmede van de andere reacties (141, 151, 205, 209, 210) gaan over concreet benoemde activiteiten en terreinen in het waddengebied. Men pleit voor het sluiten van terreinen en objecten (Cavalerie Schietkamp, Amfibisch Oefenterrein, Joost Dourleinkazerne), verplaatsen van (schiet)oefeningen naar elders en een vliegverbod voor jachtvliegtuigen. Er worden twijfels uitgesproken over het effect van de sluiting van de Noordvaarder op Terschelling omdat niet duidelijk is of de hinder door de schietrange Vliehors sindsdien is gelijk gebleven (141, 205). Men vraagt om een concrete onderbouwing waaruit moet blijken dat de sluiting niet slechts een verplaatsing van activiteiten is geweest. In verschillende reacties wordt de vraag naar de verhouding tussen militaire activiteiten en de Habitat- en Vogelrichtlijnen gesteld. Een inspreker spreekt zijn teleurstelling uit over de veranderde toezetting in de PKB Waddenzee III ten aanzien van de militaire activiteiten. Dezelfde inspreker is van mening dat in het SMT een uitspraak moet komen over de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet voor bepaalde militaire activiteiten.

De Waddenadviesraad vraagt om gedetailleerde informatie over het directe en indirecte ruimtebeslag op te nemen en de frequentie van het gebruik van de terreinen in kaart te brengen alsmede inzicht te geven in de geluids en milieubelasting van deze terreinen.

b. kabinetsstandpunt

Enkele met name genoemde activiteiten in het Waddengebied worden verminderd. Het gaat daarbij om de opheffing van het gedeelte van de laagvliegroute boven de Waddenzee en het voortaan meer via de Noordzee en op grotere hoogte aanvliegen van de Vliehors dan thans gebeurt. De minimumvlieghoogte voor jachtvliegtuigen boven de Waddenzee is op 450 m gebracht (bepaalde uitzonderingen daargelaten). De al langere tijd niet meer in gebruik zijnde schietgebieden ten noorden van Terschelling (EHR 11) en Ameland (EHR 12) worden opgeheven. Voorts is besloten het cavalerieschietkamp buiten gebruik te stellen. In deel 3 van de PKB Waddenzee (2001) geeft het kabinet aan dat het een verdere vermindering van militaire activiteiten niet reëel acht. Overigens heeft de Kamer gevraagd om een onderzoek naar de mogelijkheden van verplaatsing van militaire activiteiten na 2010.

Het kabinet is het oneens met de opmerking dat zonder afbouw van de militaire activiteiten er geen sprake kan zijn van een duurzaam ontwikkelingsperspectief. Onder een duurzame ontwikkeling pleegt te worden verstaan dat in de behoefte van de huidige generatie kan worden voorzien, zonder de mogelijkheden in gevaar te brengen voor de behoeftevoorziening van toekomstige generaties. Een dergelijke bedreiging doet zich per definitie alleen voor bij onomkeerbare effecten. Daarvan kan bij de militaire activiteiten in het waddengebied niet worden gesproken. Geluidsbelasting houdt op wanneer het schieten of het vliegen wordt beëindigd. Hier is geen sprake van een onomkeerbaar effect. Zo er al diersoorten verdwenen zijn vanwege het geluid, zullen zij het gebied herkoloniseren wanneer het geluid niet meer aanwezig is. Bij schietterreinen kan sprake zijn van milieubelasting door munitieresten. Doelgebieden kunnen echter worden geruimd en van munitieresten wor-

den geschoond. Sommige projectielen missen het doel en komen daarmee verspreid in het terrein terecht. Er is hier sprake van een diffuse belasting met metalen die zich moeilijk laat verwijderen. Munitiecomponenten die in het water en het sediment terechtkomen worden door het zeewater langzaam aangetast. De stoffen komen over een periode van honderden jaren vrij in het milieu. Als gevolg daarvan en de grote mate van verdunning zijn de uiteindelijke lokale concentraties zeer klein.

Hierboven is ingegaan op negatieve aspecten van het defensieoptreden die de mogelijkheden voor behoeftevervulling van toekomstige generaties zouden kunnen belemmeren. Daarvan lijkt nauwelijks sprake te zijn. Er zijn daarnaast ook positieve aspecten van militaire activiteiten. De vraag wordt gesteld of de natuurwaarden wel steeds gebaat zijn bij het beëindigen van de militaire activiteiten. Met name schietterreinen weten vrijwel volledig de andere verstorende factoren en ontwikkelingen te weren. De verstoring die van het schieten uitgaat valt daarbij in het niet. Zonder garanties voor het toekomstig beheer kunnen significant negatieve effecten op de natuurwaarden als gevolg van het beëindigen van militaire activiteiten niet worden uitgesloten.

Wat betreft de vermindering van de milieubelasting het volgende. De 25% reductie is destijds genoemd in de PKB Waddenzee II. In deel 3 van de PKB Waddenzee III is hierop nader ingegaan. Overigens is nimmer toegezegd om de genoemde reductie in het waddengebied te realiseren. Inspraakreacties lijken daar wel van uit te gaan. De 25% reductie was echter een landelijke opgave. Enkele cijfers: in 1989 werden 7.787 vluchten uitgevoerd op de schietrange Vliehors en 2.498 op de Noordvaarder. In 2000 was het aantal vluchten op de Vliehors teruggelopen tot 3.200. De totale reductie bedraagt dus bijna 70%! Er is geen sprake van slechts een verplaatsing van activiteiten. Het aantal schoten op het Cavalerieschietkamp bedroeg in 1990 3.800 tank-schoten en 320.000 schoten klein kaliber. In de huidige vergunning is dit respectievelijk 2.100 en 66.000. De openheid van het waddengebied en de geringe bevol-

kingsdichtheid maakt het gebied bij uitstek geschikt voor bepaalde militaire oefeningen, met name voor schietterreinen die een relatief groot onveilig gebied vereisen. Deze omgevingskenmerken zouden bij de huidige waardering voor het waddengebied stellig niet voldoende zijn om tot het vestigen van deze activiteiten daar te besluiten, maar destijds hebben zij natuurlijk wel een grote rol gespeeld. Zij gaan opnieuw een rol spelen wanneer wordt gezocht naar alternatieve locaties. Elders zijn deze omgevingskenmerken niet of nauwelijks te vinden, althans niet in gebieden die geen bijzondere beschermingsregime hebben, zodat verplaatsing binnen Nederland vrijwel uitgesloten is.

Voor wat betreft de opmerking over de Habitat- en Vogelrichtlijnen zij verwezen naar hoofdstuk 2.3.

Over de relatie tussen militaire activiteiten en een eventuele vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet merkt het kabinet het volgende op. In de aanwijzing tot Staatsnatuurmonument van delen van de Waddenzee is voor bepaalde, bestaande militaire activiteiten aangegeven dat zij niet vergunningplichtig zijn. Activiteiten die zijn aangevangen na de vaststelling van de genoemde aanwijzing (1994) en voor zover deze schadelijk zijn, zijn wel vergunningplichtig.

Het kabinet merkt op dat een structuurschema niet de plaats is voor allerlei detailinformatie over individuele terreinen. Gegevens over de frequentie van het gebruik

horen naar de mening van het kabinet in ieder geval niet thuis in een structuurschema. Voor wat betreft de omvang van het directe en indirecte ruimtebeslag van de oefen- en schietterreinen schiet de informatie uit deel 1 bepaald niet tekort. Opgemerkt wordt tenslotte dat in het reeds genoemde monitoringsprogramma veel gegevens over het gebruik worden vermeld.

WATERBELEID 2.5

Algemeen: Bij locatiekeuze en (her)inrichting van militaire terreinen wordt met de waterbeheerder overlegd of er effecten op de waterhuishouding te verwachten zijn (de watertoets).

a. reacties

Een inspreker (229) vroeg aandacht voor de waterwinfunctie die sommige militaire terreinen hebben.

b. kabinetsstandpunt

Sommige militaire terreinen zijn, geheel of gedeeltelijk, gelegen in een grondwaterbeschermingsgebied. Bij het gebruik van deze terreinen wordt hiermee rekening gehouden, bijvoorbeeld door aanwijzingen op de standaard-oefenkaarten en in het Voorschrift Oefen- en Schietterreinen. Op deze kaarten kan worden aangegeven dat bepaalde activiteiten niet zijn toegestaan of aan beperkingen worden onderworpen.

STRATEGIE EN OMGEVING

INLEIDING 3.1

HOOFDSTUK 3.

De inspraakreacties op deel 1 hebben doorgaans niet zozeer de gepresenteerde ruimtebehoefte van de Nederlandse krijgsmacht als uitgangspunt voor commentaar, maar veeleer de confrontatie tussen deze ruimtebehoefte en andere ruimtelijke belangen en claims. De reacties lijken daarmee een doorsnee te geven van de verschillende actuele spanningsvelden waar defensieactiviteiten mee zijn gerelateerd.

Met uitzondering van de reacties van sommige overheidsorganen, zijn vrijwel alle inspraakreacties opgesteld vanuit een specifieke interesse of belang. Zo zijn er veel reacties vanuit een exclusieve natuur- en milieu-invalshoek gegeven, zowel door organisaties, als door particulieren. Ook wordt veel gereageerd vanuit een uitgesproken recreatievisie. Hier en daar klinkt een specifiek economisch, of bedrijfsbelang door (76, 167), terwijl in meerdere reacties een economisch belang de achtergrond van de reactie in ieder geval sterk lijkt te kleuren (176, 187, 203).

In lijn met het voorgaande is dat de meeste reacties zich beperken tot de eigen regio of directe omgeving. Slechts in een paar reacties wordt een landelijk schaalniveau gehanteerd (152). Ook de reacties die zich richten op de vermeende strijdigheid van de militaire ruimtebehoefte met bepaalde natuur-, landschaps- en milieubelangen, zijn vaak sterk lokaal georiënteerd. Zo wordt een enkele keer voorgesteld een bepaalde activiteit naar elders te verplaatsen, terwijl die activiteit elders waarschijnlijk op dezelfde bezwaren zou stuiten (170, 209). Verplaatsing naar het buitenland is ook een regelmatig terugkerend voorstel om de activiteit uit de eigen regio te laten verdwijnen (186).

Uit de reacties komt eens te meer naar voren dat militaire terreinen veel met elkaar strijdige (dan wel met elkaar strijdende) belangen herbergen. Zo wordt bijvoorbeeld enerzijds nadrukkelijk gepleit voor het instandhouden en zelfs ontwikkelen van intensieve (gemotoriseerde) recreatievormen (1 e.a., 4, 147, 202),

terwijl door anderen juist wordt opgeroepen dergelijke recreatievormen te bestrijden (163, 185). Via de inspraak komt zelfs de belangenstrijd naar voren over de toekomstige bestemming van terreinen nadat Defensie deze zal hebben verlaten (156, 167, 201, 233).

3.2 INTERVENTIESTRATEGIEËN

algemeen

a. reacties

De gemeente Waalwijk meent dat het SMT de interventiestrategieën uit de Vijfde Nota niet toepast op militaire terreinen. Zij beveelt aan dit alsnog te doen. Met name is de gemeente van oordeel dat in de laagvliegrouwe militaire belangen niet a-priori moeten prevaleren boven andere belangen.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van oordeel dat in het SMT-2 wel dege-lijc de interventiestrategieën worden gehanteerd om tot een goede ruimtelijke ordening te komen. Zij wijst hierbij op paragraaf 3.2 van deel 1 van het SMT-2. Daarin wordt aan de hand van verschillende strategieën de ruimtelijke problematiek van Defensie benaderd. Zo komen prioriteren, intensiveren, uitplaatsen, exper-teren en simuleren uitvoerig aan de orde. Daarbij is van-zelfsprekend de ene strategie meer vruchtbaar dan de andere. Bovendien zijn benaderingen als intensiveren, uitplaatsen en simuleren geen nieuwe strategieën. Brede, nieuwe visies konden hieraan dan ook niet wor-den ontleend, al zijn er wel resultaten.

Wat betreft de laagvliegrouwe voor helikopters en les-vliegtuigen geldt dat deze in de jaren negentig tot stand is gekomen omdat de bestaande twee routes te veel knelpunten kenden. De nieuw vastgestelde route houdt zoveel mogelijk rekening met andere maatschappelijke belangen. Het belang van de laagvliegrouwe heeft hier geenszins a priori geprevalleerd boven andere belangen.

Intensiveren

a. reacties

Verschillende insprekers dringen aan op een intensive-

ren van het militair gebruik zodat meer terreinen aan dat gebruik kunnen worden onttrokken.

b. kabinetsstandpunt

Verantwoorde mogelijkheden om het gebruik te intensi-veren zijn er amper. Bij een verdere intensivering bestaat het risico dat het evenwicht tussen oefendruk en natuurwaarden wordt verstoord. Er is gerede twijfel of de natuurwaarden op militaire terreinen gebaat zijn bij een intensivering van dat gebruik. Het kabinet heeft de mogelijkheid overwogen om juist te extensiveren en meer terreinen aan te houden, zodat de oefendruk kan worden gespreid. Uitgevoerde onderzoeken wijzen er echter op dat de huidige oefendruk een goed evenwicht vormt met de draagkracht van de natuur op de defen-sieterreinen. Op verschillende terreinen worden boven-dien gedeelten ontzien vanwege de daar aanwezige bij-zondere flora en/of fauna. Dat kan omdat de grootte van het terrein en de flexibiliteit bij de oefeningen dat mogelijk maakt. Wanneer de suggestie wordt gevolgd om het militair gebruik te intensiveren, komen de moge-lijkheden om rekening te houden met bijzondere omstandigheden zoals de aanwezigheid van bijzondere diersoorten onder druk te staan en verdwijnen wellicht geheel.

Het kabinet wijst er tenslotte op dat reeds een flink aan-tal terreinen aan het militair gebruik wordt onttrokken.

Uitplaatsen

a. reacties

Verschillende insprekers dringen aan op verplaatsing van militaire activiteiten met name uit de verschillende natuurgebieden.

b. kabinetsstandpunt

Op zichzelf is Defensie bereid militaire activiteiten naar elders te verplaatsen als er een volwaardig alternatief kan worden geboden. Een voorbeeld hiervan is de aan-leg van het oefenterrein De Haar bij Assen. Wanneer dat gereed is kunnen de terreinen Anloo en het Balloërveld buiten militair gebruik worden gesteld.

In de jaren negentig zijn verschillende onderzoeken gedaan naar de verplaatsing van oefenterreinen uit

natuurgebieden naar elders. Omdat de voordelen van uitplaatsing niet opwogen tegen de nadelen, heeft het kabinet, ook na heroverweging, daarvan afgezien. Uitplaatsing wordt niet meer als een reële optie gezien. In het kader van de behandeling van de Derde PKB Waddenzee heeft de Kamer gevraagd om een onderzoek naar de mogelijkheden van verplaatsing van bepaalde militaire activiteiten buiten het waddengebied na 2010. Het kabinet ziet weinig in dit onderzoek. Een verkenning (kamerstuk 36431 nr. 62) gaf aan dat er op dit punt geen verwachtingen moeten worden gekoesterd. Zo verplaatsing binnen Nederland fysiek al mogelijk is, blijken er andere, dwingende beperkingen te zijn die een alternatief zeer bezwaarlijk maken. Daarbij gaat het vooral om beperkingen die voortvloeien uit de aanwezigheid van natuurwaarden, de recreatieve functie van een gebied of de omwonenden.

Exporteren

a. reacties

Enkele sprekers dringen aan op meer oefenen in het buitenland

b. kabinetsstandpunt

In deel 1 van het SMT-2 is reeds aangegeven dat Nederland nu al een onevenredig beroep doet op de faciliteiten van bondgenoten en andere partners. Meer oefenen in het buitenland brengt de verhouding nog meer in onbalans. Bovendien zit er een niet te verwaarlozen risico in om voor oefenfaciliteiten te veel afhankelijk van het buitenland te worden. Bij voorbereidingen op uitzendingen, die vaak op betrekkelijk korte termijn plaatsvinden, bestaat niet de zekerheid dat tijdig kan worden beschikt over faciliteiten in het buitenland. Bovendien zijn hoge kosten verbonden aan het extra oefenen in het buitenland. Niettemin houdt Defensie voortdurend een open oog voor de mogelijkheid om gebruik te maken van buitenlandse oefenfaciliteiten. Daarbij zijn de gewaarborgde mogelijkheid om van oefenfaciliteiten gebruik te maken en de hoogte van de kosten onderscheidende criteria.

Natuur en beheer

a. reacties

Verschillende sprekers reageren op het beheer van terreinen en met name de bescherming van de aanwezige natuurwaarden. De stelling dat Defensie zich beschouwt als partner in het natuurbeheer, wordt daarbij soms aangehaald. Soms gevolgd door vaststelling dat die stelling in strijd is met het gepresenteerde beleid, bijvoorbeeld omdat Defensie blijft laagvliegen boven natuurgebieden (152). Verschillende reacties zijn sterk gericht op één terrein. Zo verzoekt de gemeente Harderwijk om een bijdrage aan een herstelplan voor natuurwaarden op een specifiek terrein (172). Ten aanzien van de beheersplannen voor terreinen die gelegen zijn binnen Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden, wordt door de provincie Limburg gevraagd om in onderling overleg een zoneringsplan voor het gebruik in tijd en ruimte op te stellen (232). De inventarisaties van natuurwaarden die Defensie systematisch uitvoert, worden gewaardeerd. Door één spreker wordt om een grotere toegankelijkheid van deze gegevens gevraagd opdat daarmee aanslagen op de natuurwaarden van deze terreinen beter kunnen worden bestreden (163).

b. kabinetsstandpunt

Defensie maakt op een verantwoorde wijze gebruik van haar terreinen. Het beheer sluit aan bij dat van andere terreinbeherende organisaties. In die zin is Defensie een partner in natuurbeheer. Partner zijn betekent ook volwaardig aanwezig blijven en niet alleen vertrekken, of marginaliseren. Net als recreatiebedrijven, zorginstellingen en (agrarische) bedrijven is Defensie een van de gebruikers van natuurgebieden. Dat gebruik kan soms op onderdelen op gespannen voet staan met natuurbelangen. Defensie doet er al het mogelijke aan die spanning zo klein mogelijk te houden. Dit kan onder meer door te proberen om bij specifieke wensen of knelpunten met de andere betrokken partijen met een gerichte oplossing te komen. Veelal worden deze zaken op regionaal en lokaal niveau aangekaart. De verzoeken

van de gemeente Harderwijk en de provincie Limburg zijn daar voorbeelden van.

De gegevens van de monitoring en inventarisatie van natuurwaarden worden altijd aangeboden aan de desbetreffende gemeenten. De gegevens zijn desgevraagd beschikbaar.

Intentieverklaring Veluwe

a. reacties

Verschil van inzicht bestaat er rond de consequenties van de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe. Defensie heeft die intentieverklaring mede ondertekend en wil daarmee een duurzame ontwikkeling van de op haar terreinen aanwezige natuurwaarden onderstrepen. Volgens verschillende insprekers, waaronder de provincie Gelderland en de gemeente Ede, is het definitief aanwijzen van de Eder- en Ginkelse Heide als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade en het blijven benutten van het luchtvaartterrein Deelen hiermee in strijd, evenals het voortgezette gebruik van de Veluwe voor laagvliegen (190, 197, 220).

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet ondersteunt de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe. Meerdere bewindspersonen hebben op 10 mei 2000 de verklaring ondertekend, ook de staatssecretaris van Defensie die verantwoordelijk is voor het beheer van de militaire terreinen. De Intentieverklaring geeft aan het beheer van de militaire terreinen mede te blijven richten op instandhouding en verdere ontwikkeling van aanwezige en potentiële natuur-, landschaps-, cultuurhistorische en recreatiewaarden. Het kabinet is van mening dat het SMT geheel strookt met de doelstellingen van de verklaring. De defensie terreinen worden immers beheerd conform vastgestelde natuurdoelen, waardoor een waardevolle bijdrage aan de doelstelling van de verklaring wordt geleverd. Daarbij wordt aangesloten bij het beheer dat op de naastgelegen terreinen wordt gevoerd zodat een schaalvergroting kan worden gerealiseerd, wat weer kansen biedt voor verdere natuurontwikkeling. De militaire activiteiten zijn dan ook niet in strijd met de

Intentieverklaring. Tenslotte wordt opgemerkt dat de Intentieverklaring niet inzet op een afname van de multifunctionaliteit van de Veluwe. Naast Defensie zijn er vele vormen van gebruik, zoals natuur, recreatie en agrarisch gebruik. Er wordt gewoond, gewerkt en geleefd. En geoefend.

Recreatie en sport algemeen

a. reacties

Recreatie is een onderwerp dat in veel inspraakreacties aan bod komt. Met name de oefenterreinen worden als belangrijke recreatiegebieden herkend en er wordt regelmatig op aangedrongen dat de recreatiemogelijkheden behouden blijven of verbeterd worden. Recreatie wordt vaak genoemd als argument waarom militaire activiteiten, in meer of mindere mate, niet passend zouden zijn in een gebied en bij voorkeur zouden moeten verdwijnen (145 e.a., 176, 187, 190, 197, 223, 225). Hierbij wordt vaak ook het laagvliegen als een verstorende activiteit genoemd. Ook wordt een aantal keren, onder andere door de gemeente De Marne, gepleit voor openstelling, of een betere toegankelijkheid voor recreanten om natuur en landschap te kunnen genieten (72, 235). Daar tegenover staan inspraakreacties waarin wordt gepleit om de (lawaai)recreatie juist te beperken. Het openstellingregime gaat sommigen dus al te ver. (163, 185)

b. kabinetsstandpunt

De meeste oefenterreinen staan open voor recreatie, met name de extensieve vormen daarvan zoals wandelen en fietsen. Ook tijdens oefeningen worden de terreinen in beginsel niet afgesloten. De betreding van de terreinen is echter voor risico van de recreant. Op veel militaire terreinen zijn wandel- en fietspaden aangelegd, alsmede parkeerplaatsen voor de recreant. Op enkele terreinen zijn routes voor (aangespannen) paarden uitgezet, soms in regionaal verband. Defensie is geen voorstander van lawaaisporten op haar terreinen. Ze zijn moeilijk beheersbaar. Bovendien straalt het negatieve imago van deze sporten af op Defensie. Waar mogelijk zal een einde worden gemaakt

aan deze sporten. Daarbij zal ook de beschikbaarheid van alternatieven worden gewogen.

Het militair gebruik van de terreinen blijft natuurlijk bepalend voor de mogelijkheden die er op een terrein zijn voor recreatie. Waar terreinen zijn afgesloten door bijvoorbeeld hekwerken, heeft dat altijd een reden. De belangrijkste redenen zijn veiligheid (schietterreinen) en beveiliging (vliegbases, kazernes).

Motorsport

a. reacties

Een inspreker bepleit om historisch gegroeide situaties waarin motorsporters gebruik maken van defensie-terreinen te continueren. Tevens biedt zij haar expertise aan om het gebruik voor de motorsport te optimaliseren (202). Ook in een andere reactie wordt een lans gebroken voor meer mogelijkheden voor gemotoriseerde sport op defensie-terreinen, te weten four wheel drive voertuigen (147).

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet bevestigt dat haar een terughoudend beleid voor ogen staat bij gemotoriseerde recreatievormen zoals four wheel drive voertuigen en off road motoren op militaire oefenterreinen. De reden daarvoor is gelegen in de hoge natuurwaarden die doorgaans op militaire terreinen worden gevonden en het primaat dat aan de extensieve recreatie wordt toegekend. Het SMT geeft aan dat op sommige plaatsen waar dit recreatieve gebruik historisch is gegroeid het voortgezet kan worden zolang er geen (toenemende) strijdigheid optreedt met belangen van natuur, milieu en andere recreatie.

SALZ

a. reacties

Zoals eerder aangegeven is er een grote groep insprekers die zich expliciet richt op het behoud van een crossterrein in de regio Soest/Leusden. Zowel de afzonderlijke leden, die grotendeels gelijklopende inspraakreacties hebben ingestuurd (1 e.v.a.), als het bestuur van de vereniging die van het terrein gebruik maakt (4, 58, 140) verwachten dat het SMT 2 zich

expliciet over deze kwestie uitspreekt.

b. kabinetsstandpunt

Het SMT beschrijft de hoofdlijnen van het militair gebruik van terreinen. Het is niet het kader voor het regelen van specifieke gevallen van medegebruik. Wat een terrein voor de motorcrossvereniging SALZ betreft heeft Defensie bij de desbetreffende gemeenten en bij de provincie Utrecht aangedrongen op het vinden van een nieuwe locatie. Op 16 december 2003 hebben Gedeputeerde Staten van Utrecht een besluit genomen over de nieuwe locatie van SALZ. Bij de begrenzing van het terrein is rekening gehouden met de aanwezige natuurwaarden, het aan te leggen ecoduct over de A28 en de geluidhinder voor de omgeving. De betrokken overheden zullen zich inspannen om verplaatsing van motorclub SALZ gerealiseerd te hebben voor 15 december 2005.

Recreatiebedrijven

a. Reacties

Een vakantiecentrum (76) vindt dat het oefenterrein De Haar en de schietbaan Witten vanwege de veronderstelde overlast voor het bedrijf niet mogen worden gerealiseerd. Een aantal maneges vreest beperkingen voor het toekomstige (vrije) gebruik van oefenterreinen en ervaart overlast van laagvliegactiviteiten (176, 187, 203). In één van deze reacties wordt nadrukkelijk bedrijfsschade verwacht als het bestaande gebruik van het terrein niet kan worden voortgezet. Ook de klanten van de maneges hebben gereageerd met deels dezelfde argumenten (144, 179, 204, 207). Men beschouwt paardrijden als extensieve recreatie. Er wordt gevraagd om een duidelijk onderscheid te maken tussen schadelijke (gemotoriseerde) en onschadelijke vormen van recreatief gebruik, waarbij verondersteld wordt dat de paardensport op basis van dat onderscheid geen beperkingen zullen worden opgelegd (203). In dezelfde reactie wordt gevraagd duidelijker aan te geven bij welke organisaties Defensie aansluiting zoekt ten behoeve van toezicht op en beheer van haar terreinen met betrekking tot recreatie en sport.

b. kabinetsstandpunt

De schietbaan Witten bestaat reeds geruime tijd. De bezwarenprocedures zijn afgerond. Er wordt een nieuwe aanvraag voor een milieuvergunning voorbereid. Het oefenterrein De Haar is in aanleg.

Het COT Oirschot. Voor het standpunt over de reacties van de maneges en hun klanten wordt verwezen naar de passage over het compagniesoefenterrein Oirschot in hoofdstuk 4.

Omdat Defensie geen specifieke expertise in huis heeft voor openlucht recreatie en niet-militaire sport zal in eerste instantie worden gekeken naar de departementen die hierover gaan, respectievelijk LNV en VWS.

Archeologie en cultuurhistorie

a. reacties

Op het beleid op het gebied van archeologie en prehistorie wordt in de reacties eigenlijk niet geëerend. In één reactie wordt de archeologische waarde van een terrein aangevoerd als één van de argumenten waarom het terrein niet in gebruik zou mogen blijven voor militaire doeleinden (222). Door de provincie Gelderland wordt gevraagd niet alleen met zichtbare, maar ook met onzichtbare archeologische belangen rekening te houden (190). Door de gemeente Woensdrecht wordt er op gewezen dat de Koningin Wilhelminakazerne in Ossendrecht op de provinciale cultuurhistorische waardenkaart is geplaatst vanwege de bijzondere stedenbouwkundige opzet van het complex (234).

b. kabinetsstandpunt

Zoals beschreven in deel 1 van het SMT-2 houdt Defensie uitgebreid rekening met archeologische belangen in haar terreinen, zichtbare en onzichtbare. De aanwezigheid van deze waarden is goed verenigbaar met militair gebruik van een terrein. De samenwerking met de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bomenonderzoek en met de Stichting Archeologische Monumentenwacht verzekert een voortdurend bewust omgaan met archeologische waarden.

De status van de Koningin Wilhelminakazerne in het

cultuurhistorisch beleid van de provincie Noord-Brabant kan relevant zijn bij de herbestemming van het complex. Domeinen is hiervan op de hoogte.

AFSTOTING 3.4

In deel 1 van het SMT 2 is aandacht besteed aan (de procedure van) het afstoten van militaire terreinen, voornamelijk omdat het vinden van nieuwe bestemmingen op zichzelf een ruimtelijk relevant gegeven is en omdat in deze tijd veel militaire terreinen worden afgestoten. Wat de aard van de nieuwe bestemmingen is, is in het kader van het SMT zelf niet relevant. Dat richt zich op de ruimtebehoefte van Defensie en ziet in beginsel niet op de periode na vertrek van Defensie. Een voortdurend punt van aandacht is of de financiering van het slopen van complexen ten behoeve van natuurontwikkeling moet worden gefinancierd vanuit het natuurbeleid of door de verkopende partij.

Er zijn twee projecten die specifiek gaan over de afstoting van overtollige militaire objecten. Het project "Herbestemming Militaire terreinen" betreft de objecten die als gevolg van de bezuinigingen van het afgelopen decennium overtollig zijn of worden. Het betreft objecten die als meest gereede vervolgbestemming natuur, landbouw of recreatief groen hebben. De gedachte achter dit project is om enkele groene objecten een rode herbestemming te geven. De geraamde opbrengsten gaan naar Defensie, de meeropbrengsten als gevolg van deze "rood-voor-groen benadering" kunnen worden ingezet voor de kosten van de sloop en herinrichting van de betrokken objecten. Het project "Feniks" gaat over de herbestemming vier grote complexen, te weten de vliegbases Twenthe, Soesterberg, het vliegveld Valkenburg en het kazernecomplex Ede-Oost die als gevolg van de bezuinigingen uit de laatste twee regeerakkoorden afgestoten worden. Daartoe zijn projectgroepen samengesteld van de meest betrokken rijks-, provinciale en gemeentelijke overheden. Voor de projecten zijn als doelen gedefinieerd de realisatie van een positieve financiële opbrengst van het overtollige militair vastgoed en de bijdrage aan ruimtelijke doel-

stellingen op het gebied van natuurontwikkeling, woningbouw en bedrijvigheid. Bij de raming van de verkoopopbrengst die Defensie heeft gemaakt, is uitgegaan van de meest gereede vervolgbestemming.

Afstoting algemeen

a. Reacties

De gezamenlijke provinciale landschappen, mede namens Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, pleiten voor een vereveningsfonds voor militaire complexen (3). De strekking van dit voorstel is dat de kosten die gepaard gaan met de sloop van overtollige militaire complexen kunnen worden bekostigd vanuit de positieve opbrengsten van andere afgestoten complexen.

In een andere reactie wordt opgemerkt dat de tekst van deel 1 van het SMT-2 suggereert dat voor bebouwde complexen die worden afgestoten het terugbrengen in een natuurlijke staat geen serieuze optie is. Bepleit wordt om dat wel een serieuze optie te laten zijn (152). In twee, op dit punt kennelijk op elkaar afgestemde reacties (198, 200) wordt het betreurd dat het SMT weinig aandacht besteedt aan af te stoten complexen. Met name wordt een concreet overzicht gemist, waardoor de onduidelijkheid bij de insprekers blijft bestaan over afstootdata en vervolgbestemmingen. Overigens wordt in de eerstgenoemde reactie wel aangegeven dat men ingenomen is met de gepresenteerde verkoopregeling.

Ook in andere reacties wordt soms om verduidelijking gevraagd ten aanzien van afstoting van objecten; meestal echter heeft dat betrekking op concreet benoemde locaties.

b. kabinetsstandpunt

Voor de meeste oefenterreinen ligt het voor de hand dat ze bij overtolligheid aan een natuurbeherende instantie zullen worden overgedragen. Voor die categorie kunnen algemene uitspraken worden gedaan. Voor de andere complexen zoals kazernes, opslagplaatsen, munitiecomplexen en dergelijke is het moeilijk om algemene uitspraken over een toekomstige bestemming te doen. De complexen zijn onderling niet goed vergelijkbaar; de

functie is anders; de ligging verschilt zeer (in het groen of perifeer aan bebouwing) evenals de mogelijkheden voor alternatief gebruik. Indien een object een andere bestemming krijgt dan natuur wordt de gebruikelijke verkoopmethode van Domeinen gehanteerd. Als een overtollig object de bestemming natuur krijgt, wordt het door Defensie in de bestaande toestand aangeboden aan het ministerie van LNV tegen de natuurwaarde. Dit wijkt af van het tot nu toe gevoerde beleid. Het beleid was dat objecten werden verkocht tegen minimaal de waarde op basis van de vigerende bestemming. Deze aanpassing van het beleid betekent dat de ontvangsten voor Defensie afnemen. Het ministerie van LNV kan vervolgens de afweging maken of het wil overgaan tot verwerving van een overtollig object van Defensie. Als het ministerie van LNV niet overgaat tot aankoop, zal Domeinen het object proberen te verkopen tegen minimaal de natuurwaarde. Kosten voor bodemverontreiniging worden, met inachtneming van de door het kabinet vastgestelde "gedragslijnen bodemverontreiniging rijksoverheid" door Defensie gefinancierd. Op deze wijze kan meer maatwerk worden geboden. Verder is er de mogelijkheid om in een bepaalde regio of provincie een samenhangend besluit te nemen over de toekomst van een aantal objecten. In sommige provincies is al sprake van zo'n samenhangend besluit. Het moment van afstoting hangt af van tal van factoren waaronder het gereedkomen van vervangende faciliteiten en duidelijkheid over nieuw rijksbeleid. Een concreet overzicht met betrouwbare data en zekere vervolgbestemmingen kan daarom niet gegeven worden. De in het SMT-2 genoemde objecten worden met het oog op een doelmatig beheer zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval tijdens looptijd van het SMT aangeboden voor afstoting.

De inkomsten uit verkoop vormen een onderdeel van de defensiebegroting en kunnen niet gemist worden. Het terugbrengen van complexen in de natuurlijke staat is wel degelijk een optie. De sloop van de Generaal Winkelmankazerne in Vierhouten is hiervan een voorbeeld. Een dergelijke optie zal echter niet door Defensie

worden gefinancierd. Binnen de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid wordt een project over herbestemming van overtollig militair vastgoed uitgevoerd. Het project beoogt een betere afstemming tussen alle belangen bij de herbestemming van overtollig militair vastgoed. Daarbij wordt bezien wat de verkoopopbrengsten kunnen zijn, wat de vervolgbestemming zou moeten of kunnen zijn en wat de kosten zijn om deze herbestemming te realiseren. Het project moet in de eerste helft van 2004 uitmonden in richtlijnen voor provinciale werkgroepen die zich over deze materie gaan buigen. Door niet elk object apart te bezien maar regionaal te clusteren wordt de mogelijkheid geschapen knelpunten op te lossen.

Afstoting specifiek

a. reacties

In enkele reacties wordt ingegaan op concrete afstotingen. Zo vraagt de gemeente Vught of afspraken uit bestuurlijk overleg over onder meer de Frederik Hendrikkazerne aldaar zullen worden nagekomen. De provincie Noord-Holland vraagt aandacht voor de Kolonel Palmkazerne in Bussum en bepleit dat het terrein beschikbaar komt voor een asielzoekerscentrum en de ontwikkeling van een bedrijventerrein. In dat kader verzoekt zij tevens of de overdracht van het oefenterrein Laren-Bussum aan de betrokken gemeenten kan plaatsvinden. De Kamer van Koophandel Gooi en Eemland en de gemeente Bussum, dringen op een ontwikkeling als bedrijventerrein aan voor deze kazerne. Een andere inspreker (233), die hiervan heeft vernomen, geeft aan dat dergelijke ontwikkelingen juist zeer ongewenst zijn en dat het terrein een natuurfunctie zal moeten krijgen. De gemeente Wassenaar geeft blijk van haar interesse in het verwerven van het complex Maaldrift. De gemeente Zeist bepleit het verder ontwikkelen van een civiele bestemming voor het Kamp van Zeist. De gemeente Westerveld geeft aan dat de kwaliteit van wegen en paden die mogelijk worden overgedragen, goed moet zijn. De gemeente Breda refereert aan de uitspraak dat over enkele kazernes nog concre-

te besluiten moeten worden genomen en wijst daarbij op correspondentie waarin alternatieven voor de Seeligkazerne worden geopperd.

b. kabinetsstandpunt

Het SMT is niet primair bedoeld om een uitspraak te doen over de vervolgbestemmingen van af te stoten objecten. Discussies tussen mogelijke gegadigden kunnen niet in dit kader worden beslecht. Afspraken die in bestuurlijk overleg zijn gemaakt over specifieke zaken, worden vanzelfsprekend nagekomen. Deze behoeven niet altijd in het SMT te worden vastgelegd. Op de wijze van afstoting van objecten, is hiervoor reeds ingegaan. De conditie waarin terreinen en objecten zich bevinden, kan van invloed zijn op de prijs. Dergelijke zaken kunnen daarom ook onderwerp van overleg zijn. Dat geldt ook voor het moment van overdracht.

OEFENTERREINEN

INLEIDING 4.1

Oefenterreinen zijn in de inspraak zeer regelmatig aan de orde gekomen. Sommigen zijn van oordeel dat oefenterreinen niet mogen samenvallen met de ecologische hoofdstructuur of richtlijngebieden (zie hierover paragraaf 2.2 en 2.3). Ook wordt gewag gemaakt van discrepanties tussen het defensiebeleid en andere beleidsdocumenten (zie hierover paragraaf 3.3). De meeste reacties betreffen echter afzonderlijke terreinen.

DE TERREINKEUZE 4.2

Behoeft en gebruikintensiteit***a. reacties***

Een inspreker acht oefenterreinen in het geheel niet meer nodig (136). Een ander meent in het SMT-2 te lezen dat de eenheidsoefenterreinen intensiever zullen worden gebruikt.

b. kabinetsstandpunt

In deel 1 van het SMT-2 is een overzicht en onderbouwing gegeven van de oefenterreinbehoefte van de krijgsmacht. Daaruit blijkt dat er ook nu een duidelijke behoefte aan verschillende typen oefenterreinen bestaat. Oefenterreinen werden en worden maximaal veertig weken per jaar gebruikt. Er is daarin geen verschil met het SMT-1. Waar sprake is van extra inrichtingsmaatregelen ten behoeve van oefeningen voor crisisbeheersingsoperaties betekent dit meestal een vermindering van de oefendruk omdat dergelijke oefeningen kleinschaliger plegen te zijn dan andere oefeningen. De voor de taakstelling van de krijgsmacht noodzakelijk geachte oefeningen leiden tot een aantal oefenweken voor de verschillende categorieën oefenterreinen (bijlage 1 van de ontwerp-PKB).

Als gevolg van de opheffing van de brigade in Duitsland komen de eenheden van deze brigade terug naar Nederland. Dit heeft geleid tot een heroverweging over de oefenterreinbehoefte in Nederland. Daaruit vloeit een afgenomen behoefte aan oefenweken op compag-

niesniveau en eenheidsniveau voort. Dat houdt in dat het dEOT Weerterheide niet als zodanig behoeft te worden ingericht. Daarentegen is er een toegenomen behoefte om te oefenen op bataljonsniveau. Omdat deze oefeningen in het buitenland plegen te worden gehouden leidt dit niet tot een toename van de oefenterreinbehoefte in Nederland.

De totale behoefte aan oefenweken op eenheidsoefenterreinen (EOT'n) bedraagt thans 47. Daarvan kunnen er 40 (het maximale aantal) worden uitgevoerd op het EOT Stroese Zand. De resterende 7 weken worden ondergebracht op de dubbel-EOT'n door parallel twee eenheden te laten oefenen. Daarmee zijn $(7 / 2 =)$ 3,5 weken gemoeid. Samen met de benodigde 127 dubbel-EOTweken ontstaat een behoefte aan 3 d-EOT'n $(3,5 + 127 = 130,5 / 40)$ waarvan er 3 beschikbaar zijn of komen: De Haar, Havelte-West en de Leusderheide. 10,5 oefenweken moeten uitgevoerd worden op de COT'n door twee eenheden parallel te laten oefenen. De totale behoefte aan oefenweken op COT'n/OLB komt daarmee op $75(10,5 / 2 + 70)$ oefenweken op compagnieoefenterreinen). Daarvan kunnen 59 weken op de COT'n Marnewaard en Oirschot en 16 weken op het OLB Eder- en Ginkelse Heide worden ondergebracht. Omdat de eenheden van de opgeheven brigade in Duitsland terug komen naar Nederland zal dit leiden tot een geringe extra plaatselijke oefenbehoefte: zo zal de Ermelose heide niet gedeeltelijk worden afgestoten, maar bij Defensie in gebruik blijven.

Gehanteerde criteria

a. reacties

Vele insprekers staan positief ten aanzien van het afgestoten van militaire oefenterreinen zoals door het kabinet wordt voorgesteld. Sommige insprekers spreken in dit verband over "teruggeven aan de natuur". Een inspreker acht het onduidelijk op grond van welke criteria het kabinet komt tot een keuze voor al dan niet aanhouden. Enkele andere insprekers vinden het onduidelijk wat wel en niet is toegestaan op OOT'n (192, 223).

b. kabinetsstandpunt

Alle af te stoten terreinen zijn al vele jaren natuur. Door de herstructurering en verkleining van de krijgsmacht kunnen ze nu worden afgestoten. Afstoting zal vermoedelijk met zich meebrengen dat er voortaan meer recreanten op de terreinen zullen komen; veel meer in ieder geval dan er militairen plachten te oefenen. Er moet worden afgewacht wat de gevolgen zullen zijn voor de natuurwaarden op deze terreinen. De ervaringen zijn niet altijd gunstig. "Terug naar de natuur" is dan ook een te romantische en bovendien onjuiste voorstelling van zaken. Bij de keuze voor afstoting hebben overwegingen van natuur een rol gespeeld, maar evenzo van ruimtelijke ordening, bedrijfsvoering, doelmatigheid en spreiding. Ten aanzien van de criteria voor OOT'n mag worden verwezen naar hetgeen daarover al in deel 1 (paragraaf 4.2) is opgenomen. Het onderscheidende criterium zit in de specifieke inrichtingselementen (vrij terrein en zandbanenstelsel) voor manoeuvre-eenheden die bij OOT'n ontbreken.

Kaarten van oefenterreinen

a. reacties

Enkele oefenterreinen zullen gedeeltelijk worden afgestoten. Verschillende insprekers vragen om dit op kaartbeeld aan te geven. (223, 235)

b. kabinetsstandpunt

Voor zover de begrenzing al vastligt, kan aan deze wens worden tegemoet gekomen. Deze kaarten zijn ter informatie bijgevoegd in bijlage 4.

DE TERREINEN 4.3

Het Amfibisch Oefenkamp op Texel

a. reacties

Een inspreker acht de discussie over een verplaatsing van het Amfibisch Oefenkamp van de mariniers op Texel te zeer dichtgetimmerd. Zij meent dat er elders wel degelijk mogelijkheden zijn en wijst op de Maasvlakte en de Westerschelde. Dezelfde inspreker wijst erop dat op Texel nog steeds geoefend wordt in het broed-

seizoen, ook in storingsgevoelige gebieden. Zij zag graag dat er gewerkt wordt op basis van een werkprogramma, dat zou moeten worden doorgesproken met particuliere natuurbeschermingsorganisaties.

Andere insprekers zijn van mening dat de oppervlakte van het amfibisch oefenkamp niet mag worden uitgebreid. (151, 157, 210)

b. kabinetsstandpunt

Bij de overwegingen inzake een verplaatsing van het amfibisch oefenkamp spelen twee zaken een hoofdrol:

- 1) er moet een gebied van een redelijke omvang met een natuurlijke overgang van land naar water beschikbaar zijn;
- 2) de relaties met de faciliteiten op de marinehaven te Den Helder.

Ten aanzien van het eerste punt wijst het kabinet erop dat bij de ontwikkeling van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam, waarvan de aanleg van de Maasvlakte deel uit maakt, geen sprake is van een gebied met natuurlijke overgang van land naar water. Weliswaar wordt er ter compensatie van de aanleg van de Maasvlakte een natuurgebied ontwikkeld waar deze overgangen wel voorkomen, maar een militair oefenterrein aanleggen in een natuurgebied om een ander natuurgebied meer te ontzien is niet logisch, te meer omdat het compensatiegebied aansluiting zoekt bij het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Voornes Duin. Dit gaat in nog sterkere mate op voor het andere genoemde alternatief de Westerschelde, dat eveneens Vogelrichtlijngebied is. Dit kan geen alternatief zijn.

Ten aanzien van de relatie met Den Helder merkt het kabinet op dat de locatie op Texel in de directe nabijheid van de marinebasis Den Helder zowel bedrijfsmatig als operationeel grote voordelen biedt. De daar aanwezige marinebedrijven garanderen een snelle logistieke ondersteuning. De nabijheid van het Marine Vliegkamp de Kooy biedt alternatieven voor de noodzakelijke oefeningen met helikopters, die door zelf opgelegde beperkingen niet altijd op het amfibisch oefenkamp mogelijk zijn. Een verplaatsing naar elders zal deze voordelen tenietdoen. Het gevolg zal zijn dat de kazerne een grotere zelf-

standige ondersteuning moet krijgen met een grotere personele sterkte.

De toegevoegde waarde voor de natuur van een verplaatsing van een amfibisch oefenkamp van Texel naar de Maasvlakte of het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Westerschelde lijkt niet erg groot te zijn. De "oplossing" in het ene beschermde natuurgebied leidt tot een vergelijkbaar "probleem" in een ander beschermd natuurgebied. Een oplossing in die richting spreekt het kabinet niet aan.

Het kabinet bevestigt dat een groot aantal militaire terreinen in Habitat- en Vogelrichtlijngebieden is gelegen. Vermoedelijk bedoelt inspreker dit met "storingsgevoelige gebieden". In de meeste van die gebieden wordt het gehele jaar door geoefend, meestal op extensieve wijze. Het beschikbare onderzoeksmateriaal wijst niet in de richting van significante effecten van dit gebruik op aanwezige natuurwaarden op grond waarvan tot verdergaande maatregelen zou moeten worden overgegaan. Zie overigens hiervoor het gestelde in Hoofdstuk 2.

Het kabinet wijst op het bijzondere geval dat de militaire terreinen op de zuidpunt zijn opgenomen in het Nationaal Park "Duinen van Texel". Uitvoerig overleg met alle betrokken partijen leidde tot de conclusie dat in dit geval de combinatie van Nationaal Park en militair terrein goed verenigbaar was. Het bevestigt de opvatting bij het kabinet dat de combinatie natuur/landschap en militair terrein in veel gevallen positief moet worden beoordeeld.

De suggestie het werkprogramma ook door te spreken met natuurbeschermingsorganisaties is reeds jarenlang de praktijk. Er bestaat al tien jaren een convenant voor de Zuidpunt van Texel waarbij een structureel overleg is ingesteld. Defensie overlegt hierbij met vertegenwoordigers van de overheid en natuurbeschermingsorganisaties met name over het beheer van het defensieterrein. Een voorbeeld hiervan is de bescherming van de broedplaats van de kolonie Grote Sterns op de Mok. Het is niet van te voren aan te geven waar de sterns zullen gaan broeden. Vroeg in het seizoen wordt geobserveerd waar de kolonie broedt en vervolgens wordt het gebied

rond de broedplaats gemarkeerd en gemeden bij militaire oefeningen. Op de Hors broedt regelmatig een kolonie Dwergsterns. Hiervoor geldt hetzelfde.

Hoewel niet geheel duidelijk is wat met uitbreiding van het terrein wordt bedoeld, merkt het kabinet op dat de Texelhors de laatste tientallen jaren een natuurlijke aanwas heeft gekregen vanwege zanddepositie. Door deze aanslibbing is tevens het oefenterrein groter geworden dan dertig jaar geleden het geval was. Aangezien niet de zandplaat zelf het belangrijkste oefengebied van de mariniers is, maar de overgang van land naar water, is het oefengebied als het ware meegegroeid. Verder is het terrein in drie zones verdeeld. Per zone varieert de gebruikintensiteit. Zo wordt het gedeelte van het militair terrein dat wordt beheerd door Staatsbosbeheer het minst intensief gebruikt. De kustlijn kent daarentegen een hogere intensiteit wat betreft het aantal oefeningen. De invloed daarvan op de natuur is door de golfbewegingen en de getijbewegingen echter minimaal. Over welke instantie welk deel van het terrein zou moeten beheren, spreekt het SMT zich niet uit.

De Eder- en Ginkelse heide

a. reacties

Meerdere sprekers (152, 163, 165, 180, 197), evenals de provincie Gelderland en de gemeente Wageningen, hebben bezwaren geuit tegen het definitief aanwijzen van de Eder- en Ginkelse heide als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade. Zij voeren daar een reeks van argumenten voor aan. De gemeente Ede is van mening dat er redenen zijn om nog geen definitief standpunt in te nemen. Zij heeft voorkeur voor uitplaatsing van de Eder- en Ginkelse Heide. Het definitief aanwijzen zou verder in strijd zijn met bestaande afspraken. Gewezen wordt in dat verband op het convenant met de gemeente Ede. Verder worden ecologische argumenten aangevoerd: de Eder- en Ginkelse heide is ecologische hoofdstructuur en richtlijngebied. Er wordt op gewezen dat nu vele militaire terreinen uit richtlijngebieden worden afgestoten dat in de eerste plaats met de Eder- en Ginkelse heide zou moeten gebeuren. Bovendien is ter

hoogte van de Ginkelse heide een ecoduct gepland. Een spreker leidt daaruit af dat het militaire gebruik van de Ginkelse heide moet worden geminimaliseerd. Ook zou eerst bezien moeten worden of de oefeningen van de Luchtmobiele Brigade niet op het in aanleg zijnde oefenterrein De Haar gehouden kunnen worden. Er zou geen draagvlak voor militair gebruik van de heide zijn. Alle reacties wijzen op de status van Vogelrichtlijn voor dit gebied.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wil duidelijkheid geven over het gebruik van de Eder- en Ginkelse heide. Om die reden heeft het kabinet het besluit daartoe de status van concrete beleidsbeslissing gegeven. De Tweede Kamer heeft bij de Partiële Herziening van het SMT-1 in 1996 uitgesproken dat de Eder- en Ginkelse heide niet definitief aangewezen mocht worden als oefenterrein voor de luchtmobiele brigade, in afwachting van de uitkomst van de Uitplaatsingstudie naar Oost-Groningen. De studie verscheen in 1997. Op grond van de studie besloot het toenmalige kabinet niet tot uitplaatsing over te gaan. Ook het daarop volgende kabinet zag daar geen reden toe. Het kabinet heeft zich nooit gecommitteerd aan een afspraak om het gebruik tijdelijk te laten zijn nadat over uitplaatsing zou zijn beslist. Het is juist dat het convenant met de gemeente voor tien jaar is gesloten. Maar nergens is vastgelegd dat het gebruik na tien jaar wordt beëindigd, noch in het convenant noch in enig ander document. Het bestaan van het convenant heeft, anders dan de gemeente Ede stelt, geen rol gespeeld bij de beslissing tot het definitief aanwijzen van de Eder- en Ginkelse heide als oefenterrein voor de luchtmobiele brigade. Het kabinet deelt overigens wel de mening van een spreker dat, gelet op de geldigheidsduur van het SMT-2 van 10 jaar, de term "definitief aanwijzen" betrekkelijk is. De term bedoelt in ieder geval aan te geven dat het rijk geen initiatief tot het zoeken van een alternatief zal nemen.

Het kabinet heeft overwogen of een kleinere uitplaatsing tot de mogelijkheden behoort. Daarbij zou alleen het oefenterrein worden verplaatst, terwijl de kazerne te

Schaarsbergen en het helikopteropstappunt op Deelen blijft. Uit oogpunt van mobiliteit zou het alternatief voor de Eder- en Ginkelse heide binnen een straal van niet meer dan 50 km van de kazerne moeten worden gevonden. Daarbinnen liggen de Gelderse Vallei, een deel van Zuidelijk Flevoland, een deel van de Achterhoek, het rivierengebied en een deel van Noordoost Brabant. Naar de mening van het kabinet is alleen in Flevoland fysiek ruimte te vinden voor een oefenterrein van 1.000 ha. Niettemin oordeelt het kabinet ook hier dat de nadelen de voordelen te boven gaan: verlies aan goede landbouwgronden, belemmering van de ruimtelijke ontwikkelingen in Zuid-Flevoland, meer mobiliteit over en boven de Veluwe, grote bestuurlijke en financiële inspanningen versus een beperkte winst voor de natuur op de Zuid-Veluwe.

Volgens de gemeente Ede zou het niet-uitplaatsen van de Eder- en Ginkelse heide op gespannen voet staan met de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe. Voor de relatie tussen de Kwaliteitsimpuls en militaire activiteiten wordt verwezen naar Hoofdstuk 3.3.1. Voor een algemene beschouwing over militaire oefeningen in Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zij verwezen naar Hoofdstuk 2. Het kabinet heeft in deel 1 van het SMT-2 uitgesproken dat onder andere voor de Eder- en Ginkelse Heide een beheersplan in de zin van art 6.1 van de Habitatrichtlijn zal worden opgesteld. Of het in samenwerking met de gemeente Ede opgestelde beheers- en inrichtingsplan voor de Eder- en Ginkelse Heide ook een beheersplan is in de zin van de genoemde richtlijn moet nog worden gezien. De conclusie van een inspreker dat alleen de aanwijzing al tot uitplaatsing zou moeten leiden, deelt het kabinet niet. De Eder- en Ginkelse Heide is al vele tientallen jaren in militair gebruik. En al mag het karakter van dit gebruik intussen zijn veranderd, het kabinet heeft geen aanwijzingen dat het gebruik significant negatieve effecten heeft. Mede gelet op het feit dat, waar in 1995 nog sprake was van 27 weken met helikoptergebruik, er nu slechts sprake is van 9 weken per jaar, acht het kabinet het besluit alleszins verantwoord.

Het oefenterrein De Haar bij Assen is in de eerste plaats bedoeld voor oefeningen op pelotonsniveau. De omvang zowel als de capaciteit van De Haar (450 ha.) is te klein om alle oefeningen van de luchtmobiele brigade te kunnen accommoderen. Voor compagniesoefeningen is een terrein van ongeveer 1000 ha. nodig (een bataljon bestaat uit drie compagnieën, een compagnie uit drie pelotons). De Haar kan daarin niet voorzien. Dat betekent dat compagnieën uit Assen hun compagniesoefeningen houden op de Eder- en Ginkelse Heide en dat eenheden uit Schaarsbergen op hun beurt oefeningen houden op de Haar. Zo wordt ook voorzien in de nodige variatie door de oefeningen op verschillende terreinen te laten plaatsvinden.

De vanzelfsprekendheid dat de geplande aanleg van een ecoduct voor de ecologische Noord-Zuid verbinding moet leiden tot een minimalisering van het militair gebruik van de Ginkelse Heide ontgaat het kabinet. Hoewel om andere redenen, kan echter aan het verlangen deels tegemoet worden gekomen doordat de luchtdoelartillerie-eenheden uit Ede zullen worden verplaatst naar De Peel om daar met andere eenheden te worden bijeengebracht tot een gemeenschappelijk luchtverdedigingcentrum (JADC) en -school. Deze eenheden oefenden tot nu toe vooral op de Ginkelse heide, die met het vertrek van de eenheden weer minder zal worden gebruikt. Hetzelfde geldt voor de andere eenheden die nu nog zijn gevestigd in de kazernes Ede-Oost en Ede-west, maar naar elders zullen worden verplaatst (met name verbindingseenheden).

Het kabinet merkt op dat sedert de totstandkoming van het beheers- en inrichtingsplan met de gemeente er weinig discussie meer is over de oefeningen van de Luchtmobiele brigade op de Eder- en Ginkelse Heide. Het kabinet meent dat de totstandkoming van het beheers- en inrichtingsplan over en weer veel wantrouwen heeft weggenomen. Eveneens zal de ervaring van de afgelopen jaren de dramatische voorspelling van sommigen ("zeven dagen per week, dag en nacht oorlog") voldoende hebben weerlegd.

Defensie is geen voorstander van lawaaisporten op

haar terreinen. Waar mogelijk zal een einde worden gemaakt aan deze sporten. Daarbij zal ook de beschikbaarheid van alternatieven worden gewogen.

Bij het afstoten van militaire terreinen heeft niet speciaal de status van Vogelrichtlijngebied een rol gespeeld. Een terrein dat niet kan worden gemist, wordt niet afgestoten - richtlijngebied of niet. Voor een groot aantal terreinen, met name uit de categorie overige oefenterreinen, maakte het uit militair oogpunt niet uit welk terrein afgestoten zou worden, mits aan de oefenbehoefte in de regio werd voldaan. Bij die afweging hebben de natuurwaarden op het terrein en de mogelijkheid om een bepaalde schaalvergroting te bewerkstelligen in de afweging een rol gespeeld. Bepalend voor het aanhouden van de Eder- en Ginkelse Heide is geweest dat deze niet voor militaire oefeningen kan worden gemist. Voor een uitvoeriger reactie op de relatie met de richtlijn wordt verwezen naar hoofdstuk 2.3.

Havelte

a. reacties

De gemeente Westerveld betreurt dat geen overleg heeft plaatsgevonden over het voornemen van Defensie om van Havelte-Oost 260 ha. in plaats van 200 ha. aan te houden, zoals in de Partiële Herziening van het SMT-1 (1996) staat. Een aantal andere insprekers is van mening dat Defensie deze 60 ha. niet moet aanhouden maar afstoten. Sommigen zijn in de veronderstelling dat het gaat om uitbreiding van de oppervlakte van het militaire oefenterrein. Inrichting en gebruik van dit gebied zou volgens insprekers een ernstige aantasting van de natuurwaarden met zich meebrengen. Het gebied is aangeduid als ecologische hoofdstructuur en kwalificeert zich als Habitatgebied. De behoefte aan dit gebied vindt men onvoldoende onderbouwd. Liefst zag men het hele militaire terrein ten oosten van de Van Helomaweg afgestoten. In dit verband wordt gewezen op de grote soortenrijkdom van broedvogels in het heidegebied en op de grote gaafheid op cultuurhistorisch en archeologisch gebied. Ook wordt gewezen

op de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening die in dit gebied een potentieel provinciaal landschap ziet. Voorts wordt er gewezen op de belangen van recreatiebedrijven. Door sommigen wordt tenslotte gevreesd voor een intensiever gebruik van Havelte-West als gevolg van de gedeeltelijke afstoting van Havelte-Oost (145, 146, 158, 162, 168, 169, 173, 192 - 196, 199, 208, 212, 213 - 219, 222 - 224, 226)

b. kabinetsstandpunt

Bij de Partiële herziening van het SMT uit 1996 werd besloten 200 ha. van Havelte-Oost aan te houden als "overig oefenterrein". In 2000 is de Defensienota 2000 uitgekomen waarin een verdere reorganisatie van de Koninklijke Landmacht werd aangekondigd. De Defensienota is door het parlement aanvaard.

De reorganisatie heeft gevolgen voor de oefenterreinbehoefte in de omgeving Havelte. Naast de heroprichting van 44 Pantserinfanteriebataljon, waarvan de compagniën en pelotons het merendeel van hun oefeningen op COT'n en dubbel-EOT'n gespreid over het land uitvoeren (zie Bijlage 1 van deel 1), is de Johannes Postkazerne Havelte ook extra belegd met andere eenheden. Al met al is het aantal militairen op die kazerne toegenomen van ongeveer 1000 naar ongeveer 1600. De behoefte aan Overige oefenterreinen (OOT'n) in de regio, waarop met name niet-gevechtseenheden oefenen, is daarmee gestegen van 300 naar 360 hectare. Het dubbel-EOT Havelte-West biedt de ruimte om ongeveer 100 ha. OOT-medegebruik toe te laten. De overige 260 hectares moeten gevonden worden op het enige andere oefenterrein in de regio: Havelte-Oost. Daarom heeft het Kabinet besloten niet 200, maar 260 ha. van Havelte-Oost aan te houden. Het beoogde militair gebruik van Havelte-Oost is extensief van karakter en niet anders dan het steeds is geweest. Voertuigen komen alleen op de wegen en zandpaden en het overige gebruik is strak gereguleerd. Bovendien zullen de gebieden met hoge archeologische en natuurwaarden geheel worden ontzien. Gevolgen voor Havelte-West zijn er niet omdat de

maximale capaciteit voor OOT-medegebruik nu al is bereikt.

Het feit dat Havelte-Oost is aangemeld als habitatgebied is geen belemmering voor voortzetting van het extensieve militaire gebruik. Pas wanneer er zich significant negatieve effecten voordoen dienen passende maatregelen getroffen te worden. Het kabinet heeft geen aanwijzingen dat deze effecten zich voordoen. Meer hierover is te vinden in Hoofdstuk 2.

Verrassend is de opmerking van sommige sprekers die hun wens dat Defensie Havelte-Oost geheel verlaat, onderbouwen met de stelling "dat het zich gewoon als een belangwekkend natuurgebied kan ontwikkelen". Het kabinet wijst erop dat het oefenterrein Havelte-Oost al vele jaren een meer dan belangwekkend natuurgebied is. Niet voor niets kwalificeert het zich als richtlijngebied en is de mogelijkheid tot aanwijzing als Nationaal Park onderwerp van bespreking geweest. Het kabinet deelt niet de opvatting dat het beëindigen van het extensieve gebruik door Defensie een voorwaarde is voor een verdere natuurontwikkeling. Evenmin valt in te zien welke maatregelen ten behoeve van natuurontwikkeling door de aanwezigheid van Defensie niet zouden kunnen worden uitgevoerd.

Verskillende sprekers veronderstellen ten onrechte dat de 260 ha. van het OOT Havelte-Oost zal worden heringericht en wel zodanig dat grote aantasting van natuurwaarden en archeologische waarden er het gevolg van zijn. In het SMT-2 is geen aanknopingspunt te vinden voor een herinrichting van Havelte-Oost. Ook anderszins bestaan daartoe geen voornemens. Alleen over Havelte-West wordt meegedeeld dat enkele aanpassingen zullen plaatsvinden ten behoeve van oefeningen voor vredesoperaties.

Tenslotte vermag het kabinet niet in te zien waarom een militair oefenterrein niet in een nationaal landschap zou passen. Het beleid op dit punt geeft geen aanknopingspunten aan de opvatting dat allerlei vormen van bestaand gebruik zouden moeten worden afgebouwd. Integendeel: het nationaal landschap dient een levend landschap te zijn.

De Leusderheide en de Vlasakkers

a. reacties

De provincie Utrecht vraagt zich ten principale af welke instantie er bevoegd is te bepalen of een gebied de status van ecologische hoofdstructuur krijgt of niet. Zij meent dat dit een bevoegdheid van de provincie is. Zij hecht grote waarde aan het handhaven van de status van ecologische hoofdstructuur van de Leusderheide en de Vlasakkers, evenals de gemeente Leusden en andere sprekers (152). Als reden daarvoor voert zij aan dat het treffen van maatregelen ten behoeve van de kwaliteit van de ecologische hoofdstructuur dit noodzakelijk maken. Om te voorkomen dat Defensie onnodig door het "nee, tenzij"-regime wordt beperkt in het militaire gebruik van deze terreinen, stelt zij een constructie voor waarbij de Leusderheide en de Vlasakkers wel in de ecologische hoofdstructuur liggen maar het regime niet van toepassing is.

De provincie Utrecht en de gemeente Leusden vragen bijzondere aandacht voor de natuurwaarden van de Leusderheide, met name die in het noordoostelijke gedeelte. De provincie verzoekt om duidelijkheid over de locatie van de nieuwe schermenschietsbaan. De gemeente zet in op het behoud van de natuurwaarden van het gebied. Voor het vrijkomende noordoostelijke gedeelte bepleit zij beperkte recreatieve mogelijkheden.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is zich bewust van de natuurwaarden van de Leusderheide. Om die reden heeft Defensie zich dan ook verbonden tot het handhaven/bereiken van de natuurdoelen van het terrein door het beheer daarop af te stemmen. Dat laat onverlet dat vanwege het intensieve gebruik de Leusderheide één van de terreinen is die niet de status van ecologische hoofdstructuur kan hebben. Voor wat betreft de bevoegdheid tot die beslissing merkt het kabinet op dat het rijk de kaders stelt voor de vaststelling van de ecologische hoofdstructuur. Die kaders zijn gegeven in het eerste Structuurschema Groene Ruimte. In het SGR-1 is tevens aangegeven dat intensief gebruikte militaire terreinen geen deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur. In het

SMT-2 is dit geconcretiseerd voor onder meer de Leuserheide en de Vlasakkers. De provincie schildert een mogelijkheid om met behoud van de status van ecologische hoofdstructuur Defensie voldoende ruimte te geven voor het militair gebruik, namelijk door een speciale aanduiding op de (streekplan)kaart op te nemen die een bijzonder beleid zichtbaar maakt. Dat is dan dat het “nee, tenzij”-regime op de Leuserheide en de Vlasakkers niet van toepassing is. Hoewel deze oplossing tegemoet komt aan de problematiek, heeft het kabinet bezwaren tegen de gekozen constructie. Er moet planologische duidelijkheid bestaan over de status van gebieden in de ecologische hoofdstructuur. Uitzonderingen op het ‘nee-tenzij’ principe leiden tot ongewenste gradaties tussen verschillende gebieden binnen de ecologische hoofdstructuur. De keuze moet blijven: wel of geen ecologische hoofdstructuur. Bij de doorwerking in streekplannen moeten deze terreinen dan ook de primaire aanduiding krijgen van defensie-terrein. Aanvullende afspraken met de provincie zijn altijd mogelijk, zolang maar inhoud gegeven kan blijven worden aan de rijksverantwoordelijkheid van Defensie. De Leuserheide heeft als dubbel eenheidsoefenterrein

een landelijke functie en wordt frequent gebruikt, zowel door de gevechts- en gevechtssteunende eenheden uit de nabijgelegen kazernes als door manoeuvre-eenheden elders uit het land. Zo bevindt zich in Doorn de Groep Operationele Eenheden Mariniers met twee mariniersbataljons plus ondersteunende eenheden. In de Bernhardkazerne te Amersfoort is voorts het Opleidings- en Training Centrum Manoeuvre gevestigd, dat met tanks en pantserrupsvoertuigen de manoeuvreopleidingen voor de gehele Koninklijke Landmacht verzorgt.

De functie van dubbel eenheidsoefenterrein voor de Leuserheide bestaat al vele jaren. De inrichting is daar ook op afgestemd. Deze status wordt in het SMT bevestigd. Voor de gebruiksmogelijkheden is dat niet nodig, maar het geeft duidelijkheid over het karakter van het terrein. De veronderstelling van de gemeente Leusden dat dit zal leiden tot een intensiever gebruik is echter onjuist. Er wordt geen wezenlijke verandering in het gebruik voorzien.

Het noordoostelijk deel zal inderdaad niet langer een militaire functie hebben. Of dat meteen tot afstoten zal leiden moet nog worden bezien.

De recreatieve mogelijkheden van dit gebied worden beperkt door de aanwezigheid van ongesprongen munitie uit de Tweede Wereldoorlog. Tot dusver is de aanwezigheid hiervan en de daaruit voortvloeiende risico's de reden geweest dat de Leuserheide als een van de weinige oefenterreinen in Nederland niet voor recreatie is opengesteld. Van het schonen van dit terrein van munitie is steeds afgezien omdat dit niet kan zonder grote schade toe te brengen aan de natuurwaarden van het terrein en ook los daarvan een enorme operatie is.

Oirschot

a. reacties

Een inspreker (177) vraagt zich af waarom niet is gekozen voor een oefenterrein in een gebied met potentiële natuurwaarden in plaats van de uitbreiding te zoeken in een gebied met veel recreatief gebruik, zoals Oirschot. Inspreker vindt het meer voor de hand liggend de Weerterheide als compagniesoefenterrein te bestempelen dan de Oirschotse heide. Een andere inspreker is van mening dat vanwege de integrale herziening van het SMT een nieuwe afweging moet worden gemaakt voor Oirschot als compagniesoefenterrein, gebaseerd op nieuwe inzichten, beleid en gegevens. (152)

Verschillende insprekers maken zich zorgen over een mogelijke beperking van recreatieve activiteiten op het compagniesoefenterrein Oirschot, met name van de ruitersport. Enkelen geven blijk van verrassing dat het oefenterrein Oirschot omgevormd zal worden tot een compagniesoefenterrein. (144, 179, 187, 203, 204, 207)

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet merkt op dat er geen sprake is van een uitbreiding van het oefenterrein. Wel is het zo dat het bestaande oefenterrein deels een andere begrenzing heeft dan het compagniesoefenterrein na de herinrichting. Deze nieuwe begrenzing is vastgelegd in de Partiële Herziening van het SMT uit 1996. Het besluit om het oefenterrein Oirschot in te richten tot compagniesoefenterrein is al in het SMT van 1985 genomen. Vervolgens is begin jaren negentig een milieueffectrap-

port opgesteld. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan het in 1995 door de staatssecretaris van Defensie in overleg met de regio vastgestelde Inrichtingsplan COT Oirschot. Evenals in de Partiële herziening van het SMT wordt deze beslissing herhaald in het SMT-2. Vervolgens is gesproken over het compensatieplan dat onderdeel is van de lopende planprocedure en maatregelen bevat die de effecten op de natuur zullen compenseren. De volgende stap in de procedure is het bestemmingsplan. Gezien deze lange voorgeschiedenis mag er van een verrassing ten aanzien van de inrichting tot COT voor niemand sprake zijn. De hoofdlijnen van de consequenties voor het medegebruik kunnen eveneens bekend zijn. Voor zover zij deels gebruik maken van het oefenterrein voor hun bedrijf, mag van de betrokken maneges worden verwacht dat zij in hun bedrijfsvoering enige rekening hebben gehouden met deze ontwikkelingen. Dit geldt zeker voor bedrijven die van start zijn gegaan nadat de plannen voor herinrichting bekend waren geworden.

Wat betreft de Weerterheide als alternatief voor het compagniesoefenterrein Oirschot merkt het kabinet op dat dit terrein onder de Vogelrichtlijn valt. Het inrichten van een compagniesoefenterrein is onder die omstandigheid niet uitvoerbaar omdat er een alternatief is: Oirschot. Bovendien ligt laatstgenoemd terrein aan de achterdeur van de kazerne van de hoofdgebruiker.

Het kabinet is het niet eens met de stelling dat een geheel nieuwe afweging nodig is voor dit compagniesoefenterrein omdat er sprake is van een integrale herziening. Het beleid ten aanzien van de COT'n is consistent. De behoefte is onderbouwd en de verschillende studies met betrekking tot uitplaatsing en onderlinge vergelijking van de verschillende COT-terreinen, hebben Oirschot steeds aangewezen als een van de meest geschikte locaties voor een COT. Dat neemt niet weg dat bij de voorbereiding en de uitvoering van het project als zodanig de laatste inzichten in de waarden van natuur en landschap zoveel mogelijk moeten worden meegenomen.

Het kabinet is in Hoofdstuk 3 ingegaan op de recreatie-

ve mogelijkheden op militaire terreinen, waaronder de ruitersport. De ongerustheid die uit sommige reacties over Oirschot spreekt, is niet geheel terecht. Het is niet de bedoeling de ruitersport onnodig te beperken na de herinrichting tot compagniesoefenterrein. De herinrichting zal wel een zonering tot gevolg hebben waardoor niet alle terreingedeelten onder alle omstandigheden vrij toegankelijk blijven. Daar staat tegenover dat delen van het gebied waar de ruitersport thans geheel is verboden meer worden opengesteld. Er wordt gestreefd naar een eenduidig, voor een ieder gelijk openstellingsregime. Voor zover mogelijk wordt de sector bij de uitwerking van de plannen betrokken.

Weerterheide

a. reacties

De provincie Limburg verzoekt om in het kader van het op te stellen beheersplan voor de Weerterheide een zonering in tijd en ruimte op te nemen en wil daarbij worden betrokken. Een andere inspreker doet de suggestie om de activiteiten van de terreinen Weerterheide, Boshoverheide en Kruispeel op één terrein te concentreren en de andere af te stoten. (152)

b. kabinetsstandpunt

De suggestie om andere partijen te betrekken bij het opstellen van het beheersplan is waardevol. Er is al regelmatig overleg met omliggende terreinbeheerders om het beheer op elkaar af te stemmen. Wellicht is het zinvol om ook de provincie daarbij te betrekken.

Een concentratie van de oefenactiviteiten op één terrein is in het geval van de Weerterheide moeilijk te realiseren. Dit komt door de aanwezigheid van een handgranatenbaan op het terrein Kruispeel. Deze handgranatenbaan kan niet naar de Weerterheide worden overgebracht. Over de Boshoverheide zijn specifieke afspraken gemaakt met de Duitse strijdkrachten, waardoor dit terrein evenmin in zijn geheel kan worden afgestoten. Zoals uit bijlage 4 blijkt, zal echter wel een deel worden gesloten.

Ossendrechtse heide

a. reacties

Een inspreker dringt er op aan om het centrale deel van het Grenspark de Zoom-Kalmthoutse heide, waarin een deel van het oefenterrein Ossendrechtse heide is opgenomen, niet meer te belasten met militaire oefeningen. Hij vraagt het door Defensie aan te houden deel van de Ossendrechtse heide aan de rand van het gebied te situeren. (235)

b. kabinetsstandpunt

Aan het verzoek kan worden tegemoet gekomen. Het aan te houden deel van de Ossendrechtse heide (200 ha.) zal zoveel mogelijk worden gesitueerd langs de Putse weg.

Vijf Eiken

a. reacties

De gemeente Gilze en Rijen meent dat het oefenterrein Vijf Eiken weinig wordt gebruikt.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet merkt op dat tot voor kort er een overschot aan vooral kleine oefenterreinen rond Breda bestond. De waarneming van de gemeente ten aanzien van het gebruik van Vijf Eiken kan daarom juist zijn. Het rijk heeft in de regio gezocht naar afstoting van een aantal kleinere terreinen en vergroting van de aan te houden terreinen. Het oefenterrein Vijf Eiken is in 2000 door een grondruil met Staatsbosbeheer vergroot tot 120 ha. Het zal in de toekomst stellig meer worden gebruikt wanneer de andere terreinen eenmaal zijn afgestoten.

Groote Heide en Crayelheide

a. reacties

De gemeente Venlo juicht weliswaar het afstoten van de Groote Heide toe maar steunt niet het idee om de Crayelheide aan te houden. Zij geeft in overweging om de Crayelheide over te dragen aan Staatsbosbeheer en Defensie een gebruiksrecht te geven voor bepaalde oefeningen op het terrein.

b. kabinetsstandpunt

Tot voor enige tijd was het beleid er op gericht om de

Groote Heide af te stoten op het moment dat de Crayelheide was ingericht als oefenterrein. De Crayelheide is in de jaren tachtig aangekocht als alternatief voor de Groote Heide. Aanvankelijk was het de bedoeling om het terrein geschikt te maken voor de rijsschool Venlo. Nu deze opleiding wordt geïntegreerd in het nieuwe rijopleidingscentrum in Oirschot, is deze noodzaak vervallen. Daarom kan de Groote Heide worden afgestoten. De Crayelheide zal een functie blijven vervullen als OOT in zuidoost Nederland, aangezien andere terreinen als de Beegderheide en de Melickerheide niet meer in gebruik zijn of zijn afgestoten. De eenheden van de Koninklijke Landmacht die in de toekomst op de vliegbasis De Peel zullen worden gestationeerd, zullen van het terrein gebruik gaan maken. Ten aanzien van het overdragen van terreinen aan Staatsbosbeheer, merkt het Kabinet op dat dat gezien het toekomstig gebruik niet aan de orde is.

Vughtse heide

a. reactie

Een inspreker verzoekt de inmiddels heringerichte Vughtse heide niet in gebruik te nemen als oefenterrein voor zware pantserinfanterievoertuigen.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst erop dat de Vughtse heide juist is ingericht om het militair gebruik van de Distelberg te kunnen beëindigen. Aan de inrichting is uitvoerig overleg voorafgegaan en de nodige procedures zijn doorlopen. Er zou sprake zijn van kapitaalvernietiging wanneer na de inrichting het oefenterrein niet als zodanig in gebruik zou worden genomen, temeer nu er geen behoorlijk alternatief in de regio beschikbaar is. Aan het verzoek zal daarom niet tegemoet worden gekomen.

Overigens is de Vughtse heide geen oefenterrein dat typisch bestemd is voor wat inspreker “zware pantserinfanterievoertuigen” noemt. De status van het terrein is

die van “overig oefenterrein”. Dat houdt in dat er geen manoeuvres worden beoefend. De in Vught gelegerde opleidingseenheid beschikt over een paar YPR's ter ondersteuning van de lesprogramma's. Dit is een gepantserd voertuig op rupsbanden om personeel te vervoeren. Die worden bij bepaalde lesonderdelen in het terrein gebruikt. Het terrein is daarop ingericht.

De Haar

a. reacties.

Een inspreker (76) is van mening dat het oefenterrein te dicht bij woonbebouwing, een beschermd natuurmonument en buitencentrum is gelegen dat verdere inrichting en gebruik achterwege horen te blijven. Een andere inspreker vraagt of het oefenterrein niet kan worden vergroot om de uitbreiding van het compactoefenterrein Oirschot te compenseren. (177).

b. kabinetsstandpunt

De realisatie van het oefenterrein De Haar is destijds volgens een zorgvuldige procedure tot stand gekomen, waarbij alle aspecten die door inspreker naar voren worden gebracht aan de orde zijn geweest. Het kabinet ziet geen reden op die beslissing terug te komen.

Het oefenterrein De Haar heeft naar het oordeel van het kabinet de maximale omvang die redelijkerwijs mogelijk is in het terrein. Ook los daar van acht het kabinet een alternatief in Drenthe voor eenheden die in Noord-Brabant gelegerd zijn geen goede ruimtelijke ordening.

Soerel-Oost, Soerel-West en Woldberg

a. reacties

De gemeente Epe betreurt het dat de oefenterreinen Soerel-Oost, Soerel-West en Woldberg niet worden afgestoten. Zij mist voor het aanhouden van deze terreinen de onderbouwing.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat deze terreinen niet gemist kunnen worden voor het voorzien in de oefenterreinbehoefte in de regio, gelet op de belegging van de kazernes in Wezep en 't Harde/Oldebroek.

Het Beekhuizerzand

a. reacties

De gemeente Harderwijk acht het Beekhuizerzand van zeer hoge waarde, zowel vanwege het stuifzandgebied als vanwege de potenties van de Hierdense Beek als ecologische verbinding tussen de Flevopolders en de Veluwe. Zij bestrijdt de mening dat het militair gebruik bijdraagt aan de instandhouding van het stuifzand in dit gebied en beveelt aan het Beekhuizerzand geheel af te stoten. Een inspreker (154) sluit zich hierbij aan en stelt dat het militair gebruik naar de Ermelose heide zou kunnen worden verplaatst in ruil voor het vrijmaken van het Beekhuizerzand.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet meent dat het militair gebruik van het Beekhuizerzand wel degelijk bijdraagt aan de instandhouding van het stuifzandgebied. Het Beekhuizerzand kan slechts gedeeltelijk worden afgestoten. Welk gedeelte voor afstoting in aanmerking komt is nog onderwerp van gesprek. De Ermelose heide blijft beschikbaar voor de eenheden die als gevolg van de opheffing van de brigade in Duitsland terugkomen naar Nederland.

Waalsdorpervlakte

a. reacties

Een inspreker (151) ziet geen maatschappelijk belang in het handhaven van het oefenterrein op de Waalsdorpervlakte bij Den Haag. In dat verband wijst zij erop dat deze duinen zijn aangemeld als habitatgebied.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst erop dat het overgrote deel van het oefenterrein zal worden afgestoten. Een klein deel blijft in militair gebruik omdat er in de regio Den Haag behoefte is aan een oefenterrein voor militaire eenheden. Het kabinet is van oordeel dat het extensieve gebruik van dit terrein zich zeer wel verdraagt met de status van habitatgebied.

HOOFDSTUK 5.

SCHIETTERREINEN

INLEIDING 5.1

In enkele reacties over het gebruik van schietterreinen zijn onderwerpen aan de orde gesteld die zich toespitsten op de milieugevolgen zonder enige ruimtelijke component. Deze onderwerpen komen in een ander kader dan het SMT-2 aan de orde, zoals in de Defensie Milieubeleidsnota 2004. Als gevolg van de bezuinigingsopgave is er bij Defensie een verminderde behoefte aan schermenbanen.

Alle schietterreinen, met uitzondering van de schermenschietbanen, kennen een onveilig gebied achter de doelen. In dit onveilig gebied komen behalve natuur geen andere functies voor vanwege de veiligheid. Ze zijn in beginsel niet toegankelijk. Daarnaast zijn in vrijwel alle gevallen boven schietterreinen en hun onveilige gebieden beperkingen voor de luchtvaart ingesteld (de zogenaamde EHR's). Deze zijn op de gebruikelijke wijze aan de luchtvaart bekend gesteld.

De schietgebieden voor de Klu ten noorden van Terschelling (EHR 11) en Ameland (EHR 12) zijn vervallen. De Klu heeft nu twee schietgebieden in Nederland: de Vliehors voor het bestoken van gronddoelen en de EHD 42 op de Noordzee voor air-to-air schieten (op een gesleept doel).

Effecten geluidsbelasting***a. reacties***

De Waddenadviesraad vraagt om een goed inzicht in de mate van geluidshinder en om onderzoek naar de effecten van de geluidsbelasting van verschillende militaire activiteiten.

b. kabinetsstandpunt

Voor de meeste militaire activiteiten is een hinder-relevante maat voor de geluidsbelasting voorhanden en kan worden aangegeven wat de hinder is. Het gaat dan bijvoorbeeld om geluid van schietoefeningen, militaire voertuigen en andere geluiden die samenhangen met wonen en werken op defensiecomplexen.

Ook voor het geluid van startende en landende vliegtuigen is een maat voorhanden, evenals voor het grondgebonden gebruik op vliegbases.

Voor het (laag)vliegen met vliegtuigen en helikopters is geen wettelijke maat voor hinder beschikbaar, noch voor militair vliegverkeer, noch voor civiel vliegverkeer.

Geluidzones rondom schiet- en oefenterreinen***a. reacties***

De provincie Noord-Holland informeert naar de aangekondigde verkenning naar de mogelijkheid om rond schiet- en oefenterreinen tot vaststelling van een geluidzone te komen. Zij tracht de consequenties daarvan te overzien.

b. kabinetsstandpunt

In het algemeen is het doel van een geluidzoning om in ruimtelijke plannen een begrenzing aan te geven voor de toegestane geluidsbelasting van een bepaalde activiteit. Als tegenhanger daarvan dient de zone ontwikkelingen tegen te gaan die een belemmering van de activiteit kunnen gaan vormen. Met name de meer geluidsgevoelige bestemmingen dienen binnen de zone te worden geweerd. Dat zijn woonbestemmingen, ziekenhuizen, scholen en dergelijke.

Schietterreinen Vlieland***a. reacties***

Meerdere insprekers hebben grote bezwaren tegen het handhaven van de schietrange en het cavalerie-schietkamp op de Vliehors. Onvoldoende zou zijn onderzocht in hoeverre de schietoefeningen kunnen worden verplaatst naar gebieden met een geringere natuurwaarde zoals de Noordzee. Ook wordt gewezen op de aanmelding van het gebied als Habitat- en Vogelrichtlijngebied. (151, 209) De gemeente Texel spreekt haar zorg uit over de overlast van de schietactiviteiten op Vlieland voor de Noordkop van Texel.

b. kabinetsstandpunt

De schietrange Vliehors wordt door zowel eigen als bondgenootschappelijke luchtstrijdkrachten gebruikt voor het beoefenen van aanvalstechnieken op grote, middelbare en lage hoogte. Het daadwerkelijke gebruik en de daarbij horende aanvalsrichting varieert per toestel, opdracht en bewapening.

Verplaatsing van de schietoefeningen van de Koninklijke luchtmacht van de Vliehors naar de Noordzee is niet mogelijk. Voor bepaalde oefeningen is een duidelijk zichtbaar doel nodig en visuele waarneming voor treffers. Op de Noordzee kan dat niet worden gerealiseerd. De Koninklijke luchtmacht beschikt reeds over een schietgebied op de Noordzee. Alle oefeningen die niet op de Vliehors hoeven plaats te vinden, gebeuren in het genoemde schietgebied.

Het kabinet beschikt niet over materiaal waaruit blijkt dat het gebruik van de Vliehors significant negatieve effecten op de te beschermen natuurwaarden heeft. Evenmin is dit materiaal door insprekers aangeleverd. Het wél beschikbare materiaal geeft geen aanleiding tot een dergelijk vermoeden. Voor de relatie met de Europese richtlijnen wordt verder verwezen naar Hoofdstuk 2.3.

Het kabinet erkent dat er een zekere mate van geluids-overlast bestaat van de activiteiten op Vlieland op de Noordkop van Texel. In de PKB Waddenzee III zijn enkele maatregelen opgenomen om de ervaren overlast zoveel mogelijk te beperken. Het kabinet wijst verder op het Convenant tussen Defensie en de gemeente Texel over de Noordkop. Daarin is onder meer een overlegstructuur ingesteld ten behoeve van deze problematiek. Het cavalerieschietkamp op de Vliehors zal medio 2004 buiten gebruik worden gesteld. Het gebruik van het kamp is de laatste jaren dusdanig afgenomen dat het niet meer doelmatig wordt geacht het kamp als afzonderlijk object in stand te houden. De schietoefeningen zullen voortaan in het kader van het opleiden van eenheden in Duitsland plaatsvinden. In bijzondere omstandigheden kan het kamp worden gereactiveerd. Voor een algemene beschouwing over militaire activiteiten in het waddengebied zij verwezen naar hoofdstuk 2.4. De geluidbelasting op de Noordkop van Texel zal door de buitengebruikstelling aanzienlijk verminderen.

Schietterreinen in de Kop van Noord-Holland

a. reacties

De gemeente Den Helder wijst erop dat zij, als gevolg van de afslanking van de krijgsmacht en de daaruit voortvloeiende verminderde werkgelegenheid bij de Koninklijke Marine, toeristische mogelijkheden in en langs de duinen van haar gemeente tracht te ontwikkelen. De aanwezigheid van het schietterrein Falga ziet zij echter als een belemmering van deze ontwikkeling. Zij dringt aan op verplaatsing van de activiteiten naar Botgat.

De gemeente Zijpe merkt ten aanzien van de schietterreinen binnen haar grenzen op dat zij nog steeds van mening is dat het gebruik ervan ongewenst is. Ten aanzien van Botgat wil zij echter akkoord gaan, mits geluidwerende voorzieningen worden getroffen en de activiteiten van Falga niet daarheen worden verplaatst. Een inspreker bepleit het samenvoegen van de schietterreinen in de Kop van Noord-Holland tot één, moge-

lijk bij Petten. Andere insprekers pleiten voor opheffing of verplaatsing naar het buitenland. (186) De aanwezigheid van de schietterreinen zou het bereiken van de natuurdoelen voor de Noordduinen in de Kop van Noord-Holland in de weg staan. Deze duinen zijn immers aangemeld als Habitatgebied.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft reeds eerder onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van samenvoeging en verplaatsing van schietterreinen in de Kop van Noord-Holland, het laatst in het najaar van 1999. De conclusie luidde toen dat er voor het Luchtdoelartillereschietkamp geen alternatieve locatie in Nederland is die minder problemen oplevert dan de huidige. Voor de beproevings-terreinen geldt dat, in het licht van het beperkte gebruik van deze terreinen, de inspanningen om deze activiteiten elders onder te brengen onevenredig hoog zijn. De discussie is grotendeels van haar actualiteit ontdaan door het besluit het Luchtdoelartillereschietkamp buiten gebruik te stellen. In concreto betreft dit de sluiting van de schietkampen Botgat en Falga in 2004.

Schietbaan Marnewaard

a. reacties

De gemeente De Marne wijst op het feit dat binnen haar grondgebied enkele natuurgebieden van internationale allure zijn gelegen. Gelet op de natuurwaarden en de recreatieve doelstelling bepleit zij een vermindering van de geluidbelasting van de schietbaan in de Marnewaard. Zij beveelt aan om haast te maken met de invoering van geluiddempers voor het 25 mm kanon.

b. kabinetsstandpunt

Het oefenterrein Marnewaard is door Defensie aangelegd na drooglegging van een deel van de Lauwerszee. Hierdoor en door het gevoerde beheer hebben zich de nu aanwezige natuurwaarden kunnen ontwikkelen. Uit

een onderzoek naar de beleving van de geluidsbelasting door de schietbaan blijkt niet dat deze de recreatieve ontwikkeling in de weg staat.

Het onderzoek naar mogelijkheden om geluidemissies door maatregelen aan de bron, zoals de invoering van geluiddempers, te beperken is nog niet afgesloten. Overigens is de schietbaan maximaal 42 dagen per jaar in gebruik.

Schietbaan Witten

a. reacties

Een inspreker (76) is van mening dat het schietterrein Witten bij Assen te dicht bij woonbebouwing, het Witterveld en een recreatiecentrum gelegen is. Hij vindt dat de locatie niet handhaafbaar is als schietterrein.

SCHIETTERREIN
LEVENSGEVAARLIJK

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet steunt niet de stelling dat de locatie niet als schietterrein te handhaven is. Het schietterrein Witten beschikt over een oude vergunning. Defensie heeft een aanvraag voor een nieuwe milieuvergunning voorbereid. Deze vergunning is echter in beroep vernietigd, omdat de Afdeling Bestuursrechtspraak het beleidsstandpunt terzake van de beoordeling van de geluidshinder ten gevolge van de militaire schietactiviteiten in strijd acht met de Wet milieubeheer. Thans worden een nieuw beleidsstandpunt en een nieuwe aanvraag om vergunning voorbereid.

Het artillerieschietkamp (ASK)

a. reacties

Een inspreker juicht het enerzijds toe dat een integratie van het ASK en het ISK niet zal plaatsvinden, maar beschouwt niettemin handhaving van het ASK bijzonder ongewenst. (231)

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat een schietkamp voor de artillerie niet kan worden gemist. Voor een verplaatsing naar elders in Nederland ziet het geen mogelijkheden. Daarom wordt het ASK op de huidige locatie gehandhaafd.

Vliegen boven het Artillerieschietkamp

a. reacties

De gemeente Elburg is van mening dat het vliegen met onbemande vliegtuigjes op het artillerieschietkamp een nieuwe activiteit is die getoetst moet worden aan de EU-richtlijnen. Tevens vraagt zij of deze activiteit onder de Luchtvaartwet valt en als dat zo is, of het terrein zal worden aangewezen als luchtvaartterrein.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat het hier niet gaat om een nieuwe activiteit. Op het artillerieschietkamp heeft steeds de mogelijkheid bestaan voor artilleriewaarneming vanuit vliegtuigjes en helikopters. Van deze mogelijkheid is regelmatig gebruik gemaakt. Dat deze waarnemingsvliegtuigjes voorheen bemand waren, maakt van de invoering van onbemande vliegtuigjes

geen nieuwe activiteit. Er is een regeling getroffen op basis van de Luchtvaartwet. Er is geen aanleiding om de status van het ASK aan te passen.

Het infanterieschietkamp (ISK)

a. reactie.

Een inspreker (163) is van mening dat het SMT-2 nadrukkelijk aandacht moet geven aan de milieuproblematiek op het ISK en andere schietterreinen, evenals aan beschermende en sanerende maatregelen.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van oordeel dat een structuurschema niet de meest voor de hand liggende plaats is om milieuproblematiek te bespreken. Daarvoor bestaat het instrument milieuvergunning en andere milieuregels. Wel kan hier worden aangegeven dat de kogelvangers van schietterreinen regelmatig worden gezeefd op munitieresten. Munitie die in het onveilig gebied achter de kogelvangers terechtkomt kan diffuse verontreiniging veroorzaken. In theorie is het mogelijk deze terreinen te schonen, maar dat zal gepaard gaan met onontkoombare aantasting van natuurwaarden. Op de schietbanen voor grotere kalibers worden munitieresten handmatig geruimd.

Schietbaan Waalsdorpervlakte

a. reacties

Een inspreker (151) ziet geen maatschappelijk belang in het handhaven van de schermenschietbaan op de Waalsdorpervlakte bij Den Haag. In dat verband wijst zij erop dat deze duinen zijn aangemeld als habitatgebied. Er zouden tal van alternatieven zijn voor het oefenen met klein kaliberwapens.

b. kabinetsstandpunt

Voor de relatie met de Habitatrichtlijn verwijst het kabinet naar hoofdstuk 2. Wat betreft de noodzaak van het handhaven van de schermenschietbaan bij Den Haag wijst het kabinet erop dat de dichtstbijzijnde schietbaan in Bussum is gelegen, terwijl er in de regio Den Haag veel militairen werkzaam zijn voor wie het op peil houden van de schietvaardigheid een noodzaak is.

Daarnaast wordt de baan ook veel gebruikt voor het onderhouden van de vereiste schietvaardigheid van personeel van andere delen van de rijksoverheid, militair dan wel civiel. De baan is tot de recente tijdelijke sluiting in verband met renovatie en sanering vrijwel dagelijks in gebruik geweest. Nut en noodzaak zijn daarmee voldoende aangetoond. Aangezien niet wordt aangegeven welke alternatieven worden bedoeld door de inspreker kan hierover geen oordeel worden gegeven.

Schietbaan Vught

a. reacties

De gemeente Vught concludeert uit het SMT-2 dat de schermeschietbaan op de bestaande locatie in Vught wordt gehandhaafd, terwijl er afspraken zijn gemaakt om voor deze schietbaan en de sportterreinen verplaatsingsvarianten te onderzoeken.

b. kabinetsstandpunt

Als gevolg van de bezuinigingsopgave voor Defensie is ervoor gekozen de schietbaan te Vught te sluiten.

Springterrein Schaijk

a. reacties

De gemeente Landerd vestigt de aandacht op het springterrein Schaijk. Zij is van mening dat het hek rond dit terrein natuurontwikkeling in de weg staat doordat het voor de grotere dieren niet bereikbaar is. Daarnaast heeft het terrein ook een hoge recreatieve belevingswaarde.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is van oordeel dat een hek rondom een springterrein als Schaijk uit veiligheidsoverwegingen een noodzakelijke maatregel is. In een gebied waarin regelmatig explosies plaatsvinden, past vrije recreatie niet. Ook het deels (naar binnen) verleggen van het hekwerk is niet gewenst, gelet op de noodzakelijke veiligheidszonerings rond de springpunten.

VLEIEGBASES EN VLEIEGKAMPEN

HOOFDSTUK 6.

INLEIDING 6.1

De geluidzones rondom vliegbases en vlieggampen blokkeren ontwikkelingen zoals woningbouw. Om die reden dringen verschillende gemeenten die daarmee worden geconfronteerd aan op verkleining van de geluidzone. Een van hun argumenten is dat de geluidruimte die de zones bieden niet volledig wordt benut, zodat de zone kleiner kan. De onderbenutting van geluidzones is voornamelijk te wijten aan het veelvuldig elders opereren van de vliegtuigen in de laatste jaren. Deze situatie lijkt inmiddels gewoon, maar kan volgens het kabinet niet als uitgangspunt dienen. De zonering moet dan ook afgestemd blijven op het maximale gebruik in enig jaar, kortom, op het maximale vliegprogramma uitgevoerd op de eigen basis. De gemoderiseerde F-16 heeft bovendien andere vluchtprofielen dan de "oude" F-16. De nieuwe profielen worden sinds 2000 gebruikt voor de jaarcontouren die in het kader van de handhaving jaarlijks worden berekend. Deze jaarcontouren resulteren in een grotere vulling van de geluidzones.

Als gevolg van het sluiten van enkele vliegbases wordt de geluidruimte rond de resterende vliegbases een schaars goed. De beschikbaarheid van de resterende geluidruimte zal nog meer onder spanning komen als gevolg van de invoering van externe veiligheidscontouren en de mogelijke invoering van een nieuwe vooralsnog civiele geluidseenheid, de zogenaamde Lden. Om voornoemde redenen stelt het kabinet zich zeer terughoudend op ten aanzien van een eventueel verkleinen van geluidzones.

Thans is een nieuwe Wet luchtvaart in voorbereiding. Deze wet zal belangrijke wijzigingen brengen in de besluitvormingsprocedure voor de aanleg en instandhouding van een luchtvaartterrein. Het wettelijk vereiste van een geldende planologische kernbeslissing, die voorziet in de aanleg van een luchtvaartterrein, als voor-

waarde voor het kunnen aanwijzen van een gebied als luchtvaartterrein komt als zodanig te vervallen. Voor militaire luchthavens, die niet behoren tot de categorie "militaire luchthavens met luchthavenregeling", zal een luchthavenbesluit worden vastgesteld. In het luchthavenbesluit worden twee gebieden vastgesteld: het luchthavengebied en het beperkingengebied. Door middel van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regels kunnen beperkingen worden gesteld aan een bestemming of een gebruik van gronden binnen het beperkingengebied. Behalve de thans reeds bekende beperkingen ten aanzien van geluidsbelasting en obstakels, zullen deze regels betrekking kunnen hebben op de externe veiligheid, alsmede op een bestemming die, of een gebruik dat, vogels aantrekt.

DE VERSCHILLENDE VliegBASES EN -KAMPEN.

6.2

Leeuwarden

a. reacties

De gemeente Tytsjerksteradiel (174) concludeert dat er sprake is van een structureel onderbenutte geluidzone. Zij pleit voor de verkleining van de geluidzone van de vliegbasis Leeuwarden met het oog op nieuwbouwmogelijkheden in met name Wyns.

b. kabinetsstandpunt

Als gevolg van operaties elders kan een vliegbasis een onderbenutte geluidzone hebben. Meestal is hier sprake van een tijdelijke onderbenutting. De mogelijkheid tot verkleining van de geluidzone van de vliegbasis kan niet los worden gezien van het ontbreken van een structureel karakter aan de onderbenutting, gebruik in de toekomst en nieuwe ontwikkelingen op het gebied van milieuregelgeving, waaronder de eventuele doorwerking van de Europese richtlijn voor omgevingslawaaï, die thans alleen op civiele velden betrekking heeft, voor de militaire vliegvelden. Zolang de gevolgen van de bedoelde ontwikkelingen nog niet zijn te overzien, moet terughoudend worden omgegaan met aanpassingen van de geluidzone.

Twenthe

a. Twenthereactie

Een inspreker (152) acht voorts de aanwezigheid van de vliegbasis Twenthe, midden in de ecologische hoofdstructuur en in de nabijheid van stedelijke agglomeraties, maatschappelijk ongewenst. Zij dringt erop aan om verplaatsing van deze activiteiten nader te bestuderen.

b. kabinetsstandpunt

Het aantal Nederlandse F-16 jachtvliegtuigen wordt verkleind van 137 tot 108. Als gevolg daarvan kan één van de drie F-16 bases worden gesloten. Het kabinet heeft besloten de vliegbasis Twenthe uiterlijk 2007 te sluiten. Er is voor Twenthe gekozen omdat deze basis ingeklemd ligt tussen stedelijke agglomeraties en industriële complexen en er vergeleken met de andere bases minder uitbreidingsmogelijkheden zijn. Bovendien zijn er binnen de geluidcontour van Twenthe betrekkelijk veel woningen aanwezig.

Externe veiligheid

a. reacties

De provincie Overijssel verzoekt, mede namens de gemeenten Enschede, Hengelo en Oldenzaal, na afronding van het onderzoek naar externe veiligheid rondom de vliegbasis Twenthe om nader overleg alvorens het beleid wordt vastgesteld. De provincie Noord-Holland acht het raadzaam dat in het SMT externe veiligheidscontouren en indicatieve zones worden opgenomen. Andere insprekers vragen om informatie over de voortgang van het onderzoek. (185) De gemeente Tilburg acht dergelijke contouren een extra belemmering voor de verstedelijking en bepleit daarom intensivering van vliegbases in de minder verstedelijkte gebieden.

b. kabinetsstandpunt

In het bestuurlijk overleg met de provincie Overijssel is toegezegd dat met de provincie en de betrokken gemeenten nader overlegd zal worden na afronding van het onderzoek naar externe veiligheid. De ongevalsmodellen voor externe veiligheid voor jachtvliegtuigen

zijn zover in concept gereed dat de eerste proefberekeningen kunnen worden uitgevoerd. Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van een modelbeschrijving. Doordat het onderzoek langer in beslag heeft genomen dan voorzien is het niet mogelijk gebleken al in dit deel van het SMT-2 externe veiligheidscontouren op te nemen. In hoeverre dergelijke contouren feitelijke belemmeringen voor verstedelijking zullen zijn, zal moeten blijken uit het nog lopende onderzoek en het op te stellen beoordelingskader. Zoals bekend heeft het kabinet inmiddels besloten de vliegbasis Twenthe te sluiten en zal het bovenstaande voor deze basis niet tot een veiligheidscontour leiden.

Soesterberg

a. reacties

De provincie Utrecht en de gemeente Zeist, evenals

enkele insprekers (142 en 185), vragen opheldering over de RF/AF-functie van de vliegbasis Soesterberg. Vervolgens dringen zij erop aan dat de geluidscontour spoedig wordt verkleind.

De provincie Utrecht stelt voor de onbebouwde delen van de vliegbasis Soesterberg de status van ecologische hoofdstructuur te geven zonder het “nee, tenzij”-regime.

Een inspreker (185) merkt op dat er thans op Soesterberg alleen civiel medegebruik plaatsvindt in de vorm van zweefvliegen. De tekst van het SMT-2 lijkt ruimte te bieden voor meerdere vormen van civiel medegebruik zoals gemotoriseerd zweefvliegen en het gebruik van ultra-light-vliegtuigen. Inspreker heeft hier tegen bezwaar.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft besloten de beide squadrons

transporthelikopters van Soesterberg te verplaatsen naar Gilze-Rijen. Als gevolg daarvan kan de vliegbasis Soesterberg worden gesloten uiterlijk in 2007. Dan zal ook de geluidzone komen te vervallen. Ook komt de functie van reservebasis te vervallen. Deze functie wordt overgenomen door de vliegbasis De Peel.

Wat betreft de inspraakreacties kan het volgende worden opgemerkt.

De RF/AF (reaction forces/augmentation forces) functie is niet nieuw, maar is in deze vorm niet eerder aangeduid geweest in het SMT. De aanduiding is gegeven omdat de vliegbasis op een andere wijze moet opereren dan standaard (bij helikopters). Bij de RF-taak wordt een eenheid jachtvliegtuigen van haar thuisbasis als oefening uitgezonden naar een andere basis (in dit geval Soesterberg) en opereert de eenheid alsof zij 'out-of-area' is. De AF-taak betekent dat de eenheid beoefent dat zij 'out-of-area' is gezonden. Voor de omgeving lijkt dit niet anders dan het gebruik van de basis als reservebasis. Alleen de termijn waarop bekend is dat er tijdelijk jachtvliegtuigen komen is veelal korter dan bij een tijdelijke verplaatsing van een eenheid vanwege bijvoorbeeld baanonderhoud. Ook is de verblijfsduur van de eenheid korter met een RF/AF taak. Het een en ander houdt dus verband met een gewijzigde manier van opereren en niet met een gewijzigde functie van het vliegveld. Ook enkele andere vliegbases hebben deze functie.

Het kabinet heeft de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van Soesterberg niet vergroot ten opzichte van het eerste SMT. Vooralsnog vindt er alleen recreatief medegebruik plaats door de zweefvliegvereniging (inclusief een sleepvliegtuig). Voor ander gebruik, zoals Ultra Lights en gemotoriseerd zweefvliegverkeer, moeten aparte ontheffingen worden aangevraagd (artikel 34 van de Luchtvaartwet). Op basis van het eerste SMT konden deze aanvragen reeds plaatsvinden en op basis van dit SMT is dat ook mogelijk. Een dergelijke aanvraag wordt apart beoordeeld door Defensie.

Gilze-Rijen

a. reacties

De gemeente Breda vraagt de geluidzoning van de vliegbasis Gilze-Rijen aan te passen aan het daadwerkelijke gebruik. Volgens de gemeente is de zone vastgesteld op basis van de belegging destijds met jachtvliegtuigen, terwijl er sinds enige jaren geen jachtvliegtuigen meer gestationeerd zijn maar Apache-gevechtshelikopters. Ook de gemeente Gilze en Rijen wijst hierop. De gemeente Tilburg dringt aan op sluiting van de vliegbasis en in ieder geval op verkleining van de zone. Beide gemeenten zien de basis als een beperking van de verstedelijkingsmogelijkheden.

b. kabinetsstandpunt

Vliegbasis Gilze-Rijen heeft inderdaad geen belegging met F-16's, maar een functie als reserveveld voor F-16's en een daarop afgestemde geluidzoning. Niettemin moeten deze er wel in voorkomend geval van kunnen opereren. Er zijn dan ook voorzieningen beschikbaar die gereactiveerd kunnen worden. Die situatie kan zich voordoen bij wijze van oefening om het personeel en de voorzieningen uit te testen, of wanneer op de "eigen" basis onderhoud aan de start- of rolbanen wordt gepleegd. Ondanks dat weinig van deze functie gebruik wordt gemaakt wordt zij toch van belang geacht. Zij is mede bepalend voor de omvang van de geluidzone. Hoewel de basis, evenals de meeste andere vliegbases en vliegvelden, is gelegen in een bundelingsgebied, is de verstedelijking van het gebied tussen Breda en Tilburg gebonden aan de beperkingen die de basis met zich meebrengt. Bij de keuze om daar verder te verstedelijken heeft men van meet af aan rekening kunnen houden met de aanwezigheid van de basis.

Overigens heeft het kabinet besloten de transporthelikopters die nu op Soesterberg zijn gestationeerd te verplaatsen naar Gilze-Rijen. De uitbreiding van de belegging van deze vliegbasis zal niet leiden tot een wijziging in de omvang van de geluidzone.

Deelen

a. reacties

Enkele insprekers (163, 197) dringen er op aan de militaire functie van het militair luchtvaartterrein Deelen terug te dringen en zo mogelijk een deel van dit terrein in te richten tot natuurgebied en te gebruiken voor de realisatie van de voornemens uit het plan Veluwe 2010. Burgermedegebruik zou zo veel mogelijk moeten worden tegengegaan.

b. kabinetsstandpunt

Deelen is geen vliegbasis meer, maar heeft enkel de status van militair luchtvaartterrein. Er zijn geen vliegtuigen gestationeerd en alleen helikopters maken nog gebruik van het terrein. De militaire functie is ten

opzichte van het vorige SMT al aanzienlijk teruggedrongen. Deelen kent reeds hoge natuurwaarden omdat er weinig verstoring plaatsvindt en door het specifieke beheer van Defensie. In het plan Veluwe 2010 zijn militaire activiteiten trouwens als duurzaam medegebruik aangegeven. Zie ook de opmerkingen over Deelen in paragraaf 3.3.

Valkenburg

a. Reacties

Een inspreker (151) stelt dat door verlegging van de vliegroute van en naar het vliegveld winst te behalen is uit oogpunt van geluidhinder. Hij doet de suggestie de vlieg oefeningen minder boven het duingebied te laten plaatsvinden.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft besloten het vliegveld Valkenburg te sluiten.

Wat betreft de inspraakreactie kan het volgende worden opgemerkt. Er is vrijwel geen ruimte voor aanpassingen van het vliegpatroon. Er moet rekening worden gehouden met de bebouwingsconcentraties in de directe omgeving en bovendien mag er geen beïnvloeding zijn van het verkeer van en naar Schiphol. Dat betekent dat de vliegpatronen noodgedwongen voor een belangrijk deel boven de duinen plaatsvinden.

Valkenburg/De Kooy

a. reacties

Het besluit uit de Vijfde Nota om het marine vliegveld Valkenburg voor 2010 te sluiten en de Orions in beginsel te verplaatsen naar De Kooy heeft veel reacties opgeroepen. In het SMT 2 is daarvoor een project-PKB aangekondigd. Dit heeft geleid tot meerdere inspraakreacties. Deze zijn in te delen in reacties die zich uitspreken over de sluiting van Valkenburg en reacties die zich uitspreken over de eventuele komst naar De Kooy.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet is voornemens het marinevliegveld Valkenburg te sluiten en de Orions af te stoten. Een verplaatsing van de Orions naar het marinevliegveld De Kooy is niet meer aan de orde. In het SMT-2 kunnen echter geen uitspraken worden gedaan over integrale ruimtelijke ontwikkelingen in de Noordkop van Noord-Holland. Voor een dergelijke visie is het streekplan een meer geschikt document.

INDIRECT RUIMTEBESLAG

Rondom vliegbases en -kampen komen verschillende vormen van indirect ruimtebeslag voor in de vorm van geluidzones en obstakelvrije vlakken. Tot dusver werd bij een vliegbasis als obstakelvrij gedeelte een invliegfunnel vrijgehouden (zie deel 1 SMT-2 pag. 61). Bij civiele luchthavens wordt conform de ICAO-normen daarnaast rondom de gehele luchthaven een obstakelvrij vlak gehanteerd dat begint met een horizontaal vlak van 45 m hoog met een straal van 4 km rond de landingsdrempels dat overgaat in een conisch vlak met een helling van 5% tot 145 m over een afstand van 2 km. Het kabinet wil deze civiele norm ook hanteren voor de vliegbases en -kampen van Defensie.

6.3

VLOOTBASES, KAZERNES EN LOGISTIEKE INRICHTINGEN

HOOFDSTUK 7.

VLOOTBASES 7.1

De teksten over de vlootbases hebben geen substantiële inspraakreacties opgeleverd. De Stuurgroep Waddenprovincies heeft in haar reactie opgemerkt dat er een geringe relatie is tussen de marineactiviteiten en de Waddenzee. Het Kabinet kan zich daar in vinden. De reacties geven geen aanleiding om de PKB aan te passen of nadere toelichtingen te geven op gestelde vragen.

KAZERNES 7.2

a. reacties

De provincie Gelderland is van mening dat de eventuele komst van een NAVO-commandocentrum naar een kazerne op de Veluwe in strijd is met het streekplan. Verder zijn naar aanleiding van de teksten in deel 1 geen reacties ontvangen die onder dit hoofdstuk kunnen worden geschaard. Wel zijn enkele reacties ontvangen over afzonderlijke kazernes, maar dan in relatie tot hun afstoting. Voor zover relevant wordt daarvoor verwezen naar hoofdstuk 3.4.

b. kabinetsstandpunt

Het bestemmingsplan bepaalt of een activiteit wel of niet is toegestaan. In het bestemmingsplan heeft de desbetreffende kazerne een militaire bestemming. Dit maakt het in beginsel mogelijk om hier een nieuwe eenheid te legeren.

MUNITIEOPSLAG 7.3

Externe veiligheid

a. reacties

De provincie Noord-Holland vraagt het ministerie van Defensie duidelijk aan te geven dat haar activiteiten (met betrekking tot munitieopslag en schietterreinen) geen onnodige en onaanvaardbare risico's voor de burgerbevolking met zich meebrengen. De provincie Zuid-Holland mist informatie over de externe veiligheid

rondom munitieopslagplaatsen. Zij wijst op de AASTP die meer gedetailleerd zou zijn dan de zogeheten Circulaire Van Houwelingen waar het SMT-2 naar verwijst. Tevens merkt zij op dat zij niet voor alle activiteiten een effectgericht beleid wenst toe te passen. De provincie Noord-Holland vraagt of daadwerkelijk wordt getoetst of deze veiligheidszones in bestemmingsplannen zijn opgenomen.

b. kabinetsstandpunt

Het defensiebeleid is altijd gericht op het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de bevolking binnen veiligheidszones of binnen een onveilig gebied. Om die reden zijn rondom munitiecomplexen veiligheidszones gelegd met een beperkend planologisch regime voor bestemmingen die veel personen aantrekken (zie hoofdstuk 9 van deel 1 van het SMT-2). Het beleid ten aanzien van deze zones is vastgelegd in de Circulaire Van Houwelingen uit 1988, waarbij per object zones zijn vastgesteld en aan alle betrokken overheden zijn bekend gesteld.

De veiligheidsafstanden waarvan in de circulaire wordt uitgegaan zijn gebaseerd op Navo-adviezen (de AASTP-1). Uitgangspunt van het externe veiligheidsbeleid voor explosieven en munitie is een effectgerichte benadering en veiligheidszones die in bestemmingsplannen moeten zijn vastgelegd. De toelaatbaarheid van inbreuken binnen de veiligheidszones wordt aan de hand van een risicoanalyse vastgesteld. Het kabinet acht geen gronden aanwezig om dit beleid te herzien. Er wordt een programma uitgevoerd waarbij alle zoneringen worden gecontroleerd, risico-analyses worden opgesteld bij inbreuken binnen de veiligheidszones, zonodig worden aanvullende maatregelen getroffen en de zonering in bestemmingsplannen vastgelegd. Hierover vindt nauw overleg plaats met de betrokken gemeenten. Bij schietterreinen zijn onveilige gebieden vastgesteld die ruimtelijk moeten worden beschermd en waarbinnen de toegang verboden is, in ieder geval tijdens de schietseries. Sommige terreinen zijn permanent afgesloten. Bij schietterreinen zijn waarschuwborden, signaal-masten, vlaggen en soms hekken geplaatst.

Defensie beschikt met de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen over een dienst met regionale directies die onder meer tot taak hebben de belangen van Defensie op het gebied van de ruimtelijke ordening te behartigen. Deze dienst verzorgt de informatie aan de betrokken overheden en gaat de verschillende streek- en bestemmingsplannen na. Zo nodig worden procedures ingezet. Dit laat onverlet dat, eenmaal vastgesteld, provincies en gemeenten geacht worden de zones eveneens te handhaven. De zones hebben gevolgen voor bouw mogelijkheden en de ruimtelijke ordening ter plaatse.

Munitiecomplex Coevorden

a. reacties

De gemeente Coevorden merkt op dat het munitiecomplex bij Coevorden gelegen is op een grensoverschrijdend bedrijventerrein. De rond het complex liggende veiligheidszones belemmeren in de ogen van de gemeente de ontwikkeling van dit bedrijventerrein en aangrenzende terreinen in Duitsland.

b. kabinetsstandpunt

Coevorden is een van de locaties waar de munitieopslag van de Koninklijke landmacht wordt geconcentreerd. Hierdoor zal ook een veiligheidszone moeten worden gehandhaafd. De aanwezigheid van de munitieopslag was bekend toen begonnen werd aan de ontwikkeling van een bedrijventerrein en is daarmee kaderstellend.

Munitiecomplexen Overijssel

a. reacties

De provincie Overijssel gaat er van uit dat de relatief kleine munitiecomplexen Stegerveld en Bruineveld zullen worden afgestoten. Het valt haar op dat niet wordt gesproken over de risico's van de aan- en afvoerroutes naar de complexen. Zo vindt het transport van munitie naar het laatste complex plaats over wegen die door bebouwde kommen lopen.

Ook de gemeente Hellendoorn wijst op de consequenties van de opslag van munitie in het complex

Bruineveld. Zij meent dat het aantal woningen in de A-zone dit complex uit oogpunt van veiligheid onaanvaardbaar maakt en bepleit daarom een spoedige afstoting.

b. kabinetsstandpunt

Het definitieve besluit over de genoemde complexen is nog niet genomen. Daarover is in deel 1 al het een en ander aangegeven.

Defensie houdt zich uiteraard aan de geldende regelgeving met betrekking tot het vervoer van gevaarlijke stoffen. In de gemeente Hellendoorn (complex Bruineveld) is een routeringsregeling vervoer gevaarlijke stoffen van kracht. Defensie heeft een ontheffing om van de route af te wijken om, via vaste routes, naar het munitiecomplex te rijden. Voor de route die door de bebouwde kom van Nijverdal loopt, heeft Defensie geen ontheffing. Deze wordt dan ook niet gebruikt.

Nieuw ontstane strijdigheden met het regime van de onveilige zones, zoals uiteengezet in de Circulaire Van Houwelingen, zijn niet toelaatbaar. Ten behoeve van Defensie wordt door TNO voor elke munitiecomplex een actuele berekening van de ligging van de veiligheidszones uitgevoerd en een risicoanalyse uitgevoerd, op grond waarvan de toelaatbaarheid van geconstateerde strijdigheden wordt getoetst. Het programma zal naar verwachting medio 2004 grotendeels zijn afgerond.

Munitiecomplex Alphen

a. reacties

De gemeente Alphen Chaam wijst op de situatie binnen de veiligheidszone rond het munitiecomplex Alphen in verband met het in voorbereiding zijnde rampenbestrijdingsplan.

b. kabinetsstandpunt

De gemeente Alphen Chaam beschikt inmiddels over alle informatie voor het op te stellen rampenbestrijdingsplan.

Mechanische Centrale Werkplaats Leusden

a. reacties

De gemeente Leusden wijst op de discussies over de privatisering van de Mechanische Centrale Werkplaats. Zij is voornamelijk niet bereid de militaire bestemming over te laten gaan in die van bedrijventerrein. Een dergelijke bestemming in dit gebied acht zij niet passend. Zij dringt aan op overleg.

b. kabinetsstandpunt

Indien de Mechanische Centrale Werkplaats in particuliere handen zou overgaan, heeft dit voornamelijk geen gevolgen voor het gebruik van het complex. Militair materieel blijft daar onderhouden worden in opdracht van het ministerie van Defensie door hetzelfde personeel. Zo nodig zal overleg met de gemeente plaatsvinden.

Genie Basisdepot Rijen

a. reacties

De gemeente Gilze en Rijen vraagt naar de status van het logistieke terrein aan de Vijf Eikenweg, gelet op het beperkte gebruik.

b. kabinetsstandpunt

Het complex is inmiddels ontruimd en zal worden gevoegd bij het oefenterrein Vijf Eiken.

Rijswijk

a. reacties

De gemeente Rijswijk verzoekt om duidelijkheid ten aanzien van het terrein in Rijswijk-Zuid, gelet op de beperkingen die ervan uitgaan voor de ontwikkelingen van Ypenburg.

b. kabinetsstandpunt

Met het ministerie van VROM zijn gesprekken gaande over het terrein in Rijswijk-Zuid.

7.5 MILITAIR VERBINDINGENSTELSEL

a. reactie

De provincie Zuid-Holland dringt aan op verplaatsing van het zendstation Goeree.

b. kabinetsstandpunt

Defensie zal het zendstation rond 2020 verplaatsen indien er een geschikte vervangende locatie beschikbaar is. Tegen die tijd moeten het zendergebouw en de apparatuur, inclusief masten, als afgeschreven worden beschouwd. Voor verplaatsing is medewerking nodig van andere overheden. Defensie zal in de tussenliggende periode initiatieven ondernemen tot realisatie van het zendstation elders.

MILITAIR BRANDSTOFFLEIDINGENSTELSEL

7.6

Naar aanleiding van deel 1 zijn over dit onderwerp geen reacties ontvangen. Niettemin is het Kabinet van mening dat deze PKB ter zake enigszins dient te worden aangescherpt. De reden daarvoor is dat de veiligheidszone rond de leidingen tegenwoordig dient te worden gebaseerd op de NEN 3650. Daarin wordt verwezen naar de circulaire van de minister van VROM van 24 april 1991. In die circulaire worden de veiligheidsnormen beschreven voor transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1-, K2- en K3-categorie. De daarin beschreven veiligheidszonerings strekt zich over een breder gebied uit dan de zakelijk rechtstreek van 3 meter ter weerszijden van de leiding.

MILITAIRE LUCHTVAART

INLEIDING 8.1

8. HOOFDSTUK

Niet alleen activiteiten op de grond worden in dit kader door insprekers beoordeeld, maar ook vliegactiviteiten, met name laagvliegen. In veel reacties wordt het (laag)vliegen als strijdig met de gewenste bescherming van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden gezien, gelet op de verstoring die het veroorzaakt. Laagvliegen wordt als storend ervaren en er wordt aangevoerd dat deze activiteit zich niet verhoudt met de aanwezigheid van natuurgebieden - al dan niet met een bijzondere status. Voor het standpunt hierover zij verwezen naar hoofdstuk 2. Beduchtheid wordt ook uitgesproken over de gemelde intensivering van het laagvliegen met helikopters, met name ten aanzien van bebouwingsconcentraties en de richtlijngebieden. Ook wordt gewezen op het aspect van externe veiligheid bij laagvliegen. Uiteraard worden bij laagvliegen de routes en gebieden zodanig gekozen dat de veiligheid zoveel mogelijk wordt gewaarborgd. Aaneengesloten bebouwing wordt bijvoorbeeld om die reden gemeden. Daarnaast moet de ligging van routes en gebieden weergegeven worden in bestemmingsplannen, zodat duidelijk wordt waar uit veiligheidsoverwegingen restricties gelden voor de bouwhoogte.

Van belang is dat het kabinet in 2002 de algemene minimumvlieghoogte van militaire jachtvliegtuigen over heel Nederland heeft verhoogd van 300 naar 365 meter (1200 voet). Voor jachtvliegtuigen wordt vliegen beneden deze grens als laagvliegen beschouwd. Voor helikopters blijven de bestaande normen van kracht.

Het kabinet heeft in deel 1 van het SMT-2 uitgesproken dat er een evaluatie van het laagvliegen zal plaatsvinden. Gegevens over het laagvliegen met helikopters worden sinds 1 januari 2000 ingevoerd in een registratiesysteem. Tijdens de eerste helft van de geldigheidsduur van het SMT zal het laagvliegregistratiesysteem worden geëvalueerd. Aan de hand van de uitkomsten zal worden gezien of het mogelijk en wenselijk is de

laagvlieggebieden anders te situeren. Andere mogelijkheden zijn minder vliegen in bepaalde periodes of boven bepaalde gebieden. Hoewel verschillende insprekers erop aandringen om nu in het SMT-2 oplossingsrichtingen aan te geven, meent het kabinet daarvoor de uitkomsten van de evaluatie nodig te hebben. In die evaluatie gaat het om de registratie van de vluchtgegevens zodat inzicht ontstaat in frequentie en gebruik van de laagvlieggebieden, analyse van het klachtenpatroon en voor gebieden met belangrijke natuurwaarden mogelijk een effectrapportage op die natuurwaarden. Tot de uitkomst van deze evaluatie bekend is wordt de bestaande situatie voor wat betreft de laagvlieggebieden, de laagvliegroute 10 en die voor helikopters gehandhaafd.

8.2 DE LAAGVLEIEGROUTES

Laagvliegroute 10A boven de Waddenzee

a. reacties

Een inspreker, die vele jaren heeft aangedrongen op het opheffen van de laagvliegroutes boven de Waddenzee, wenst, nu deze maatregel geëffectueerd is, in het SMT een veel verdergaand beleidsvoornemen te zien tot een algeheel verbod voor jachtvliegtuigen boven de Waddenzee (210).

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst er op dat in de Derde Nota PKB Waddenzee, deel 3, een voornemen is uitgesproken om geen laagvlieg oefeningen boven de Waddenzee meer te houden (behoudens enkele met name genoemde uitzonderingen). Daarnaast is de minimumvlieghoogte voor jachtvliegtuigen boven de Waddenzee verhoogd van 300 meter naar 450 meter. Dit is dezelfde minimumhoogte als geldt voor de civiele luchtvaart en hoger dan geldt voor de militaire luchtvaart in de rest van het land. Al veel langer wordt de Waddenzee bij internationale oefeningen geheel ontzien voor wat betreft het laagvliegen. Het kabinet ziet geen aanleiding tot een verdergaande maatregel.

Laagvliegroute Overijssel

a. reacties

De gemeente Deventer wijst op de hinder die door de bewoners van de wijk Colmschate wordt ondervonden van de laagvliegroute 10A voor gevechtsvliegtuigen. Zij pleit voor een plaatselijke verhoging van de route tot 300 m en verwijst hierbij naar het precedent bij Almelo en Wierden. De gemeente Zwolle verzoekt hetzelfde ten aanzien van het stadsdeel Berkum en het bedrijventerrein Hessenpoort. De provincie Overijssel steunt beide verzoeken.

b. kabinetsstandpunt

Een laagvliegroute voor jachtvliegtuigen blijft vooralsnog nodig in Nederland voor de training van de vliegers. Daarnaast nemen de mogelijkheden in het buitenland af.

Een aantal ontwikkelingen heeft het echter mogelijk gemaakt tegemoet te komen aan de wensen van de insprekers. Het gebruik van laagvliegroute 10A is met ingang van oktober 2002 opgeschort. De belangrijkste reden is de afgenomen behoefte om laagvlieg oefeningen in ons land te houden. Dat ligt onder meer aan veranderende tactische inzichten en ervaringen opgedaan tijdens en na de Kosovo-oorlog. Het opschorten van route 10A scheidt wellicht op termijn ruimtelijke mogelijkheden. Deze worden betrokken bij de eerder genoemde evaluatie van het laagvliegen. Pas na die evaluatie zal de knoop definitief worden doorgehakt. Laagvliegroute 10 blijft gehandhaafd.

Laagvliegroute/gebied Maas/Waal

a. reacties

De gemeente Den Bosch (161) wijst op de ten noorden van Rosmalen te ontwikkelen VINEX-locatie De Grootte Wielen. Ten noorden daarvan loopt de laagvliegroute VO. De wijk is onder het laagvlieggebied Maas/Waal gelegen. De gemeente vraagt de route te wijzigen en het laagvlieggebied zo te begrenzen dat het woongebied buiten het laagvlieggebied zal blijven.

b. kabinetsstandpunt

De laagvliegroute is nog niet zo lang geleden na over-

leg met verschillende overheden, waaronder de provincie Noord-Brabant, gewijzigd. Verdere wijziging van de route is vooralsnog niet aan de orde. De bestaande regels betreffende de minimumhoogte voor het overvliegen van aaneengesloten bebouwing en dergelijke die ook in laagvlieggebieden en -routes gelden, zijn van kracht. Deze bieden voldoende mogelijkheden voor het voorkomen van met elkaar conflicterende situaties en overmatige hinder. Wat betreft de beoogde bouw van woontorens moet worden opgemerkt dat deze problematisch wordt zodra het gebied van de laagvliegroute in het geding komt. Binnen het laagvlieggebied worden hiermee geen grote problemen voorzien.

8.3 DE LAAGVliegGEBIEDEN

Uitbreiding laagvliegen

a. reacties

Door sommige insprekers wordt ingestemd met de grenscorrecties die bij enkele laagvlieggebieden zijn doorgevoerd. In verschillende reacties wordt daarentegen bezwaar gemaakt tegen de voorgenomen uitbreiding van het laagvliegen met helikopters in de daartoe aangewezen gebieden (o.a. 152). En enkele inspreker vreest daarnaast voor de uitbreiding met nachtvluchten. (161)

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst er met nadruk op dat er in het SMT niet een voornemen tot intensivering wordt uitgesproken. In de PKB-tekst is geen uitspraak van die strekking opgenomen. Er wordt slechts de feitelijke mededeling gedaan dat er zich de afgelopen jaren een intensivering heeft voltrokken. Deze intensivering is reeds aangekondigd in de Evaluatienota SMT uit 1992, omdat toen de oprichting van de Luchtmobiele brigade werd voorzien. Ter ondersteuning van deze brigade zouden transporthelikopters en gevechtshelikopters worden aangeschaft. Deze zijn inmiddels vrijwel geheel ingestroomd. Omdat deze helikopters zwaarder zijn dan de daarvoor in gebruik zijnde is er om die reden feitelijk al sprake van een intensivering. Inmiddels is besloten

om zes Apache-helikopters af te stoten. Dat houdt een vermindering van het bestand aan bewapende helikopters in van 20%.

Wat betreft het vliegen bij duisternis is in deel 1 aangegeven (pag. 93) dat er een structurele behoefte is van 3000 uur.

In het SMT-2 wordt een besluit genomen om een evaluatie van het laagvliegen uit te voeren. Daarvoor moet een aantal gegevens in voldoende mate voorhanden zijn, zoals van het gebruik van de verschillende gebieden, de ingediende klachten en de effecten op bepaalde natuurwaarden. Om onevenredige invloed van factoren als het weer, technische storingen aan helikopters en uitzending voor internationale taken uit te sluiten zullen er vijf jaar gegevens worden verzameld. Het kabinet gaat er van uit dat de evaluatie in 2005 uitgevoerd kan zijn. Dan kan een verantwoorde keuze gemaakt worden over het aantal, de ligging, de omvang en eventuele aanpassingen van de laagvlieggebieden. Overigens moeten bij laagvliegen volgens vast voorschrift bevolkingsconcentraties worden gemeden.

Geïntegreerd oefenen en laagvliegen

a. reacties

In een aantal reacties wordt verondersteld dat de laagvliegroutes mede tot doel hebben om het oefenen op oefenterreinen een realistischer karakter te geven. Ook voor de laagvlieggebieden wordt dit verondersteld. Voor de oefenterreinen in Havelte verwacht men ook een toename van het laagvliegen als gevolg van het intensievere gebruik van Havelte-West en -Oost. (162, 178, 192). De Waddenadviesraad beveelt aan om een maat te ontwikkelen voor oefenterreingebonden vliegbewegingen en voor laagvliegroutes- en gebieden.

b. kabinetsstandpunt

De laagvliegroutes hebben geen relatie met de oefenterreinen. Voor zover oefenterreinen onder een laagvlieggebied zijn gelegen is die relatie er wel. Een toename van laagvliegen in relatie tot het oefenen op de grond wordt niet voorzien. Bovendien mag boven een militair terrein worden laaggevlogen. Ook kunnen

tijdelijke laagvlieggebieden worden aangewezen in verband met (internationale) oefeningen. Rond het oefenterrein Marnewaard en de vliegbasis De Peel wordt hiervan met enige regelmaat gebruik gemaakt. In het kader van de eigen opleidingen wordt hier de opleiding tot Forward Air Controller verzorgd (zie hierover deel 1 blz. 92. De daar aangegeven twee uren voor deze opleiding blijken niet voldoende te zijn; een aantal uren in drie vliegbare dagen is meer overeenkomstig de behoefte).

Oefenterreingebonden vliegbewegingen komen zeer beperkt voor. Het betreft het gebruik van transporthelikopters en gevechtshelikopters voor eenheden van de luchtmobiele brigade en de hierboven genoemde Forward Air Controller-opleidingen. Het kabinet acht het overdreven om voor deze vorm van vliegbewegingen een aparte norm te ontwikkelen. Voor wat betreft het laagvliegen met helikopters wordt verwezen naar de aangekondigde evaluatie van het laagvliegen en de daaraan verbonden effectstudie.

Havelte (GLV III)

a. reacties

Annex aan de reacties op de oefenterreinen bij Havelte wordt door velen gereageerd op het laagvliegen nabij Havelte, onder meer door de gemeente Westerveld. De strekking van de meeste reacties is dat het laagvliegen niet acceptabel is boven dit waardevolle gebied. Vaak wordt gewezen op de relatie met de onderliggende natuurgebieden die door het laagvliegen, met name van helikopters, worden verstoord. Verder wordt gesteld dat laagvliegroutes en -gebieden boven stiltegebieden zijn gesitueerd. Die combinatie wordt als erg ongelukkig ervaren. (162, 173, 176, 178, 192-196, 208, 212, 213-219, 223, 226)

b. kabinetsstandpunt

De combinatie van laagvlieggebied of -route met een milieubeschermingsgebied (de vroegere stiltegebieden) doet inderdaad merkwaardig aan. Niettemin hebben de provincies, die deze gebieden aanwijzen, in de aanwezigheid van het laagvlieggebied of de -route klaar-

blijkelijk geen aanleiding gezien af te zien van de instelling van het stiltegebied. De laagvlieggebieden zijn al tientallen jaren aanwezig. Hun bestaan was bekend. Van zijn kant ziet het kabinet geen aanleiding om hier corrigerend op te treden. In dit verband moet ook worden gewezen op het formele verschil in de grondslag voor het aanwijzen van een stiltegebied en de aanwijzing van een laagvlieggebied. Stiltegebieden worden aangewezen op grond van de Wet Milieubeheer. Die ziet niet op geluid afkomstig van luchtvaart. Daarvoor is de Luchtvaartwet aangewezen. Het fenomeen dat stiltegebieden zijn gelegen onder luchtvaartroutes en -gebieden, komt daarom meer voor.

Sallandse Heuvelrug (GLV VI)

a. reacties

De provincie Overijssel, de gemeente Hellendoorn en een andere inspreker (181) wijzen op de status van zowel Vogel- als Habitatgebied van de Sallandse Heuvelrug. Zij meent dat het huidig laagvlieggebruik vanwege verstoring beëindigd moet worden. Een intensivering kan zeker niet worden aanvaard.

b. kabinetsstandpunt

Er wordt niet of nauwelijks gebruik gemaakt van het laagvlieggebied GLV-VI. Dit laagvlieggebied is destijds niet conform de afgesproken procedure vastgesteld en daarom niet in gebruik genomen. In het kader van dit SMT zal het GLV-VI evenmin worden vastgesteld vanwege de aangekondigde evaluatie van het laagvliegen. Deze evaluatie zal mogelijk leiden tot aanpassing van de laagvlieggebieden. Het kabinet acht het niet zinvol om nu de procedure te starten om alleen GLV-VI aan te wijzen en wacht de uitkomsten van de evaluatie af. Tot zolang zal het GLV-VI niet worden gebruikt.

Veluwe (GLV VII)

a. reacties

De gemeente Harderwijk pleit ervoor het gehele grondgebied van de gemeente buiten het laagvlieggebied GLV VII te brengen vanwege de verstoring van de fauna in bos- en natuurgebieden. Een inspreker (231) doet

hetzelfde verzoek ten aanzien van de gemeente Nunspeet.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet ziet geen mogelijkheid om hieraan tegemoet te komen. Omdat bebouwingsconcentraties worden gemeden, is de luchtmacht voor het laagvliegen aangewezen op het buitengebied. Binnen veel gemeenten komen onder laagvlieggebieden en -routes gebieden voor met hoge natuurwaarden. Het is niet uitgesloten dat daar diersoorten aanwezig zijn die gevoelig zijn voor verstoring. Wanneer in zijn algemeenheid bepaald zou worden dat laagvliegen boven de ecologische hoofdstructuur moet worden vermeden, zou dat betekenen dat meer dan de helft van de oppervlakte van de bestaande laagvlieggebieden niet meer gebruikt zou kunnen worden. Door een dergelijke maatregel zou de noodzakelijke geoefendheid van de Koninklijke Luchtmacht onaanvaardbaar worden beperkt. Het kabinet verwijst hierbij naar de uit te voeren evaluatie en de aangekondigde effectstudie naar de gevolgen van laagvliegen op natuurwaarden. De uitkomsten daarvan kunnen leiden tot verplaatsing en/of wijziging van de ligging van de laagvlieggebieden en -routes.

Veluwe (NVG IV)

a. reacties

De gemeente Epe bepleit een combinatie van nachtvlieggebieden elders. De druk die op haar grondgebied rust vanwege de aanwezigheid van het ASK en andere oefenterreinen, is reeds dermate hoog dat dit haar alleszins gerechtvaardigd lijkt.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet overweegt dat in de regio voldoende mogelijkheden beschikbaar zijn voor vliegen bij duisternis. Voor het NVG IV zal dezelfde beleidslijn gelden als voor de andere; het gebruik wordt derhalve opgeschort. Het kaartje zal worden aangepast.

Voorne Putten/Hoekse Waard

a. reacties

De provincie Zuid-Holland merkt ten aanzien van het laagvlieggebied Voorne-Putten/Hoekse Waard op dat dit laagvlieggebied niet in het streekplan is opgenomen. Zij merkt daarbij op dat het laagvlieggebied niet meer (intensief) wordt gebruikt. Zij leidt uit het SMT-2 af dat het gebied meer intensief zal worden gebruikt. Zij betwijfelt ernstig of het laagvlieggebied nog wel als zodanig bruikbaar is gelet op alle te ontwijken bestemmingen. Zij wijst voorts op het voornemen tot aanwijzing van het Nationaal Landschap van de Hoekse Waard.

De gemeente Korendijk (159) merkt op dat aanzienlijke delen van haar grondgebied zijn aangewezen als stiltegebied in verband met fourageer- en broedgebieden voor ganzen en andere vogels. Daarom zou het gebied zich niet verdragen met de functie van laagvlieggebied. De gemeente Strijen heeft soortgelijke opmerkingen als de provincie en merkt voorts over dit laaggebied op dat daarbinnen de polder Het Oudeland inmiddels is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Naar haar mening verdragen dergelijke waarden zich niet met een laagvlieggebied. Verder vraagt zij in dit verband naar de veiligheid voor de woonkernen en het eventueel hier te bouwen Prins Mauritslaboratorium van TNO.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet verwijst hier naar wat in Hoofdstuk 2 is opgemerkt over de relatie tussen het bestaande militair gebruik en de status van richtlijngebieden. Voor wat betreft de aangedragen punten, het gebruik en de frequentie daarvan, wordt verwezen naar de aangekondigde evaluatie.

De Peel (GLV VIII)

a. reacties

Een inspreker (171) wijst op de gemaakte afspraken over het gebruik van het laagvlieggebied GLV VIII De Peel. In 1998 zou door de staatssecretaris van Defensie toegezegd zijn dat de Koninklijke luchtmacht de beschermde natuurgebieden onder dit laagvlieggebied

voortaan zou mijden. Zij meent dat deze afspraak onvoldoende wordt nagekomen. Zij stelt dat het voor-nemen in het SMT-2 om de omvang en ligging van de laagvlieggebieden voor helikopters ongewijzigd te laten geen afbreuk kan doen aan de gemaakte afspraken. Het wachten met eventuele maatregelen tot na de eva-luatie van het laagvliegregistratiesysteem acht zij niet acceptabel.

b. kabinetsstandpunt

Door Defensie is in 2001 toegezegd dat de natuurge-bieden binnen het laagvlieggebied De Peel door de helikopters in tijd en ruimte zullen worden ontzien zodra de kraanvogels daar zijn gesignaleerd. Het rijk komt uiteraard de gemaakte afspraken na. Een verdergaande toezegging is niet gedaan. Wat betreft het onderzoek naar het laagvliegen wordt verwezen naar paragraaf 8.1. In de tekst van deel 1 is een onderdeel van de voetnoot op pagina 93 weggefallen.

Het weggefallen gedeelte luidt: “en dat een missie gemiddeld uit 1,5 helikopters bestaat, resulteert dat in een gemiddelde van 2 missies per GLV per dag.”

a. reacties

De gemeente Tilburg vraagt naar het aspect van exter-ne veiligheid bij laagvliegen en vraagt zich af waarom helikopters boven stedelijk gebied vliegen. Ook de provincie Noord-Holland vraagt naar de risico's in laag-vlieggebieden.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet merkt op dat wat betreft vliegtuigbewegin-gen alleen rond luchtvaartterreinen een extern veiligheidsbeleid is of wordt ontwikkeld. Omdat hier sprake is van een bekend en relatief groot aantal vliegbewegin-gen (starts en landingen) en geconcentreerde vliegpa-tronen (naderen en uitvliegen) wordt eraan gewerkt om rond luchtvaartterreinen een risicocontour voor externe veiligheid te berekenen. Waar de vliegpatronen zich gaan spreiden wordt het risico dusdanig klein dat er geen aanleiding voor beleid meer aanwezig is. Bovenstaande neemt niet weg dat voor de praktijk van het laagvliegen allerlei veiligheidsvoorschriften gelden om het risico voor de vlieger en de omgeving zoveel mogelijk uit te sluiten.

DOORWERKING NAAR STREEK- EN BESTEMMINGSPLANNEN

HOOFDSTUK 9.

De defensietaken zijn bij uitstek rijkstaken. Het ruimtelijk beleid hiervoor wordt dan ook door de rijksoverheid vastgesteld. De Nota Ruimte bepaalt hierover het volgende: Het kabinet beschouwt militaire activiteiten als een nationaal belang, dat zich niet leent voor nadere afweging door de decentrale overheden.

Slechts in met name genoemde gevallen kan dit door een andere overheid gebeuren. De ondertekenaars zijn zich bewust dat hier een spanning optreedt met het gedecentraliseerde karakter van bijvoorbeeld de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Natuurbeschermingswet. Het bijzondere karakter van het defensiebeleid maakt echter dat dit moeilijk anders kan. Een volledige afweging die op rijksniveau heeft plaatsgevonden kan niet op een ander niveau wordt overgedaan. In veel gevallen zal het overigens gaan om bestaande situaties die reeds volledig zijn doorgewerkt in de ruimtelijke plannen van de andere overheden. Dat houdt natuurlijk niet in dat defensieplannen in het SMT-2 in alle gevallen voorrang krijgen op andere belangen. Er vindt uiteraard een afstemming en afweging plaats met andere belangen, alleen vindt deze afstemming, na consultatie van andere overheden, op rijksniveau plaats. Deze wordt door het parlement bekrachtigd. De ondertekenaars zijn daarvoor in de eerste plaats verantwoordelijk.

Het SMT-2 geeft de hoofdlijnen voor het ruimtelijk beleid voor militaire activiteiten in Nederland en op het Nederlandse deel van de Noordzee. Ten aanzien van dit beleid heeft afstemming plaatsgevonden met ander ruimtelijk rijksbeleid.

Besluiten in dit SMT kunnen concrete beleidsbeslissingen betreffen waartegen beroep open staat. Het betreft besluiten waarbij "een knoop wordt doorgehakt" ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkeling van een bepaald gebied. Eénmaal vastgesteld is daarmee het kader voor de andere ruimtelijke documenten gesteld. Het SMT gaat er van uit dat besluiten, die een situatie betreffen die al in de ruimtelijke plannen van de andere overheden zijn verwerkt, geen concrete beleidsbeslissingen zijn. Er is in die gevallen immers geen besluit over de ruimtelijke ontwikkeling van een bepaald gebied. In het SMT is aangegeven welke beslissingen worden beschouwd als een concrete beleidsbeslissing.

Van de andere overheden wordt verwacht dat zij kazernes, oefenterreinen, schietterreinen, vliegbases en -kamp, vlootbases en logistieke objecten als zodanig in streek- en bestemmingsplannen opnemen. Voor de wijze van aanduiding of bestemming geldt het volgende. Voor intensief gebruikte terreinen en objecten is de aanwezigheid van Defensie dusdanig dominant dat de militaire functie primair is. Bepalend voor de vraag of hiervan sprake is, zijn de functie, de aard van het gebruik en de intensiteit van het gebruik. Voor niet-intensief gebruikte terreinen kan er sprake zijn van een meer genuanceerde benadering in de mogelijkheid van nevenbestemmingen en/of secundaire bestemmingen. Ditzelfde geldt ten aanzien van het indirecte ruimtebeslag zoals veiligheidszones, obstakelvrije zones bij luchtvaartterreinen, radarzones, enz.. Laagvlieggebieden en laagvliegroutes daarentegen dienen in streek- en bestemmingsplannen te worden aangeduid. Zij zijn vastgesteld bij een ministeriële regeling op grond van de Luchtvaartwet. De ligging en grootte van deze gebieden en routes zijn beschreven in deze regeling. Zoals reeds

elders aangegeven, mag van provincies en gemeenten worden verwacht dat zij het vastgelegde indirecte ruimtebeslag zonodig ook handhaven bij relevante ontwikkelingen. Aangezien niet elk bouwplan bij Defensie (DGW&T) bekend kan worden, hebben deze overheden daarin een wezenlijke rol.

Indien het dit jaar bij de Kamer in te dienen wetsvoorstel Wet luchtvaart rechtskracht verkrijgt (verwacht medio 2005), dan treden belangrijke wijzigingen op in de wettelijke procedure voor de aanleg en instandhouding van een luchtvaartterrein.

Ten eerste zal het wettelijk vereiste van een geldende planologische kernbeslissing, die voorziet in de aanleg van een luchtvaartterrein, als voorwaarde voor het kunnen aanwijzen van een gebied als luchtvaartterrein als zodanig vervallen. Dit structuurschema blijft evenwel ook in die nieuwe situatie het beleidsdocument waarin de integrale afweging van het ruimtebeslag van Defensie haar neerslag vindt. Voor militaire luchthavens met het daarbij behorende indirecte ruimtebeslag blijft dit structuurschema derhalve óók na inwerkingtreding van de nieuwe Wet luchtvaart van betekenis.

Verder zal dit wetsvoorstel erin voorzien dat voor militaire luchthavens, voor zover niet vallend onder de categorie luchthavens met luchthavenregeling, een luchthavenbesluit zal worden vastgesteld. Dit bevat alle ruimtelijke maatregelen die nodig zijn om de uitvoering van het ruimtelijk beleid ten aanzien van de luchthaven te verzekeren. In het luchthavenbesluit worden twee gebieden vastgesteld: het luchthavengebied en het beperkingengebied. Het luchthavenbesluit zal rechtstreeks doorwerken in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Dit betekent een vereenvoudiging ten opzichte van de huidige wettelijke situatie, omdat daarin voor die planologische doorwerking, behalve een planologische kernbeslissing, tevens een aanwijzing aan gemeenteraden inzake de verplichte aanpassing van bestemmingsplannen nodig is.

Voor de categorie luchthavens met luchthavenregeling blijft de huidige situatie voortduren. Van de andere

overheden wordt verwacht dat zij militaire luchthavens, ongeacht of daarvoor een luchthavenbesluit wordt vastgesteld, als zodanig in streek- en bestemmingsplannen opnemen.

Criteria intensief gebruik

a. reacties

De provincie Utrecht en de gemeente Zeist menen onduidelijkheid te signaleren over de criteria die gelden voor de bepaling of een terrein of object al dan niet intensief wordt gebruikt. Dit onderscheid is immers relevant voor de bestemming.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet wijst erop dat in deel 1 van het SMT-2 is aangegeven welke terreinen naar het oordeel van het rijk intensief worden gebruikt. Dit zijn de compagniesoefenterreinen (COT'n), de eenheidsoefenterreinen (EOT'n) en enkele specifieke oefenterreinen die buiten de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden (de COT'n Marnewaard en Oirschot, de (d)EOT'n De Haar, Havelte-West en de Leusderheide en de oefenterreinen de Vlasakkers en Oirschot vak B) liggen en de bebouwde en verharde delen van de schietbanen, de vliegvelden en de bebouwde complexen. Voor wat betreft de onder deze keuze liggende criteria zijn het gebruik van zwaar materieel en het aantal personen dat bij activiteiten op deze oefenterreinen is betrokken bepalend geweest. Voor schietterreinen en vliegbases zijn het vooral de geluidsproducerende activiteiten die maatgevend zijn. Het kabinet meent hiermee voldoende aanknopingspunten te hebben geboden voor de beoogde bestemming.

Gemeente Texel

a. reacties

De gemeente Texel wijst erop dat de Raad van State aan de bestemming "militair terrein" in het bestemmingsplan "Buitengebied Texel" goedkeuring heeft onthouden met een verwijzing naar de Vogel- en Habitatrichtlijn. De gemeente concludeert uit deze uitspraak dat het bestaande militair gebruik het gehele

toetsingskader dient te doorlopen. Zij vraagt zich af of de gemeente geroepen is om deze rijksbelangen lokaal te moeten dragen. In het SMT-2 staat dat er een volledige belangenafweging op rijksniveau heeft plaatsgevonden en dat die afweging niet op een ander niveau kan worden overgedaan. Haar conclusie is dat de volledige afweging van deze typische rijksbelangen dan ook op rijksniveau moet plaatsvinden. Vervolgens constateert zij dat een volledige afweging niet in het SMT-2 heeft plaatsgevonden. De gemeente is echter op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening gehouden een herziening van het bestemmingsplan te maken. De gemeente stelt voor deze taak in goed overleg met het Rijk en de provincie uit te voeren.

b. kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft begrip voor de zorg van de gemeente. De gemeente heeft als gevolg van een belangenafweging op rijksniveau niet meer de mogelijkheid een eigen afweging te maken, maar wordt niettemin voor deze onderdelen "afgerekend" op de inhoud van haar bestemmingsplan. Nochtans legt het systeem van de huidige Wet op de Ruimtelijke Ordening de bevoegdheid voor het maken van een bestemmingsplan exclusief, behoudens enkele uitzonderingen, bij de gemeente neer, ondanks dat een afweging op rijksniveau heeft plaatsgevonden. Anderzijds kan een afweging op het abstractieniveau van een structuurschema niet zo zijn dat daarmee de regeling in het bestemmingsplan geheel vastligt. Het kabinet wijst erop dat De Hors op Texel, met uitzondering van het kazerneterrein, niet onder de categorie "intensief gebruikt terrein" valt. Dat houdt in dat de militaire functie van het gebied niet dusdanig dominant is dat de militaire functie primair moet zijn. Een meer genuanceerde benadering in de mogelijkheid van nevenbestemming en/of secundaire bestemmingen is mogelijk. Die genuanceerde benadering kan een structuurschema niet steeds bieden; het schaalniveau is daarvoor ongeschikt. Het kabinet gaat dan ook graag in op het voorstel van de gemeente in gezamenlijk overleg de herziening ter hand te nemen. Overigens interpreteert het kabinet de uitspraak van de

Raad van State anders dan de gemeente. Volgens de lezing van het kabinet had het bestemmingsplan in moeten gaan op de relatie tussen de defensieactiviteiten en de Vogelrichtlijn. Dat is niet gebeurd. De Raad van State stelt niet dat het gehele toetsingskader had moeten worden doorlopen, maar constateert een motiveringsgebrek omdat de genoemde relatie niet is gelegd. Dat leidde tot onthouding van goedkeuring aan dat deel van het besluit. Dit is inmiddels vaste jurisprudentie.

Het kabinet ondersteunt het voorstel van de gemeente om in gezamenlijk overleg de herziening van het bestemmingsplan voor te bereiden. De relatie met de EU-richtlijnen kan dan conform de uitgangspunten als verwoord in Hoofdstuk 2.3 worden uitgewerkt, evenals de vraag in hoeverre ten aanzien van het bestaande gebruik het toetsingskader van artikel 6 Habitatrichtlijn moet worden doorlopen.

BIJLAGE 1

UITGEBRACHTE ADVIEZEN

Advies van de Waddenadviesraad over deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen, gericht aan de Staatssecretaris van Defensie, de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en vastgesteld in de plenaire vergadering van de Waddenadviesraad d.d. 13 maart 2002

SAMENVATTING

De Raad brengt een gevraagd advies uit aan de Staatssecretaris van Defensie, de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT-2). De Raad is van mening dat het hier in vergelijking met andere pkb-en een erg globale planologische kernbeslissing betreft en vraagt de bevoegde bewindslieden op een aantal onderdelen om verdere toelichting bij de tekst van de pkb. Het betreft hier met name inzicht in het werkelijke ruimtebeslag van Defensie, de frequentie waarmee de terreinen worden gebruikt en de effecten van militaire activiteiten op flora en fauna. Ook adviseert de Raad een maat voor de geluidhinder te ontwikkelen van oefenterreingebonden vliegbewegingen en laagvlieg-routes en -gebieden, teneinde een goede beoordeling te kunnen maken van deze activiteiten in het wadden-gebied. Voor wat betreft het standpunt van de Raad ten opzichte van militaire activiteiten; de Raad is, in lijn met eerdere advisering nog steeds van mening dat het beleid voor militaire activiteiten in de Waddenzee gericht dient te blijven op vermindering en dat uitbreiding in de zin van intensivering van militair gebruik of van nieuwe activiteiten niet mag worden toegestaan.

INLEIDING 1.

De Waddenadviesraad is op 21 februari door de Staatssecretaris van Defensie en namens de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en

Milieubeheer en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij gevraagd te adviseren over deel 1, de ontwerp-PKB van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT-2).

De Waddenadviesraad wenst te reageren op enkele onderdelen van deel 1 van het Structuurschema Militaire Terreinen, die betrekking hebben op het waddengebied.

De Raad heeft op 20 juni 2001 in zijn advies over deel 1 van de ontwerp planologische kernbeslissing Derde Nota Waddenzee (20 juni 2001) uitgebreid geadviseerd over het voorgenomen beleid ten aanzien van militaire activiteiten in het waddengebied. De Raad verwijst de bewindslieden dan ook naar dit advies voor een verdere toelichting op het standpunt van de Raad.

In de aanbiedingsbrief van het SMT-2 wordt gesteld dat voor de voorziene sluiting van het marinevliegveld Valkenburg en de plaatsing van de Orions op een alternatieve locatie, in beginsel marinevliegveld De Kooy een aparte project-pkb-procedure zal worden doorlopen, waarin ook een milieueffectrapportage zal worden opgesteld. Om die reden zal de Raad hier in beginsel niet inhoudelijk op ingaan, maar zich wel procedureel uitspreken over het voornemen tot verplaatsing naar een locatie grenzend aan het waddengebied.

De Raad is overigens van mening dat het in vergelijking met andere pkb-en een erg globale planologische kernbeslissing betreft, waarin de nodig detaillering ontbreekt. De Raad zal in dit advies ondermeer ingaan op de naar zijn mening ontbrekende informatie.

2. DE RELATIE SMT-2 EN HET RUIMTELIJK-, NATUUR EN MILIEU- BELEID IN HET WADDENGEBIED

Het beleid zoals neergelegd in deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen dient naast militaire doeleinden ook een bijdrage te leveren aan de verwezenlijking van het Rijksbeleid op het gebied van ruimtelijke ordening, natuur, milieu, recreatie en cultuurhistorie. Medegebruik van defensie terreinen

voor natuur en extensieve recreatieve doeleinden zal worden bevorderd, aldus de nota, die de voorwaarden moet scheppen voor de ruimtelijke inpassing van militaire activiteiten. Het totale ruimtebeslag van Defensie is ca. 30.000 ha voor heel Nederland, waarvan 11.000 ha als oefenterrein nodig is.

De Raad vraagt het Ministerie van Defensie in dit verband om aan te geven hoeveel militair oefenterrein er exact nodig is in het waddengebied en hoe dit samenhangt met de oefenbehoefte, aangezien dit nu niet expliciet wordt aangegeven in de nota.

Ruimtelijk beleid

De Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening vormt het integratiekader van het Rijksbeleid op het gebied van de ruimtelijke inrichting, waaronder het ruimtelijk defensiebeleid zoals neergelegd in deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen. De Vijfde Nota is complementair aan de Planologische Kernbeslissing Derde Nota Waddenzee.

Dit betekent dat de pkb-Waddenzee het richtinggevend ruimtelijke beleidskader vormt voor het waddengebied, waarin ten aanzien van militaire activiteiten in de nu nog geldende Tweede Nota Waddenzee het volgende is vastgelegd (Tweede Nota Waddenzee, 1994): "Het beleid blijft gericht op vermindering van militaire activiteiten in de Waddenzee. Uitbreiding in de zin van intensivering van het militaire gebruik of extra ruimtebeslag van bestaande militaire activiteiten in de Waddenzee is in beginsel niet toegestaan. Intensivering van bestaand militair gebruik kan aanvaardbaar zijn in geval van concentratie van in de Waddenzee plaatsvindende gelijksoortige militaire activiteiten, mits de totale milieubelasting na concentratie afneemt. [...] Het kabinet streeft ernaar de milieubelasting als gevolg van militaire activiteiten in tien jaar met een kwart te verminderen ten opzichte van 1989."

De aanvliegroute naar de Vliehors zal met het nieuwe SMT-beleid worden gewijzigd, een gedeelte van de laagvliegroute voor jachtvliegtuigen over de Waddenzee zal worden opgeheven en de minimumvlieghoogte wordt 450 m. Deze beleidswijzigingen kunnen als ver-

mindering van militaire activiteiten worden aangemerkt. In deel 3, het kabinetsstandpunt van de Planologische Kernbeslissing Derde Nota Waddenzee is ten aanzien van militaire activiteiten de beslissing opgenomen dat “het kabinet een substantiële vermindering of een verplaatsing van militaire activiteiten uit het waddengebied niet reëel acht!”

Verplaatsing marinevliegkamp Valkenburg

In deel 3 van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is opgenomen dat het marinevliegkamp Valkenburg zal worden gesloten. Vervolgens; ‘De Groep Maritieme Patrouillevliegtuigen wordt in beginsel naar het marinevliegkamp de Kooy verplaatst. In de daartoe uit te voeren project-PKB zullen alle relevante afwegingen worden gemaakt.’ In het Structuurschema Militaire Terreinen wordt verwezen naar de nog te verschijnen project Planologische kernbeslissing, die als partiële herziening zal gelden van het SMT-2 en andere relevante PKB’s. De project-pkb zal de functie vervullen van een partiële herziening voor meerdere pkb’s tegelijkertijd, aldus deel 3 van de Derde Nota Waddenzee, waarbij ook het afwegingskader van de Derde Nota Waddenzee zal worden doorlopen. Uiteindelijk is de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening het kader waarbinnen een besluit zal worden genomen over de bestemming van het terrein van het marinevliegkamp Valkenburg. Mocht worden besloten tot verplaatsing van het marinevliegkamp, dan zal worden overgegaan tot het

opstellen van een project-pkb, waarin de besluitvorming zal plaatsvinden over een alternatieve locatie voor het marinevliegkamp. In deel 1 van het Structuurschema Militaire Terreinen is opgenomen dat de verplaatsing van Orions in beginsel zal plaatsvinden naar marinevliegkamp de Kooy.

De Raad is van oordeel dat verplaatsing van het marinevliegkamp Valkenburg naar de Kooy bij Den Helder als gevolg van de aanvliegroute naar alle waarschijnlijkheid effecten zal hebben voor het waddengebied.

De Raad stelt zich op het standpunt dat het beleid voor militaire activiteiten in de Waddenzee gericht dient te blijven op vermindering en dat uitbreiding in de zin van intensivering van militair gebruik of nieuwe activiteiten niet mag worden toegestaan. In het licht van bovenstaande adviseert de Raad de Minister van VROM, belast met ruimtelijk beleid en de Staatssecretaris van Defensie dat, indien wordt besloten tot verplaatsing van het marinevliegkamp Valkenburg, in de project-PKB uitdrukkelijk gezocht zal moeten worden naar alternatieve locaties buiten het waddengebied.

Totale ruimtebeslag militaire activiteiten

Wanneer naar het totaal aan militaire activiteiten in het waddengebied wordt gekeken en het directe en indirecte ruimtebeslag, dan wordt niet duidelijk om hoeveel hectares het gaat. Ook een geïntegreerd, gedetailleerd kaartbeeld van het totaal aan activiteiten in het wad-

¹ “De bestaande activiteiten worden van dusdanig maatschappelijk belang geacht dat zij in de planperiode op de bestaande locaties worden gehandhaafd en dat een doelmatig functioneren gewaarborgd moet zijn, met inachtneming van het gestelde ten aanzien van bestaand gebruik in de inleiding van dit hoofdstuk. Wanneer het kabinet de activiteiten om welke reden dan ook niet meer noodzakelijk oordeelt, zullen zij worden beëindigd.

Om de milieubelasting in de Waddenzee te verminderen heeft het kabinet tot de volgende aanpassingen van de bestaande militaire activiteiten besloten:

- het gedeelte van de laagvliegroute voor gevechtsvliegtuigen boven de Waddenzee wordt opgeheven;
- de minimum vlieghoogte voor militaire vliegtuigen boven de Waddenzee wordt verhoogd van 300 naar 450 meter; vluchten met militaire helikopters en de verschillende naderingswijzen van de schietrange op de Vliehors vormen hierop een uitzondering;
- het aanvliegen van de schietrange op de Vliehors zal zo veel als mogelijk plaatsvinden vanaf de Noordzee in plaats van over de Waddenzee.

Het marinevliegkamp Valkenburg bij Leiden wordt in principe verplaatst naar marinevliegkamp de Kooy in Den Helder. Hiertoe wordt een project-pkb-procedure gevolgd, waarin ook alternatieve locaties worden onderzocht en wordt het afwegingskader zoals als aangegeven in deze pkb gehanteerd.”

dengebied is niet opgenomen in deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen. In deel 3 van de Derde Nota Waddenzee is slechts een globaal kaartbeeld opgenomen van het totaal aan militaire activiteiten, dat niet goed inzicht verschaft in de cumulatie van activiteiten.

De Raad adviseert de Staatssecretaris van Defensie het aantal hectares direct en indirect militair gebruik dat binnen de pkb-begrenzing valt duidelijk in kaart te brengen, evenals de frequentie waarmee deze terreinen worden gebruikt en de geluids- en milieubelasting voor deze terreinen. Op deze manier kan inzicht worden gekregen in het totaal aan effecten en het ruimtebeslag van militaire activiteiten in het waddengebied, die de basis vormen voor een integrale afweging van diverse activiteiten in het waddengebied, zoals het integrale beleid van de pkb-Waddenzee voorstaat.

Natuurbeleid

In het eerste Structuurschema Groene Ruimte wordt gestreefd naar het zoveel mogelijk beperken van het directe en indirecte ruimtebeslag van militaire terreinen en complexen in de ecologische hoofdstructuur (EHS). Alleen bij gebrek aan alternatieven buiten de ecologische hoofdstructuur mogen er binnen de EHS oefenen- en schietterreinen worden aangelegd.

Natura 2000/Ecologische Hoofdstructuur

In deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen is opgenomen dat de intensief gebruikte militaire terreinen geen deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur, omdat "het intensieve gebruik moeilijk valt te rijmen met de doelstelling van de ecologische hoofdstructuur". Zo wordt in het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen voorgesteld het Compagnie Oefenterrein Marnewaard buiten de netto ecologische hoofdstructuur te houden. De Marnewaard dient de primaire bestemming "militair terrein" te krijgen. 'Formeel is er geen sprake meer van de ecologische hoofdstructuur, maar inhoudelijk wel degelijk', aldus het

SMT-2. Het Ministerie van Defensie neemt wel de inspanningsverplichting op zich om de vastgestelde natuurdoelen te realiseren voor de Marnewaard. Zodra de militaire functie voor het terrein zou vervallen, kan het terrein weer worden opgenomen binnen de ecologische hoofdstructuur.

De Ecologische Hoofdstructuur maakt deel uit van het Europese natuurprogramma Natura 2000, waaraan uitvoering wordt gegeven door de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het netwerk heeft als doel ongestoorde verbindingen tussen natuurgebieden tot stand te brengen. De Raad is van mening dat de plaatsing van terreinen buiten de Ecologische Hoofdstructuur om een goede onderbouwing vraagt, aangezien het hier Europees natuurbeleid betreft, dat zijn weerslag krijgt via implementatie in de Nederlandse Natuurbeschermingswet.

De Raad adviseert de Staatssecretaris van Defensie de feitelijke status van het Compagnie Oefenterrein Marnewaard te expliciteren, aangezien het terrein wel inhoudelijk maar niet formeel binnen de ecologische hoofdstructuur valt.

Europese Vogel- en Habitatrichtlijn

Delen van het onveilige gebied bij het Cavalerie-schietkamp Vlieland, de schietrange de Vliehors en het onveilige gebied van de Marnewaard liggen binnen het PKB-waddenzeegebied. Ook het uitvoeren van amfibische operaties vanuit de Joost Dourleinkazerne op de zuidpunt van Texel vindt veelal plaats binnen het pkb-waddenzeegebied. Aangezien grote delen van het pkb-gebied zijn aangewezen/gekwalificeerd als Vogel- en Habitatrichtlijngebied, geldt het beschermingsregime zoals dit is verwoord in artikel 6 van de Habitatrichtlijn. De Raad heeft in zijn advies over deel 1 van de Derde Nota Waddenzee (20 juni 2001) de Minister geadviseerd ook bestaande activiteiten te toetsen aan artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn². Dit artikellid verplicht de lidstaten ertoe om passende maatregelen

² Artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn luidt als volgt: "De lidstaten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszone niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richting een significant zouden kunnen hebben."

te treffen, opdat de kwaliteit van het gebied niet verslechtert (niet te verwarren met het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn³).

In deel 1 van het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen is aangegeven dat in de inrichting- en beheersplannen voor militaire terreinen en complexen zoveel mogelijk rekening zal worden gehouden met de instandhouding en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Het Ministerie van Defensie zal zo voor elk van zijn gebieden een separaat beheerplan opstellen.

De Waddenzee is in 1991 aangewezen als speciale beschermingszone op grond van de Vogelrichtlijn en hiermee opgenomen in het Natura 2000 netwerk. De Raad is van mening dat voor de Waddenzee een integraal beheerplan moet worden opgesteld door de gezamenlijke verantwoordelijke overheden. De Raad verwijst hierbij naar zijn recent uitgebrachte advies over het voorstel wet tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998.

Defensie Milieubeleidsnota 2000

De militaire terreinen in het waddengebied liggen in of aan de rand van een kwetsbaar natuurgebied. In de Defensie Milieubeleidsnota 2000 is vastgelegd dat 'via passende beheers- en inrichtingsmaatregelen de biodiversiteit en de natuurwaarden op defensie terreinen verder worden gehandhaafd of vergroot. Defensie en de omliggende terreinbeheerders zullen gezamenlijk afspraken maken over een betere afstemming van het beheer. Met de minister van LNV zullen afspraken worden gemaakt over militair gebruik en natuurbeheer in relatie tot internationale aanwijzingen.'

Zoals eerder opgemerkt is de Raad van mening dat de beheersplannen voor de terreinen van Defensie die zich kwalificeren als Europees Richtlijngebied in overleg met

andere verantwoordelijke overheden tot stand moeten komen, waarin expliciet de doelstellingen voor het integraal beheer worden vastgelegd.

De doelstelling ten aanzien van het behoud en vergroting van natuurwaarden op terreinen van defensie is als volgt verwoord: "In 2002 heeft Defensie voor het beheer van haar terreinen een monitoringstelsel waarmee de natuurwaarden blijvend worden geïnventariseerd en bewaakt. Vijfjaarlijks wordt een evaluatie uitgevoerd.

"De natuurwaarden op militaire terreinen zijn op basis van uitgevoerde inventarisaties die sinds 1996 plaatsvinden vaak hoger dan verwacht, aldus deel 1 van het SMT. "Als oorzaken worden het specifieke militaire gebruik en beheer gezien en het feit dat de status van militair terrein een remmende werking op het recreatieve medegebruik heeft. [...] Via passende beheers- en inrichtingsmaatregelen zullen de biodiversiteit en natuurwaarden op defensie terreinen verder worden gehandhaafd en mogelijk vergroot."

De Raad vraagt om een onderbouwing van de conclusie dat natuurwaarden op militaire terreinen vaak hoger zijn dan verwacht, in het licht van het feit dat het monitoringstelsel nog niet volledig operationeel is.

De Raad adviseert de Staatssecretaris van Defensie een monitoringstelsel op te zetten voor alle militaire activiteiten in het waddengebied. Op deze wijze kunnen de effecten van militaire activiteiten op de flora en fauna op een evenwichtige wijze worden afgewogen, teneinde het beheer van het gebied hierop te kunnen afstemmen.

Het milieubeleid

Het waddengebied is aangewezen als milieubeschermingsgebied en veel delen van de Waddenzee kwalificeren zich als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied op grond van de aanwezige natuurlijke leefgebieden van

³ In artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn is het afwegingskader opgenomen. Dit artikel luidt: "Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard toch moeten worden gerealiseerd, neemt de lidstaat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 gewaarborgd blijft."

kwetsbare soorten. De verschillende militaire activiteiten veroorzaken de nodige geluidsoverlast in het waddengebied, met name het aanleggebied Vliehors, de schiet- en oefenterreinen en de laagvliegroutes voor jacht- en gevechtsvliegtuigen.

In de Defensie Milieubeleidsnota is opgenomen dat vanuit het Rijksbeleid is gesteld dat "het geluidshinder-niveau dat van 1985 niet mag overstijgen. Voor ernstige hinder is de doelstelling voor 2010: geen ernstige gehinderden. Defensie acht, evenals het Ministerie van VROM, de rijksdoelstelling voor ernstige hinder niet haalbaar." In de Defensie Milieubeleidsnota wordt verder vermeld dat er "activiteiten blijven waarbij geen maat voorhanden is waarmee de geluidhinder eenduidig kan worden bepaald. Dit betreft bijvoorbeeld vliegen boven Nederland, oefenterreingebonden vliegbewegingen, laagvliegroutes en laagvlieggebieden".

De Raad merkt op dat deze activiteiten frequent plaats vinden in het waddengebied. Een aantal van deze activiteiten zullen worden opgeheven, maar de aanlegroute naar de Vliehors, het laagvliegen met helikopters (lager dan 450 m) en incidentele NAVO-oefeningen blijven geluidsbelastende activiteiten in het waddengebied, waarvoor geen maat voorhanden is.

De Raad vraagt zich dan ook af in welke mate de wijziging van de aanlegroute naar de Vliehors zal bijdragen aan vermindering van de milieubelasting, aangezien er geen maat voorhanden blijkt te zijn voor dergelijke activiteiten en er dus ook niet geconstateerd kan worden dat er sprake zou kunnen zijn van een mogelijke vermindering van de geluidhinder.

Vervolgens is de doelstelling ten aanzien van geluid als volgt geformuleerd: "Defensie stelt zich ten doel om het niveau van geluidshinder ten gevolge van defensie-activiteiten op gezoneerde terreinen en vergunde inrichtingen niet te laten stijgen." Wel zal een flexibel beleid ten aanzien van geluidshinder worden gevoerd; daar waar dit noodzakelijk is, zou het geluidshinderni-

veau kunnen toenemen mits het elders wordt gecompenseerd.

De Raad is van mening dat een dergelijke flexibele invulling van de doelstelling voor geluid, waarvan bekend is dat deze niet kan worden behaald in 2010 afbreuk doet aan de geloofwaardigheid van het Rijksbeleid in deze.

De Raad vraagt de Minister van VROM dan ook om inzicht in de mate van geluidhinder en om onderzoek te doen naar de effecten van de geluidsbelasting van de verschillende militaire activiteiten in het waddengebied, aangezien voor veel van deze activiteiten geen maat voorhanden is.

Ten aanzien van de bodemverontreinigingen o.a. als gevolg van munitieresten heeft Defensie in 1994 de Tweede Kamer toegezegd dat alle ernstige bodemverontreinigingen in 2010 zullen zijn gesaneerd of beheerst. Volgens de Defensie Milieubeleidsnota zal deze gestelde termijn worden behaald.

De Staatssecretaris van Defensie heeft in 1989 toegezegd dat de milieubelasting met 25% verminderd zou worden. Deze vermindering is bevestigd in het Defensie Meerjarenplan Milieu (1993), maar is nooit gespecificeerd voor het waddengebied, aangezien er geen nulmeting is uitgevoerd.

Voor wat betreft de effecten van munitieresten op sediment, bodemfauna en de waterkwaliteit van het wad is onderzoek gedaan naar de Marnewaard en het Cavelerieschietkamp. De effecten hiervan zijn volgens het SMT 2 niet significant.

Het jaarboek Waddenzee 2000 laat zien dat het munitieverbruik op het Cavelerieschietkamp Vlieland in de periode 1996-2000 globaal gezien is afgenomen. Ruimingen vinden frequent plaats. Voor de Marnewaard geldt dat het totaal aan verschoten munitie in 2000 is toegenomen ten opzichte van 1996 (Jaarboek Waddenzee 2000). Uit informatie van het Ministerie van Defensie⁴ over de zoekacties op het wad voor het

⁴ Mondelinge informatie van het Ministerie van Defensie, Regionale Directie Noord-Nederland, Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen.

ruimen van munitie van de Marnewaard is gebleken dat deze in het jaar 2001 vier maal hebben plaatsgevonden. Het resultaat is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden en de omstandigheden ter plekke, aldus het Ministerie van Defensie.

De Raad gaat er van uit dat de Staatssecretaris van Defensie streeft naar een verdere vermindering van de milieueffecten van schietoefeningen op het waddengebied en adviseert de Staatssecretaris zoveel mogelijk munitie te ruimen en de zoekacties frequent te laten plaatsvinden.

De Raad adviseert de Staatssecretaris van Defensie om inzicht te geven in de mate waarin de voormalige en huidige militaire terreinen in het waddengebied chemisch zijn belast als gevolg van militaire schietactiviteiten. Een systematische monitoring van de effecten van de chemische belasting voor flora en fauna is noodzakelijk, teneinde goed beleid te kunnen formuleren, gebaseerd op de meest actuele stand van zaken.

3. SAMENVATTEND ADVIES VAN DE RAAD

De Raad heeft geconstateerd dat schietrange de Noordvaarder is gesloten, dat de op Schietrange Vliehors op Vlieland het totaal aantal vluchten in de planperiode verminderd is met ca. 1000 vluchten, en dat is afgezien van de voorgenomen aanleg van de schietbaan in de Kollumerwaard. In het voorgenomen beleid zoals is verwoord in het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen worden enkele wijzigingen voorgesteld voor een verdere vermindering van militaire activiteiten in het waddengebied. De aanvliegroute naar de schietrange op Vliehors wordt gewijzigd en zal zoveel mogelijk plaatsvinden vanaf de Noordzee, de minimum vlieghoogte voor militaire activiteiten boven de Waddenzee wordt verhoogd van 300 meter naar 450 meter, behalve voor vluchten met militaire helikopters en de naderingswijzen van de schietrange Vliehors, en het gedeelte van de laagvliegroute voor gevechtsvliegtuigen boven de Waddenzee wordt opgeheven.

De Raad heeft zich in zijn advies over deel 1 van de planologische kernbeslissing Waddenzee, op het stand-

punt gesteld dat het beleid ten aanzien van militaire activiteiten in de Waddenzee gericht dient te blijven op vermindering. Uitbreiding in de zin van intensivering van militair gebruik of van nieuwe activiteiten mag niet worden toegestaan.

Voor wat betreft de mogelijke verplaatsing het marinevliegkamp Valkenburg naar de marinevliegkamp de Kooy (Den Helder); de Raad is van mening dat een dergelijke uitbreiding van militaire activiteiten aan de rand van het waddengebied met gevolgen voor de Waddenzee zich niet verhoudt met het beschermingsregime wat voor de Waddenzee geldt. De Raad is van

mening dat een dergelijke uitbreiding van activiteiten niet past in het Rijksbeleid dat gericht is op vermindering van militaire activiteiten in het waddengebied. De Raad adviseert de Minister van VROM, verantwoordelijk voor de verplaatsing van het marinevliegveld Valkenburg en de Staatssecretaris van Defensie in de op te stellen project-PKB locaties buiten het waddengebied (lees niet grenzend aan het waddengebied) op gelijkwaardige wijze te onderzoeken en te toetsen.

Raad adviseert de Staatssecretaris van Defensie, de Minister van VROM en de Staatssecretaris van LNV om het defensiebeleid voor de Waddenzee op vermindering

van activiteiten in de Waddenzee te blijven richten en er alles aan te doen de effecten van het huidige gebruik aantoonbaar te beperken. Hiervoor is het nodig om een overzicht van alle militaire activiteiten en de effecten van deze activiteiten voor de Waddenzee in kaart te brengen en met behulp van een monitoringsysteem en een jaarlijkse evaluatie van effecten een evenwichtige afweging te kunnen maken of (bestaande) militaire activiteiten in het waddengebied zich verhouden met de hoofddoelstelling van de pkb-Waddenzee.

Leeuwarden, 13 maart 2002

● LIJST VAN INSPREKERS

NR	AFZENDER	PLAATS
1, 2, 5, 7 t/m 57, 59, 61 t/m 71, 73, 74, 78 t/m 135	diverse leden motorsportvereniging SALZ	
3	De Landschappen	De Bilt
4	motorsportvereniging SALZ (1)	Zeist
6	Nederlands Genootschap van Insprekers	Diemen
58	motorsportvereniging SALZ (2)	Zeist
60	gemeente Alphen-Chaam	Alphen
72	gemeente Landerd	Zeeland
75	gemeente Epe	Epe
76	Vakantiecentrum Witterzomer b.v.	Assen
77	gemeente Vught	Vught
136	S.H.M. Boers	Zaandijk
137	gemeente Rijswijk	Rijswijk
138	gemeente Waalwijk	Waalwijk
139	gemeente Westerveld (1)	Havelte
140	motorsportvereniging SALZ (3)	Zeist
141	Overlegorgaan Waddeneilanden	Den Burg
142	Woonwagenschap Zeist	Zeist
143	gemeente Leeuwarderadeel	Stiens
144	R.A.P. Hallink	Nieuwegein
145	H.Th.J.A. Lafleur	Havelte
146	M.Knot en M.Cornelissen	Uffelte
147	Stichting 4x4 Drenthe	Assen
148	gemeente Westerveld (2)	Havelte
149	gemeente Breda	Breda
150	gemeente Tilburg	Tilburg
151	Stichting Duinbehoud	
152	Staatsbosbeheer, mede namens Natuurmonumenten, De Landschappen, St. Natuur & Milieu, De provinciale milieufederaties	Driebergen
153	gemeente Hellendoorn	Nijverdal
154	Gezamenlijke Natuurbeschermingswerkgroep VBW - KNNV	Harderwijk
155	gemeente Gilze en Rijen	Rijen
156	gemeente Bussum	Bussum
157	gemeente De Marne	Leens
158	C. Zijlem-Hoogsteen	Havelte

NR	AFZENDER	PLAATS
159	gemeente Korendijk	Piershil
160	gemeente Deventer	Deventer
161	gemeente 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch
162	Leefgemeenschap De Hobbitstee	Wapserveen
163	Stichting Milieuwerkgroepen Ede	Ede
164	gemeente Coevorden (1)	Coevorden
165	G. Folsche	Ede
166	gemeente Leusden	Leusden
167	KvK Gooi- en Eemland	Hilversum
168	A.Wind e.a.	Kallenkote
169	H.A. Tibben	Wapserveen
170	gemeente Den Helder	Den Helder
171	Werkgroep Behoud de Peel	Deurne
172	gemeente Harderwijk	Harderwijk
173	J.U. Meijer	Havelte
174	gemeente Tytsjerksteradiel	Burgum
175	gemeente Coevorden (2)	Coevorden
176	Hoeve 't Wed	Wapse
177	Milieugroep Veldhoven	Veldhoven
178	D.J.Th. van der Helden	Vledderveen
179	L. van den Brekel	Eindhoven
180	Vereniging Behoud Kernhem/Doesburg	Ede
181	Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug	Zwolle
182	gemeente Strijen	Strijen
183	Stuurgroep Waddenprovincies	Leeuwarden
184	gemeente Zwolle	Zwolle
185	COVM vliegbasis Soesterberg	Utrecht
186	Noord-Hollands Landschap	Castricum
187	Stoeterij De Breidablik	Oirschot
188	provincie Overijssel	Zwolle
189	gemeente Zijpe	Schagerbrug
190	provincie Gelderland	Arnhem
191	gemeente Venlo	Venlo
192	NIVON	Amsterdam
193	K.R. de Vries	Havelte
194	D. Staphorst	Uffelte

NR	AFZENDER	PLAATS
195	A.J. van Dijk	Uffelte
196	G.Hilbrands	Uffelte
197	Stichting het Nationale Park de Hoge Veluwe	Hoenderloo
198	provincie Utrecht	Utrecht
199	Vogelwacht Uffelte e.o.	Uffelte
200	gemeente Zeist	Zeist
201	provincie Noord-Holland	Haarlem
202	Koninklijke Nederlandse Motorrijdersvereniging KNMV	Arnhem
203	A.J.P. Soethout	Oirschot
204	vereniging Sunnanvindur	Tilburg
205	gemeente Texel	Den Burg
206	gemeente Wassenaar (1)	Wassenaar
207	Stichting Wedstrijden Zuid	Oirschot
208	G. Otten-Hoekstra	Uffelte
209	Vogelwerkgroep Texel	Oosterend
210	Waddenvereniging	Harlingen
211	gemeente Elburg	Elburg
212	M. Loose en J. Luscuere	Uffelte
213 t/m 219	diverse insprekers omgeving Havelte	
220	gemeente Ede	Ede
221	intergemeentelijke stuurgroep Valkenburg 2010	Wassenaar
222	Natuurmonumenten (Inspectie Noord)	's-Graveland
223	Progressief Westerveld	Havelte
224	Milieudefensie Havelte/Westerveld	Havelte
225	gemeente Wageningen	Wageningen
226	G.J. Kok	Vledder
227	provincie Zuid-Holland	Den Haag
228	gemeente Westerveld (3)	Havelte
229	NUONWater-Gelderland (e-mail)	Zutphen
230	gemeente Wassenaar (2)	Wassenaar
231	H. de Goede	Nunspeet
232	provincie Limburg	Maastricht
233	stichting Behoud Gooise Heide	Bussum
234	gemeente Woensdrecht	Hoogerheide
235	grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide	Essen (België)
236	J.B.F. de Leeuw	Vught

BIJLAGE 3

VERSLAGEN VAN HET BESTUURLIJK OVERLEG

Verslag bestuurlijk overleg over het Structuurschema Militaire Terreinen-2 (SMT-2) tussen vertegenwoordigers van de provincies Drenthe en Overijssel en vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM en LNV, 2 mei 2002 te Zwolle.

Aanwezig:

*Drenthe: mw. De Vries (gedeputeerde),
de heer Werkman*

*Overijssel: de heer Kamperman (gedeputeerde),
de heer Lanning (vz. Overlegorgaan
nationaal park i.o. Sallandse Heuvelrug),
de heer Van Weerd*

*Defensie: generaal-majoor Van de Rovaart
(CROMD: Coördinator ruimtelijke
ordening en milieuzaken Defensie),
de heer Noorman,
de heer Van den Assem*

VROM: de heer Van Maarseveen

LNV: de heer Verkooijen

Mevrouw de Vries noemde de goede samenwerking en wees op het nakomen door Defensie van de afspraken over het afstoten van defensie terreinen. Zij vroeg een verklaring waarom van Havelte Oost 60 ha. minder wordt afgestoten en de terreinen Dijkveld en Oude Molen worden aangehouden. De CROMD gaf aan dat het voornemen deze terreinen af te stoten van voor de Defensienota 2000 dateert. Sindsdien zijn er bij Defensie verschillende veranderingen doorgevoerd, onder meer een zwaardere belegging van de Johannes Postkazerne in Havelte. Hierdoor is er meer oefenbehoefte in deze omgeving en kan 60 ha. minder worden afgestoten. De oefeningen zijn extensief, m.a.w. er wordt geen gebruik gemaakt van pantservoertuigen. Ook de kazerne in Assen is op verzoek van de lokale

autoriteiten zwaarder belegd dan oorspronkelijk voorzien, waardoor ook hier de oefenbehoefte gestegen is. De terreinen Dijkhuizen en Oude Molen worden hiervoor benut. Er worden op deze terreinen geen uitgebreide oefeningen gehouden. Ze fungeren vooral als bivakterrein en kunnen worden gebruikt als "springplank" naar andere gebieden en voor de inrichting van een commandopost. Gezien het extensieve gebruik is bij deze terreinen een constructie denkbaar waarbij de terreinen worden overgedragen aan bijvoorbeeld Staatsbosbeheer, mits militair medegebruik wordt toegestaan. Mevrouw De Vries achtte het voldoende als deze argumenten in het verslag zouden worden opgenomen.

Bij beide provincies leefden vragen over de opslag van munitie. Het betrof zowel vragen over af te stoten objecten en hun eventuele vervolgbestemming, als de vragen over veiligheid in verband met op te stellen risicokaarten. Vanuit de rijkspartijen werd aangegeven dat er een actieprogramma wordt uitgevoerd waarbij wordt bezien of de veiligheidszones in het verleden juist zijn vastgelegd en of eventuele inbreuken in de veiligheidszones aanvaardbaar zijn op grond van het geldende externe veiligheidsbeleid. Zolang dit programma loopt is Defensie terughoudend met het afstoten van complexen. De vertegenwoordiger van VROM zegt toe intern de wens over te brengen dat de gemeenten en provincies graag geïnformeerd worden over de stand van de uitvoering van het programma. Er is streng toezicht vanuit VROM en de Koninklijke marechaussee op de naleving van de veiligheidseisen in de munitiecomplexen. Er zijn verschillende vervolgbestemmingen denkbaar, waaronder opslag voor vuurwerk. De heer Kamperman vroeg specifiek aandacht voor de veiligheid van de aanvoerroutes van munitie. Ook deze wil hij opnemen op risicokaarten. De CROMD gaf aan dat dit onderwerp geen deel uitmaakt van het SMT-2. Hij zegde toe dit onder de aandacht te brengen van de Koninklijke landmacht en deze te vragen nadere informatie te verschaffen. Hij voegde hieraan toe dat het vervoer van gevaarlijke stoffen, inclusief munitie, hoog op de beleidsagenda van de rijksoverheid staat. De nieuwe

burgemeester van Staphorst heeft te kennen gegeven een bezoek aan het munitiecomplex te willen brengen. Dit wordt door Defensie/DGW&T geregeld.

De heer Lanning zette uiteen dat op de Sallandse Heuvelrug een populatie korhoenders zit. Het leefgebied, dat valt onder de Vogel- en Habitatrichtlijn, valt samen met een laagvlieggebied voor helikopters. Nu wordt dit laagvlieggebied weinig gebruikt, maar men vreest de in het SMT voorziene intensivering van het gebruik. Hij pleitte derhalve voor het schrappen van het deel van het laagvlieggebied dat zich over de Sallandse Heuvelrug uitstrekt. Vanuit de provincie werd gesteld dat intensiveren van het laagvliegen getoetst zou moeten worden aan de Vogel- en Habitatrichtlijn en dat tot die tijd er sprake zou moeten zijn van een "stand still". Mevrouw de Vries bepleitte een vroegtijdige betrokkenheid van de provincies bij het eventueel verleggen van laagvlieggebieden. De CROMD antwoordde dat Defensie al ruim twee jaar bezig is om gegevens over het laagvliegen met helikopters te verzamelen. Op grond van deze gegevens kan worden bekeken op gebieden eventueel anders gesitueerd kunnen worden. Defensie is altijd bereid naar alternatieven te kijken. De discussie over het laagvliegen moet wel worden gevoerd op basis van feiten en niet op basis van veronderstellingen. Een "stand still" achtte hij onaanvaardbaar. Laagvliegen is een operationele vereiste voor de krijgsmacht. Er zijn geen harde aanwijzingen dat laagvliegen schadelijk is voor natuurwaarden. Niettemin is Defensie bereid om waar mogelijk gebruiksafspraken te maken, waarbij bijvoorbeeld bepaalde plaatsen of bepaalde perioden worden ontzien. Over het volgende voorstel werd overeenstemming bereikt:

- Defensie gaat verder met de inventarisatie van het laagvliegen;
- Defensie en VROM kijken naar een methode voor het adequaat registreren van de klachten over laagvliegen;
- LNV neemt het initiatief tot een onderzoek over de relatie laagvliegen en natuurwaarden.

De heer Kamperman herhaalde dat hij ernstig bezwaar blijft maken tegen intensivering van het laagvlieggebied voor helikopters en dat hij dit bij het verschijnen van deel 3 van het SMT-2 onder de aandacht van de Tweede Kamer zal brengen. Wat betreft de laagvliegroute voor jachtvliegtuigen verzoekt de heer Kamperman om minimumhoogte op twee plaatsen te verhogen tot 300 meter: Deventer en Zwolle. Prioriteit heeft Deventer. De vraag zal worden voorgelegd aan de Koninklijke luchtmacht.

Naar analogie van Schiphol is het voornemen om de regionale civiele en de militaire vliegvelden risicocontouren vast te stellen. Het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium is bezig modellen te ontwikkelen voor de militaire luchtvaart. Vliegbasis Twenthe is het eerste veld waarvoor proefberekeningen voor jachtvliegtuigen beschikbaar komen. Dat zal omstreeks deze zomer zijn. Vervolgens zal er overleg zijn met de desbetreffende gemeenten en de provincie Overijssel. Getracht wordt in deel 3 van het SMT, naast beleid en normen voor veiligheid, ook een indicatieve contour op te nemen, die vervolgens verfijnd kan worden.

Mevrouw de Vries vroeg tot slot naar de voortgang van het oefenterrein i.o. De Haar. Sommige werkzaamheden liggen stil. Uit de antwoorden op Kamervragen maakte zij op dat De Haar mogelijk niet voor het begin van 2005 gereed is. Dit zou gevolgen kunnen hebben voor het afstoten van de oefenterreinen Anloo en Balloërveld. Op een brief waarin bij de staatssecretaris wordt aangedrongen vast te houden aan de oorspronkelijke planning is geen reactie ontvangen. De staatssecretaris heeft zich n.a.v. de brief door de Koninklijke landmacht laten informeren over de gang van zaken. Omdat er geen specifieke vragen werden gesteld is de brief verder ter kennisgeving aangenomen. De CROMD geeft aan dat ook als De Haar niet voor het begin van 2005 gereed zou zijn, er een constructie mogelijk moet zijn waarbij toch Anloo en Balloërveld, overeenkomstig de afspraken, worden overgedragen aan een andere beheerder. Indien een dergelijke constructie gevonden kan worden, kan de provincie Drenthe hiermee instemmen.

Voorzitter Kamperman dankt de aanwezigen voor het constructieve overleg.

Verslag bestuurlijk overleg over het Structuurschema Militaire Terreinen-2 (SMT-2) tussen vertegenwoordigers van de provincies Gelderland en Utrecht en vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM en LNV, 7 mei 2002 te Arnhem.

Aanwezig:

*Gelderland: de heer Peters (gedeputeerde),
mw. Heinhuis*

*Utrecht: de heer Lokker (gedeputeerde),
mw. Kraaier*

*Defensie: de heer Van Hoof (staatssecretaris),
de heer Nagelhout, kolonel Overman,
de heer Van den Assem,
de heer Van de Wetering*

*VROM: de heer Lambrechtsen,
de heer Van Maarseveen*

LNV: de heer Bakker, de heer Hinderdael

De heer Peters was positief over het SMT-2 omdat er in Gelderland 1.200 ha militair terrein wordt afgestoten. Hij was negatief over de definitieve aanwijzing van de Ederen Ginkelse heide als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade, de intensivering van het laagvliegen en de stationering van een DARS te Nieuw Milligen. Deze zaken staan op gespannen voet met de intentieverklaring over de ontwikkeling van de Veluwe die ook door Defensie is ondertekend en de status van de Veluwe als kerngebied van de ecologische hoofdstructuur en nationaal landschap.

In reactie schetste de staatssecretaris het spanningsveld waarin Defensie verkeert. De overheid heeft de taak militairen uit te zenden naar crisisgebieden. Hiervoor is opleiden en oefenen onontbeerlijk. Dat gebeurt van oudsher op terreinen die tegenwoordig hoge natuurwaarden hebben. De overheid heeft ook de

taak de natuurwaarden te behouden en te ontwikkelen. Dit spanningsveld is er niet alleen op de Veluwe, maar ook in andere delen van Nederland. Defensie vermindert die spanning door overtollige terreinen terug te geven aan de natuur. Defensie is een nationale verantwoordelijkheid en geen provinciaal belang. Dit leidt ertoe dat er brede instemming is met de taken van Defensie, totdat de gevolgen merkbaar zijn in een bepaalde plaats of provincie. Dan is er vaak een NIMBY reactie. Herschikkingen en nieuwe taken kunnen lokaal tot intensiveringen leiden en op die plaats de spanning tussen Defensie en de omgeving vergroten, terwijl die op andere plaatsen (niet noodzakelijkerwijs in dezelfde provincie) verkleind wordt. Zo leiden besluiten uit eerdere defensienota's bijvoorbeeld tot meer laagvliegen van helikopters in de nabije toekomst. Wat betreft de intentieverklaring is Defensie aanspreekbaar op de besluiten die sinds tekening daarvan genomen zijn.

De heer Lokker informeerde naar het buiten de ecologische hoofdstructuur brengen van sommige oefenterreinen. Hij bepleitte de ecologische hoofdstructuur zo te realiseren als bedoeld. Hij stond open voor uitzonderingen voor militair gebruik van de ecologische hoofdstructuur. De staatssecretaris antwoordde dat het buiten de ecologische hoofdstructuur brengen nodig is om de verantwoordelijkheid ten opzichte van het personeel waar te kunnen maken. Het nee, tenzij regime binnen de ecologische hoofdstructuur tast de flexibiliteit aan die nodig is voor het voorbereiden op uitzendingen. Tegelijkertijd conformeert Defensie zich aan de geldende natuurdoelen, zodat de natuurlijke kwaliteit van de terreinen gewaarborgd blijft. Aanvullende afspraken met de provincie zijn altijd mogelijk, zolang maar inhoud gegeven kan blijven worden aan de rijksverantwoordelijkheid Defensie. De vertegenwoordiger van LNV bevestigde dat het onttrekken van oefenterreinen aan de ecologische hoofdstructuur niet van invloed is op de kwaliteit van de terreinen, door de binding aan de natuurdoelen. De heer Lokker sprak de verwachting uit dat er met deze instelling wel een vergelijk gevonden zou kunnen worden.

De Navo is op zoek naar een locatie voor een van haar mobiele verkeersleidingssystemen (DARS). Nieuw Milligen is een potentiële locatie. De heer Peters vraagt zich of dit wel past binnen de intentieverklaring Veluwe 2010 en de status van nationaal landschap en wat het betekent in termen van mobiliteit, verhuizingen enz. De staatssecretaris constateert dat de beoogde locatie een bestaand defensiecomplex is met een rode contour op het hek. Aansluiting bij de bestaande activiteiten levert doelmatigheidsvoordelen op. Het past binnen het geldende bestemmingsplan. De gemeente Apeldoorn is voorstander van de komst van DARS. Bovendien schept vestiging in Nieuw Milligen elders weer ruimte. Een vertegenwoordiger van VROM voegt hieraan toe dat binnen nationale landschappen ook rode functies mogelijk zijn. De heer Peters pleitte gezien het Veluwebeleid en de Intentieverklaring voor een locatie voor een DARS in een minder kwetsbaar gebied.

De staatssecretaris lichtte desgevraagd toe waarom Defensie voor haar complexen een rode contour wenst. Dit maakt het mogelijk om bijvoorbeeld een kazerne aan te passen aan de nieuwe woon- en werkeisen. Tevens maakt dit het mogelijk om landelijk te herstructureren. Zo wordt bijvoorbeeld een deel van de kazernes in Ede ontruimd omdat het mogelijk is de daar gehuisveste luchtdoelartillerie op vliegbasis De Peel onder te brengen. Deze dynamiek is mogelijk binnen een rode contour. De heer Peters vroeg naar de definitieve aanwijzing van de Eder- en Ginkelse heide als oefenterrein van de luchtmobiele brigade. De staatssecretaris zette uiteen dat er verschillende studies zijn geweest naar verplaatsing van de oefenactiviteiten naar elders. In afwachting van de uitkomsten was het gebruik van de Eder- en Ginkelse heide tijdelijk. De studies wezen uit dat de voordelen niet opwogen tegen de nadelen. De heide wordt daarom definitief aangewezen. In het SMT-2 staat dat de Eder- en Ginkelse heide maximaal 36 weken wordt gebruikt voor oefeningen van de luchtmobiele brigade. Daarvan zijn negen weken met helikopters. In het Beheers- en inrichtingsplan is het een en ander vastgelegd.

De heer Peters memoreerde dat de heer Pronk in het bestuurlijk overleg over de Vijfde Nota RO heeft toegezegd over de militaire terreinen contact op te nemen met Defensie, ook met het oog op het verzoek voor een verkenning. VROM heeft hierover inderdaad contact gehad met Defensie. De uitkomst van het contact was dat beiden van oordeel waren dat een nieuwe verkenning geen nieuwe gezichtspunten zou opleveren.

De heer Lokker vroeg naar de stand van de studie naar de verkleining van de geluidscontour van Soesterberg. De staatssecretaris gaf aan dat de studie al geruime tijd loopt. Een complicatie is de nieuwe geluidsmaat die vanuit Brussel voorgeschreven gaat worden. De gevolgen hiervan en de eventuele doorwerking naar Defensie zijn nog niet inzichtelijk. Naar verwachting zal in de tweede helft van dit jaar een indicatief beeld beschikbaar zijn van de benodigde geluidsruimte voor helikopters. Zodra de Europese richtlijn er is zal de provincie Utrecht hierover geïnformeerd worden. Zodra de berekening van de nieuwe contour van het nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium er is zal overleg worden gevoerd met de provincie.

De provincie Gelderland wil graag overleg met Defensie als de inventarisatie van het gebruik van de laagvlieggebieden voor helikopters gereed is. Vanuit Defensie is hiertegen geen bezwaar. Integendeel, in overleg met alle bestuurlijke niveaus kan worden bezien of het mogelijk is gebieden eventueel anders te situeren. Gelderland zal bezien of het mogelijk is een gebied van 50 bij 50 kilometer te vinden waarin het laagvliegen geconcentreerd kan worden.

De heer Peters meldde dat de Provincie moeite heeft met de intensivering van het laagvliegen. Tevens is de informatie over hoeveel en waar er gevlogen gaat worden vanuit Defensie niet duidelijk en vraagt de staatssecretaris om meer informatie rond dit onderwerp te verschaffen.

Op verzoek van de provincie Utrecht lichtte de staatssecretaris de procedure bij het afstoten van overtollige militaire complexen toe, zoals overeengekomen in een overleg met de Tweede Kamer. De waarde wordt be-

paald aan de hand van de meest waarschijnlijke vervolgbestemming. De prijs wordt bepaald door Domeinen. Eventuele sloopkosten zijn voor rekening van de nieuwe eigenaar.

Tot slot benadrukte de staatssecretaris dat er een alternatieve locatie gevonden moet worden voor de motorcrossvereniging SALZ. Op 1 oktober loopt de huur van het huidige terrein af. Het terrein zal dan worden gesloten, tenzij er een reëel uitzicht is op een nieuwe locatie. Deze hoeft niet noodzakelijkerwijs in dezelfde provincie te liggen.

Kort verslag van het SMT-2 overleg met de gemeente Ede op 4 oktober 2002 in het gemeentehuis van Ede.

Aanwezig van het Rijk:

van **Defensie:**

Genmaj J. van de Rovaart	CROMD
Mr J.J. Sybrandi	DGWT/CD
Ing P. van der Starre	DGWT/Noord

Van **VROM:**

Drs A. Littel	VROM/RPD
---------------	----------

Van **LNV:**

Drs J.A. Straver	LNV/N
Ir M. Ronden	LNV/Oost

Aanwezig van de gemeente Ede:

Wethouder W.J. Dekker
Dhr W. van Plateringen
Dhr Ten Cate

Wethouder Dekker heet aanwezigen welkom en spreekt zijn waardering uit voor de komst van het gezelschap om te spreken over het SMT-2.

De heer Van de Rovaart dankt voor de ontvangst en onderstreept dat het gezelschap een rijksdelegatie is. Het SMT is niet alleen een document van Defensie. Het gesprek wordt gevoerd ter voorbereiding van deel 3 van het SMT-2, de kabinetsbeslissing. Een complicatie die

zich daarbij voordoet is dat het nieuwe kabinet doende is een nieuwe visie te ontwerpen op de Vijfde Nota RO. Die Nota is van belang voor het SMT-2. Niettemin hoopt hij dat het kabinet deel 3 van het SMT-2 voor het eind van het jaar kan uitbrengen.

De heer Littel vult aan dat VROM een dubbele positie heeft bij het SMT-2. Er is de rol van de minister van VROM die verantwoordelijk is voor de ruimtelijke ordening en daarnaast de rol van medeondertekenaar van het SMT-2 heeft.

De heer Dekker informeert hoe er met de inspraak wordt omgegaan.

De heer Van de Rovert zet uiteen dat het kabinet in deel 3 van het SMT-2, de kabinetsbeslissing, ingaat op de inspraakreacties. Vervolgens neemt het kabinet een beslissing.

Hij stelt voor bij het gesprek uit te gaan van de brief van de gemeente van 28 februari. Daarin komen drie punten naar voren:

1. Het definitief bestemmen van de Eder- en Ginkelse Heide als het oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade.

In dit verband gaat de gemeente in op het vastgestelde Beheers- en Inrichtingsplan voor de EGH, op de Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe en de wenselijkheid van uitplaatsing. De gemeente vraagt het tijdelijk karakter te continueren in afwachting van de resultaten van door de regering te verrichten vervolgonderzoek naar verplaatsing.

2. De relatie tussen militaire activiteiten en de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

In dit verband gaat de gemeente in op het op te stellen beheersplan in de zin van deze richtlijnen.

3. De gemeente leest in het SMT een voornemen tot het intensiveren van laagvliegen met helikopters overdag en bij duisternis. Zij informeert naar het aantal vliegbewegingen, vliegtijden in relatie tot het huidige gebruik.

Ad 1. Het definitief bestemmen van de Eder- en Ginkelse Heide als het oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade.

De heer Van de Rovert geeft aan dat het kabinet duidelijkheid wil geven over de toekomst van het gebruik van de Eder- en Ginkelse heide. Destijds is een studie gedaan naar de mogelijkheid om de Luchtmobiele Brigade te verplaatsen naar Oost-Groningen. Op grond van de studie besloot het toenmalige kabinet niet tot uitplaatsing over te gaan. Ook het daarop volgende kabinet achtte uitplaatsing maatschappelijk niet verantwoord, mede vanwege de kosten. Het kabinet is daarom voornemens het gebruik van de EGH door de LMB definitief te maken. Dat betekent dat het rijk geen initiatief tot het zoeken van een alternatief zal nemen. Vervolgens gaat de heer Van de Rovert in op de onlangs vastgestelde Intentieverklaring Kwaliteitsimpuls Veluwe. Meerdere bewindspersonen hebben op 10 mei 2000 de verklaring ondertekend, ook de staatssecretaris van Defensie die verantwoordelijk is voor het beheer van de militaire terreinen. De Intentieverklaring geeft aan het beheer van de militaire terreinen mede te blijven richten op instandhouding en verdere ontwikkeling van aanwezige en potentiële natuur-, landschaps-, cultuurhistorische en recreatiewaarden. Het kabinet is van mening dat het SMT geheel strookt met de doelstellingen van de verklaring. De defensie terreinen worden immers beheerd conform vastgestelde natuurdoelen, waardoor een waardevolle bijdrage aan de doelstelling van de verklaring wordt geleverd. Daarbij wordt aangesloten bij het beheer dat op de naastgelegen terreinen wordt gevoerd zodat een schaalvergroting kan worden gerealiseerd, wat weer kansen biedt voor verdere natuurontwikkeling. De militaire activiteiten zijn dan ook niet in strijd met de Intentieverklaring. Naast Defensie zijn er vele vormen van gebruik, zoals natuur, recreatie en agrarisch gebruik. Er wordt gewoond, gewerkt en geleefd op de Veluwe en de Intentieverklaring heeft niet het oogmerk dat ter discussie te stellen.

De heer Ronden onderschrijft het voorgaande en wijst

erop dat de Intentieverklaring niet inzet op een afname van de multifunctionaliteit van de Veluwe maar juist op de verschillende combinatiemogelijkheden.

De heer Littel merkt op dat niet is volstaan met het kijken naar Oost-Groningen als alternatief voor de EGH, maar dat ook bezien is of een kleinere uitplaatsing op minder grote afstand tot de mogelijkheden behoorde. Daarbij zou alleen het oefenterrein worden verplaatst, terwijl de kazerne te Schaarsbergen en het helikopteropstappunt op Deelen blijven. Naar de mening van het kabinet zou alleen in Flevoland fysiek ruimte te vinden zijn voor een oefenterrein van 1000 ha. Niettemin oordeelt het kabinet ook hier dat de nadelen van uitplaatsing de voordelen te boven gaan.

De heer Dekker merkt op dat in dit verband ook De Peel is genoemd.

De heer Van de Rovaart geeft aan dat de pantserlucht doelartillerie uit Ede zal worden samengevoegd met het Joint Air Defence Centre op De Peel. Dat betekent dat de Ginkelse heide voor wat betreft het gebruik met rupsvoertuigen belangrijk zal worden ontlast.

Ad 2. De relatie tussen militaire activiteiten en de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

De heer Van de Rovaart wijst op het in overleg met de gemeente Ede opgestelde beheers- en inrichtingsplan voor de Eder- en Ginkelse heide. Hij ziet dit plan als een model voor andere terreinen. Nog moet worden bezien of dit beheers- en inrichtingsplan een beheersplan is in de zin van de Habitatrichtlijn. Vervolgens gaat hij in op de relatie met de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Het kabinet gaat er van uit dat bestaande activiteiten in richtlijngebieden in beginsel kunnen worden voortgezet. Artikel 6.2 staat niet in de weg dat het bestaande militaire gebruik wordt gecontinueerd zoals bij dit structuurschema voor de meeste gevallen gebeurt. Dit kan anders zijn wanneer voor bepaalde activiteiten vaststaat dat zij de kwaliteit doen verslechteren en er storende factoren optreden met significant negatieve effecten op de natuurwaarden waarvoor het gebied zich

gekwificeerd heeft. Van dit laatste moet dan wel een duidelijk vermoeden zijn. Een algemene verplichting om bestaande activiteiten van welke aard dan ook volledig aan artikel 6 te toetsen valt niet uit de richtlijn af te lezen. Wel moet het bevoegd gezag zich er rekenschap van geven of het eerder genoemde duidelijke vermoeden aanwezig is.

De heer Ten Cate informeert welke nul-meting in dat verband wordt gehanteerd.

De heer van de Rovaart antwoordt dat dit het bestaande gebruik is. Hij beklemtoont dat het kabinet niet beschikt over materiaal waaruit blijkt dat significant negatieve effecten als gevolg van militaire activiteiten op de Eder- en Ginkelse heide optreden. De Eder- en Ginkelse heide is al vele tientallen jaren in militair gebruik. En al mag het karakter van dit gebruik intussen zijn veranderd, het kabinet heeft geen aanwijzingen dat het gebruik significant negatieve effecten heeft. Voeg daarbij het feit dat, waar in 1995 nog sprake was van 27 weken met helikoptergebruik, er nu slechts sprake is van 9 weken per jaar, dan acht het kabinet het besluit alleszins verantwoord.

De heer Littel merkt op dat er een aantal jaren geleden bij de andere departementen een zekere scepsis heerste over de combinatie van militaire activiteiten en natuurwaarden. Gaandeweg het proces en het steeds meer beschikbaar komen van onderzoeksmateriaal is die scepsis verdwenen en waardeert men die combinatie positief. Defensie hoeft zich niet te schamen als natuurbeheerder.

De heer Dekker kan dit onderschrijven. Hij wijst in dit verband op de hoge natuurwaarden op de terreinen, met name op het prachtige ISK.

De heer Van de Rovaart geeft aan dat er voor de intensief gebruikte terreinen van Defensie in de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden een beheersplan zal worden gemaakt in de geest van het beheers en inrichtingsplan dat voor de EGH is opgesteld. Ook het gebruik komt daarbij in beeld.

De heer Dekker informeert welke intensivering van het gebruik wordt verwacht.

De heer Van de Rovaart verwacht geen intensivering. De pantserluchtdoelartillerie verhuist naar de Peel en het aantal helikopterweken van de LMB neemt af van 27 weken naar 9 weken per jaar.

De heer Dekker neemt hiervan met instemming kennis. Deze berichten zijn voor het college belangrijk om een en ander aan de bevolking te kunnen uitleggen.

Ad 3. De gemeente meent in het SMT een voor-nemen te lezen tot het intensiveren van laagvliegen met helikopters overdag en bij duisternis.

Zij informeert naar het aantal vliegbewegingen, vliegtijden in relatie tot het huidig gebruik.

De heer Van de Rovaart wijst er met nadruk op dat er in het SMT niet een voornemen tot intensivering wordt uitgesproken. In de PKB-tekst is geen uitspraak van die strekking opgenomen. Er wordt slechts de feitelijke mededeling gedaan dat er zich de afgelopen jaren een intensivering heeft voltrokken. Deze intensivering is reeds aangekondigd in de Evaluatienota SMT uit 1992 omdat toen de oprichting van de Luchtmobiele brigade werd voorzien. Ter ondersteuning van deze brigade zouden transporthelikopters en gevechtshelikopters worden aangeschaft. Deze zijn inmiddels vrijwel geheel ingestroomd. Omdat deze helikopters zwaarder zijn dan de daarvoor in gebruik zijnde heeft er zich in de afgelopen jaren een intensivering voltrokken. Verdere intensivering staat Defensie niet voor ogen.

In het SMT-2 wordt een besluit genomen om een evaluatie van het laagvliegen uit te voeren. Daarvoor moet een aantal gegevens in voldoende mate voorhanden zijn, zoals van het gebruik van de verschillende gebieden, de ingediende klachten en de effecten op bepaalde natuurwaarden. Om onevenredige invloed van factoren als het weer, technische mankementen aan helikopters en uitzending voor internationale taken uit te sluiten zullen er vijf jaar gegevens worden verzameld. Het kabinet gaat er van uit dat de evaluatie in 2005 uitgevoerd kan zijn. Dan kan een verantwoorde keuze gemaakt worden over de ligging, de omvang en eventuele aanpassingen van de laagvlieggebieden. Hij

verwacht dat er hoe dan ook helikopters aan de LMB verbonden zullen blijven.

De heer Littel vult aan dat er bij Ede twee zaken aan de orde zijn voor wat betreft de helikopters. Er zijn ten eerste de vluchten ten behoeve van de LMB. Die staan los van de genoemde evaluatie. Ten tweede is er het laagvlieggebied Veluwe. Dit laatste maakt deel uit van de genoemde evaluatie, waarbij er gekeken wordt naar de praktijk van het laagvliegen. Uiteindelijk moeten er rond 2005 knopen worden doorgehakt.

De heer Dekker dankt voor de verduidelijking.

Tenslotte sluit de heer Dekker de vergadering en dankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng.

Kort verslag van het bestuurlijk overleg met de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe op 22 augustus 2002 in het gemeentehuis te Havelte om 10.00 uur.

IV

Deelnemers aan het overleg:

Gemeente Westerveld:

Burgemeester A. Meijer
Wethouder R. Smeenk
Wethouder A. de Haan en
medewerker mevr. Veldmeijer (Afd RO)

Provincie Drenthe:

gedeputeerde Mw G. de Vries-Leggedoor
(Ruimtelijke Ordening), en
medewerker dhr W. Werkman en
medewerker dhr Hanskamp

Rijk:

Defensie:

Genmaj. J. van de Rovaart (CROMD),
Sybrandi, Noorman en Mudde (CROMD/DGWT).

Burgemeester Meijer opent de bespreking en het de aanwezigen welkom. Het overleg is op verzoek van de

gemeente totstandgekomen. Hij zal de vergadering voorzitten.

Hij verwacht dat het hoofdonderwerp de begrenzing van het oefenterrein op Havelte-Oost zal zijn. Voor de gemeente is het uitgangspunt de afspraak van 1996 waarbij Defensie 200 ha op Havelte-Oost zou houden en het overige deel zou worden afgestoten. Nu is er in het nieuwe SMT-2 sprake van een oppervlakte van 260 ha en daarmee van een nieuwe begrenzing.

Mevrouw De Vries informeert naar de initiatiefnemer van het overleg. Burgemeester Meijer antwoordt dat de gemeente Westerveld dat initiatief heeft genomen naar aanleiding van vragen vanuit de Raad en vanuit de gemeente. De heer Van de Rovaart haakt aan door aan te geven dat het overleg ook goed past in de voorbereiding van deel 2/3 van het SMT. Defensie heeft vastgesteld dat er vanuit de gemeente Westerveld veel schriftelijke reacties zijn ingediend. Zijn voornemen is dan ook om in het SMT duidelijkheid te verschaffen over de aan te houden terreinen Havelte -Oost, (de begrenzing van de 260 ha) zodat e.e.a. zijn doorwerking kan krijgen in het thans in voorbereiding zijnde bestemmingsplan.

Vervolgens vraagt mevrouw De Vries naar de status van het overleg. Zij wijst in dat verband op de afwezigheid van LNV en VROM. Zij had het op prijs gesteld als deze wel aanwezig waren geweest met name om van die departementen te horen hoe deze aankijken tegen het handhaven van oefenterrein Havelte-Oost binnen het Habitatgebied. Ze verduidelijkt dat zij liever niet in de positie wil komen dat bij de vaststelling en goedkeuring van bestemmingsplannen en het nieuwe POP de regionale diensten van die departementen bezwaar gaan aantekenen tegen de ligging in het habitatgebied. In dat verband heeft ze gememoreerd dat in het POP Drenthe in navolging van de eerdere rijksplannen is aangegeven dat slechts 200 ha Havelte-Oost aangehouden zou worden. Ten opzichte hiervan is er in de visie van de provincie sprake van een extra ruimteclaim, die ook nog eens in het habitatgebied ligt.

De heer Van de Rovaart antwoordt dat hij ervan overtuigd is dat de andere departementen de hier verwoorde visie delen. Zij zetten ook de handtekening onder het SMT. De ervaringen (in het waddengebied) laten zien dat de andere gedeconcentreerde rijksdiensten het rijksstandpunt ten aanzien van de voortzetting van het bestaande gebruik in habitatgebieden steunen. Desalniettemin oordeelt mevrouw De Vries het wenselijk om op korte termijn met de andere rijksdiensten te praten over dit onderwerp. Er wordt afgesproken een dergelijke bijeenkomst te beleggen.

De heer Van de Rovaart merkt op dat ondanks dat de rijksdelegatie alleen uit vertegenwoordigers van Defensie bestaat het overleg een rijksbreed overleg is. De ministeries van VROM en LNV hebben hun vertrouwen uitgesproken in Defensie om voorliggend overleg te voeren.

Ook hij verwacht dat Havelte-Oost het belangrijkste agendapunt zal zijn. Wellicht dat het laagvliegen nog aan de orde komt.

Hij memoreert dat bij de partiële herziening van het SMT in 1996 inderdaad sprake was van een aanhouden van 200 ha op Havelte-Oost. 575 ha was reeds afgestoten en er zal nog meer volgen (453, in totaal dus 1028); zij het iets minder dan destijds voorzien. Er is dan ook geen sprake van een uitbreiding van 60 ha, laat staan van een extra ruimteclaim, maar van 60 ha minder afstoten.

De reden voor de grotere behoefte aan overig oefenterrein op Havelte-Oost is gelegen in het feit dat in de Defensienota 2000 is besloten enkele pantserinfanteriebataljons opnieuw paraat te stellen, waarvan één in de Joh. Postkazerne te Havelte (waar dit voorheen ook gelegerd was). Dit bataljon oefent met zijn gemechaniseerde eenheden voornamelijk op het oefenterrein Havelte-West en niet op Havelte-Oost. Als gevolg van het opnieuw paraat stellen van het bataljon en haar oefeningen op Havelte-West kunnen er minder "overige oefeningen" op Havelte-West plaatsvinden. Dit leidt tot een grotere behoefte aan overig oefenterrein op Havelte-Oost die berekend is op 60 ha. Deze herziene

behoefte heeft in het SMT-2 geleid tot een oppervlak van 260 ha op Havelte-Oost.

Defensie koestert de natuurwaarden op haar terreinen. Hij wijst op de vele militaire terreinen die zich kwalificeren als te beschermen gebied in de zin van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen. Deze natuurwaarden zijn bij Defensie in goede handen en de terreinen worden goed beheerd. Zo ook Havelte-Oost.

Hoe zullen die 60 ha worden ingevuld? Het betreft twee terreindelen. Beide zijn de wat hogere delen in het gebied. Deze gebieden zijn ideaal voor bivak oefeningen en bereikbaar over eigen terrein. Zij zijn geschikter voor militaire oefeningen en kennen daarenboven minder natuurwaarden dan de omringende natte delen. Verder zijn er binnen het aan te houden gebied delen die buiten gebruik zullen blijven vanwege de bijzondere archeologische en natuurwaarden.

De heer Noorman informeert over de eigendomssituatie van het af te stoten deel. Natuurmonumenten is de grootste eigenaar, vervolgens Staatsbosbeheer en een klein deel is particulier eigendom. In beginsel zal alles ten oosten van de Studentenkampweg worden afgestoten zodra het gebruik van de 260 ha planologisch is geregeld.

Mevrouw De Vries wijst op de verschillende procedures van streek- en bestemmingsplan die gevolgd moeten worden in deze zaak. Verder wijst zij op de status van habitatgebied van Havelte-Oost. Dat gegeven vergt weer eigen procedures en hoge eisen aan de motivering. Goed overleg met de betrokkenen is hierbij zeer gewenst.

De heer Sybrandi ziet weinig problemen in de status van habitatgebied. Het betreft een voortzetting van het bestaande gebruik dat volgens de inzichten van het rijk slechts aan discussie onderhevig is wanneer sprake is van significant negatieve effecten op de te beschermen natuurwaarden. Van zulke effecten is hier nimmer gebleken. Er is verder geen sprake van een nieuw project waarvoor de afweging van artikel 6.3 moet worden doorlopen. Niettemin dient elk overheidsbesluit behoorlijk te worden gemotiveerd.

Burgemeester Meijer dringt eveneens aan op grote aandacht voor de motivering.

De heer Smeenk informeert naar enkele uitvoeringsaspecten zoals het toekomstig gebruik van wegen en paden en de verdere lusten en lasten. Ook burgemeester Meijer vraagt naar de situatie van Havelte-Oost na overdracht.

De heer Noorman gaat in op de schaapskudde en op de overdracht van wegen. De schaapskudde wordt voor een belangrijk deel door Defensie betaald omdat deze Defensie beheerskosten bespaart. Deze besparing verdwijnt voor een groot deel wanneer Defensie honderden hectares gaat afstoten zoals het voornemen is. De bijdrage aan de schaapskudde zal dan beslist verminderen. Daardoor komt het voortbestaan van de kudde in gevaar. Defensie zal daarom bij de overdracht er bij de nieuwe eigenaar erop aandringen om de bijdrage aan de kudde over te nemen. De besparingen in beheerskosten zijn er immers ook voor de nieuwe eigenaar. Voor wat betreft de wegen zullen deze in goede staat van onderhoud worden overgedragen. Het gaat om de Studentenkampweg en de Kolonieweg.

De heer De Haan dringt aan op overdracht van de fietspaden eveneens in goede staat.

De heer Noorman wijst erop dat Defensie de fietspaden weliswaar toestaat op haar terreinen maar niet onderhoudt. Zij hebben immers uitsluiten een recreatieve functie. Het onderhoud ligt en blijft bij de gemeente. Wanneer Defensie schade veroorzaakt wordt deze vergoed. Dat is de algemene regel en die geldt ook voor de fietspaden. Defensie wil zich wel inspannen om haar rechtsopvolgers te bewegen tot dezelfde houding zodat er geen wegen worden afgesloten.

Mevrouw De Vries vraagt naar de inzet van helikopters op Havelte-Oost.

De heer Noorman geeft aan dat de regeling voor Havelte-Oost niet anders is dan voor andere oefenterreinen: op alle oefenterreinen mag incidenteel met militaire helikopters worden geland en worden laaggevlogen.

De heer Meijer vraagt of het mogelijk is om afspraken

te maken over de aanliegroutes zo dat de hinder wordt geminimaliseerd.

De heer Van de Rovaart vraagt zich af of dat bij het incidentele voorkomen uitvoerbaar is. De oefenterreinen in Havelte zijn geen oefenterreinen die typisch bestemd zijn voor de Luchtmobiele Brigade zoals Ede en De Haar. Daarentegen is Havelte-Oost wel gelegen binnen een laagvlieggebied. Helikopters dienen nu reeds bebouwingsconcentraties te mijden.

Mevrouw De Vries vraagt of het gebruik van Havelte-Oost extensief zal worden.

De heer Noorman zegt dat het karakter van het gebruik niet verandert; het is nu al extensief en dat blijft ook zo. Op Havelte-Oost vinden de meer basale oefeningen plaats in tegenstelling tot Havelte-West waar gemechaniseerd wordt opgetreden.

De heer De Haan wijst erop dat het gebruik van de militaire terreinen sterk leeft in deze regio. De heer Smeenk concludeert dat de procedures wel de nodige tijd zullen vergen.

De heer Noorman vraagt hoe de provincie tegen de voorgestelde begrenzing aankijkt.

Mevrouw De Vries antwoordt dat Defensie zo te zien niet op de meest kwetsbare delen van het terrein zal blijven. Zij meent dat het voorstel hoge eisen aan de motivering stelt. Zij memoreert dat het Provinciaal Omgevingsplan nu 200 ha op Havelte-Oost heeft staan en dat moeten er nu 260 ha worden. Dat zal onvermijdelijk tot procedures leiden.

De heer Hanskamp merkt op dat de helikopterlaagvlieggebieden niet zijn opgenomen in het POP omdat de provincie de mogelijkheid wil openhouden om de gebieden te verleggen.

De heer Mudde beveelt aan om het bestemmingsplan in procedure te brengen zodra deel 2 en 3 van het SMT-2 zijn uitgebracht.

Ook burgemeester Meijer beklemtoont dat uit de onderbouwing de rechtvaardiging van de keuze moet blijken. Voor de gemeente lijkt dit een begaanbare weg. Mevrouw Veldmeijer sluit zich aan bij het voorstel om op uitvoeringsniveau nader te overleggen over hoe om

te gaan met de eisen van de Habitatrictlijn in dit geval. Belangrijk is dat alle rijksdiensten daarbij met één mond spreken.

De heer van de Rovaart stemt daarmee in. Hij gaat er overigens van uit dat de voortgang van het SMT-2 daardoor geen vertraging ondervindt.

Vervolgens komt het onderwerp **Laagvliegen** aan de orde. Burgemeester Meijer memoreert de laagvliegroute voor straaljagers die er over het grondgebied van de gemeente Westerveld loopt en die zou de gemeente best willen missen, maar de meeste belangstelling gaat uit naar het laagvliegen met helikopters.

De heer Van de Rovaart wijst op het Beheers- en Inrichtingsplan dat voor de Eder- en Ginkelse heide is opgesteld. Hij stelt voor om een dergelijk plan ook voor Havelte op te stellen. Daarmee wordt ingestemd.

Burgemeester Meijer concludeert dat het een goed gesprek geweest is. Hij hoopt dat het besprokene en de aangegeven punten helder en zorgvuldig in het SMT-2 zullen worden verwoord.

Hij dankt de aanwezigen voor hun komst en bijdrage en sluit de vergadering.

Verslag bestuurlijk overleg over het Structuurschema Militaire Terreinen-2 (SMT-2) tussen vertegenwoordigers van de provincie Noord-Brabant en vertegenwoordigers van van de ministeries van Defensie, VROM en LNV, 16 september 2002 te 's-Hertogenbosch.

Aanwezig:

Noord-Brabant: de heer Janse de Jonge (gedeputeerde), de heer Tol, mw. Steenbergen, mw. Ten Tije
Defensie: generaal-majoor Van de Rovaart (CROMD, Coördinator Ruimtelijke Ordening en Milieuzaken Defensie), de heer Sybrandi, de heer Van Kleij

VROM: de heer Littel
LNV: de heer Bakker,
de heer Van Gelswijk

De provincie en ruimte voor militaire activiteiten

De heer Janse de Jonge gaf aan dat de provincie blijft meewerken aan het ter beschikking stellen van ruimte voor militaire activiteiten die voor het defensiebeleid nodig zijn. Daarbij verwacht zij echter dat van de zijde van Defensie ook zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met natuur- en landschapswaarden en het streven naar een zuinig ruimtegebruik. In dat kader bepleit de provincie het zoveel mogelijk verplaatsen naar een stedelijke omgeving van “footloose” geworden militaire activiteiten. De CROMD kon zich in dat principe vinden, al zal dat niet in alle gevallen ook werkelijk kunnen. Zo zullen met name bij sommige oefenlocaties concentraties van bebouwing aanwezig blijven. In wezen betreft het daarbij activiteiten die niet footloose genoemd kunnen worden. Naar zijn mening zouden veel van dergelijke locaties als stedelijk gebied getypeerd moeten worden in plaats van als buitengebied zoals in het streekplan is gedaan. Tegelijkertijd zouden deze locaties in aanmerking moeten komen voor een rode contour, zoals ook in de Vijfde Nota is aangegeven. Hij acht het streekplan in verhouding tot de Vijfde Nota dan ook nogal beperkend. Ook al zal het bestemmingsplan het primaire toetsingskader zijn, het streekplan vormt toch het provinciale beleidskader en uitgangspunt voor nieuwe bestemmingsplannen. Dit baart enige zorgen.

Intensivering ruimtegebruik

In tegenstelling tot de provincie zag de CROMD weinig mogelijkheden voor nog meer intensivering van ruimtegebruik en simulatietechnieken. Hij wees er op dat al veel wordt gedaan in dat opzicht. Een zeer duidelijk voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van het nieuwe rijopleidingscentrum bij Oirschot waardoor meerdere kazernes kunnen worden gesloten en er veel minder op de openbare weg hoeft te worden gereden dan thans nog het geval is.

Afname omvang militair areaal

Naar aanleiding van de lichte teleurstelling bij de provincie dat de afname van militair terrein in Noord-Brabant iets minder is dan evenredig aan het landelijk gemiddelde, wees de CROMD erop dat ook de aanwezigheid van militaire terreinen in den lande niet evenredig over de provincies is gespreid. Gelet op de aard van de ruimtebehoefte, zal een evenredigheid wel nooit geheel worden bereikt. Daarnaast onderstreepte hij nog eens de blijvende behoefte aan goede oefengelegenheden. Met name nu de laatste jaren sprake is van vele uitzendingen naar crisisgebieden.

GHS-bescherming

De CROMD gaf aan potentiële problemen te zien bij het gebruik van terreinen waar het GHS-beschermingsregime van toepassing is, terwijl de EHS-status is vervallen. Ook bij bepaalde wijzigingen van de inrichting van dergelijke terreinen kunnen knelpunten ontstaan. In de Vijfde Nota, het SGR en het SMT 2 is vastgelegd dat enkele specifieke militaire terreinen formeel buiten de EHS-status worden gehouden. Gelet op het vrijwel identieke beschermingsregime, zou het van duidelijkheid getuigen indien voor dergelijke terreinen ook de GHS-status zou vervallen. Voor de inspanningen van Defensie om die terreinen als waren zij GHS te beheren, maakt dat niet uit. De heer Janse de Jonge gaf aan dat in het provinciale beleid het militaire belang ook als “zwaarwegend maatschappelijk belang” is aangeduid zodat in geval van discussies Defensie zich over de uitkomst niet snel zorgen zal hoeven te maken. Desalniettemin voelde hij er voor om te zoeken naar een vorm waarin aan het probleem tegemoet kan worden gekomen. De heer Tol vroeg of los daarvan wellicht afspraken te maken zijn over het gebruik en het beheer van dergelijke terreinen in de vorm van beheersplannen. Volgens de CROMD zou daar over te spreken moeten zijn. Naar zijn mening is overigens het vervangen van de inspanningsverplichting door een resultaatverplichting om in de betreffende terreinen de specifieke natuurdoeltypen te behouden, niet gewenst

vanwege de vele onzekerheden waar een terreinbeheerder nu eenmaal mee te maken heeft. De heer Bakker vulde daarop aan dat LNV met Defensie in dit opzicht zeer positieve ervaringen heeft. Bij het beheer van terreinen werkt Defensie veel samen met het Expertisecentrum van LNV. Het streven om de betreffende terreinen EHS-waardig te houden, acht hij daarom niet loos.

Herbestemming van militaire objecten

Hoewel de herbestemming van af te stoten militaire objecten en terreinen niet een onderwerp is dat primair in het kader van het SMT 2 aan de orde hoeft te komen, is daarover van gedachten gewisseld. De CROMD gaf daarbij aan dat de Brabantse aanpak van de materie thans door de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR), waarin rijksdiensten op het gebied van infrastructuur samenwerken, landelijk wordt gestimuleerd.

Laagvliegen

Het laagvliegen van met name helikopters wordt thans in de provincie steeds nadrukkelijker ervaren. Met name geldt dit voor het laagvlieggebied boven de Peel. De heer Janse de Jonge deed een beroep op de aanwezigen of niet bezien kon worden of delen van dat gebied, evenals reeds elders is gedaan, buiten het laagvlieggebied kunnen worden gebracht. Volgens de CROMD is er ook in de Peel al het nodige afgesproken over beperkingen. Eerst zal het landelijke onderzoek naar de effecten van het laagvliegen worden afgewacht, voordat nadere keuzes zullen worden gedaan. Dit zal medio de looptijd van het SMT 2 te verwachten zijn. Volgens de heer Littel is afwachten verstandig. Het laagvliegen is een reële behoefte en die behoefte zal voorlopig niet kleiner worden. De Peel (laagvlieggebied VIII) is een groot gebied. Als je het verkleint, zal de overlast zich meer concentreren. Het onderzoek naar de effecten zal meer onderbouwing geven voor goede keuzes over al dan niet verkleinen.

Belemmeringen in verband met milieuzoneringen

De heer Janse de Jonge vroeg aandacht voor de belemmeringen die de milieuzoneringen met name rond de vliegbases Gilze-Rijen en Volkel voor de volkshuisvesting en verstedelijking in het algemeen opleveren. Daarbij herinnerde hij aan de uitspraken van de vorige Staatssecretaris van Defensie inzake het eventueel opheffen van een squadron F-16's op Volkel. De CROMD gaf daarop aan dat de zoneringen niet alleen de maximale geluidbelasting rond bases vastleggen en daarmee de lokale bevolking beschermen, maar tevens de bases beschermen tegen een te nadrukkelijk oprukkende verstedelijking. Daardoor hoeft de operationeleiteit van een basis niet in gevaar te komen. Het is echter geen beleid om de zones "vol te vliegen", maar het is prematuur om over verkleiningen te praten. Met de komst van een nieuwe Europese geluidnorm (Lden), is het nog ongewis wat de gevolgen zijn voor de zoneringen. Ten aanzien van het eventueel opheffen van het squadron in Volkel, legde de CROMD uit dat destijds werd bedoeld op het fotoverkenningssquadron. Op aandringen van de Tweede Kamer is dat echter niet opgeheven, maar is de capaciteit verdeeld over de overige squadrons in Nederland. Feitelijk hield het squadron daarmee wel op te bestaan, maar daarvoor in de plaats kwam een opleidingssquadron over uit Twenthe. In feite zijn er daardoor geen veranderingen ontstaan in de geluidbelasting rond Volkel.

Natuurcompensatie COT Oirschot

Annex aan het overleg werd afgesproken dat het voorliggende convenant over de natuurcompensatie voor het Compagnies Oefenterrein Oirschot kon worden getekend. Een en ander zal ambtelijk verder worden voorbereid.

(Civiele) orde en veiligheid vliegveld Eindhoven

Van de zijde van de provincie werd aandacht gevraagd voor de vraag wie aanspreekbaar moet zijn voor de orde en veiligheid op het civiele deel van het vliegveld in Eindhoven. De provincie vangt signalen op dat er op dit

punt onduidelijkheid bestaat. Er werd afgesproken dat deze vraag zal worden doorgeleid naar de Koninklijke

Luchtmacht met het verzoek om daar in bilateraal verband op terug te komen.

VI

**Ministerie van Defensie,
Coördinator Ruimtelijke Ordening
en Milieuzaken Defensie**

Postbus 20701
2500 ES Den Haag
Kalvermarkt 38
2511 CB Den Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 79
Fax 070 - 3 18 66 58

Aan De Voorzitter van de Stuurgroep Waddenprovincies
De heer drs S. Jansen
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden
Datum
Ons kenmerk
Onderwerp Bestuurlijk overleg over SMT-2

Zeer geachte heer Jansen,

Hierbij bevestig ik u de uitkomst van ons telefonisch contact op 31 mei jl. over een bestuurlijk overleg inzake het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen.

Wij kwamen tot de conclusie dat een bestuurlijk overleg tussen vertegenwoordigers van het rijk en de Waddenprovincies weinig nieuwe gezichtspunten zou opleveren gezien de volstrekte duidelijkheid die er bestaat over de verschillende standpunten. De Stuurgroep Waddenprovincies heeft deze nog eens verwoord in haar reactie op het SMT-2 van 27 februari 2002. Bovendien zijn dezelfde onderwerpen uitvoerig aan de orde geweest tijdens het vooroverleg over het SMT-2 met de Waddenprovincies op 15 februari 2001 en verder in het overleg in het kader van de PKB Waddenzee. De kans op een herhaling van zetten leek ons bijzonder groot.

Wij besloten van een nieuw overleg over het SMT-2 af te zien.

Ik heb deze brief in afschrift gestuurd aan de Colleges van GS van de provincies Groningen, Friesland en Noord-Holland en de rijkspartners in het overleg.

Hoogachtend,

De Coördinator Ruimtelijke Ordening en Milieuzaken Defensie,

J. van de Rovaart
Generaal-majoor

● LIJST MET KAARTJES

Geen van de in het SMT-2 opgenomen kaarten heeft een PKB-status. Dat is om praktische redenen. De begrenzing is meestal historisch gegroeid. Soms is er aanleiding een gedeelte van het terrein te ruilen voor een ander of wordt een gedeelte vervreemd om andere ontwikkelingen mogelijk te maken. Wanneer de kaarten wel de PKB-status zouden hebben zouden dergelijke, vaak kleine correcties, pas na een wijziging van de PKB tot stand kunnen komen. De bestuurlijke en juridische inspanningen van de lange procedure van een PKB staan in geen verhouding tot de zaak waar het om gaat. Voor de vaststelling van de omvang van de terreinen is de PKB-status evenmin nodig. Alle terreinen zijn bestaande terreinen en de omvang en begrenzing is bij alle betrokkenen bekend of inzichtelijk. De kaarten in

het SMT-2 hebben alleen informatieve waarde. De intensief gebruikte terreinen worden in de PKB met name genoemd. Ditzelfde geldt voor de schietterreinen, de vlootbasis en de vliegbases en -kampen. Daarmee zijn zij voldoende duidelijk aangegeven.

OEFENTERREIN GORSSELE HEIDE

